

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 april justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:705

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:705 Förstatligandet av folkrörelsebiståndet
av Olle Thorell (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 3 maj 2024.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 23 april 2024

Utrikesdepartementet

Johan Forssell (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:709

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:709 Förbud mot marknadsföring av skolor
av Paula Örn (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 maj 2024.

Skälet till dröjsmålet är Internationellt möte och helgdag.

Stockholm den 23 april 2024

Utbildningsdepartementet

Lotta Edholm

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2023/24:136 till försvarsutskottet

Skrivelse
2023/24:104 till finansutskottet

Motioner
2023/24:2869, 2875 och 2877 till kulturutskottet
2023/24:2868 och 2878 till socialutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Utrikesutskottets utlåtande och betänkande
2023/24:UU3 Vitbok om exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden
2023/24:UU8 Internationellt bistånd

Skatteutskottets betänkande
2023/24:SkU19 Höjd spelskatt

Civilutskottets betänkanden
2023/24:CU11 Konsumenträtt m.m.
2023/24:CU16 Hushållningen med mark- och vattenområden

Försvarsutskottets betänkande
2023/24:FöU3 Personalförsörjning

Socialutskottets betänkande
2023/24:SoU8 Riksrevisionens rapport om statens arbete med väntetider i vården

*Stärkt skydd för vissa
polisanställda*

§ 5 Stärkt skydd för vissa polisanställda

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU28
Stärkt skydd för vissa polisanställda (prop. 2023/24:102)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Stärkt skydd för vissa polisanställda*. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Polismyndigheten har i dag stora utmaningar i att fullfölja sitt uppdrag. Gångbrottsligheten har grävt sig in i samhället och kan i dag anses som

systemhotande. Polisen bedömer att 62 000 personer i Sverige är medlemmar i eller har anknytning till kriminella nätverk, och det våldskapital som den organiserade brottsligheten besitter riskerar att påverka de polisanställdas agerande.

I och med det alltmer offensiva och intensiva arbete som Polismyndigheten utför i syfte att bekämpa den organiserade kriminaliteten har de polisanställdas utsatthet ökat. Gränserna för vad de grovt kriminella är kapabla att göra har passerats för länge sedan.

Poliser möts vid ingripanden, visitationer och beslag av vapen, narkotika och pengar av ett enormt våldskapital från dessa kriminella, som inte skyr några medel för att fortsätta sin brottsliga verksamhet. Dessa poliser behöver få ett utökat skydd för att inte behöva röja sin identitet.

Fru talman! Ett stort hot mot polisverksamheten är polisers stora utsatthet för påverkansförsök som otillåten påverkan, kartläggning och trakasserier. Den alltmer otrygga tillvaron att jobba i har lett till att färre poliser vill arbeta i yttre tjänst, och det har blivit svårare att rekrytera polisstudenter.

Polismyndigheten genomförde 2018 och 2021 enkätundersökningar bland poliser, där det framgick att 68 procent av ingripandepoliserna blivit utsatta för minst ett men oftast flera påverkansförsök under en tolv månadersperiod. Motsvarande utsatthet för poliser i utsatta områden var i vissa fall nästan 100 procent.

Om man specifikt tittar på polisers utsatthet för själv censur, det vill säga när en polis på grund av oro för att råka ut för repressalier mot sig själv eller sin familj inte utför sina arbetsuppgifter eller utför dem felaktigt, kan man se en oroande stor ökning när det gäller poliser i yttre tjänst. Detta är inte ett marginellt problem.

Som jag tidigare nämnde har 68 procent av ingripandepoliserna och nästan 100 procent av poliserna i utsatta områden utsatts för påverkansförsök under en tolv månadersperiod. Det visar att normaliseringen av hot och trakasserier såväl ur arbetsmiljöperspektiv som ur lagföringsmässigt perspektiv nått en oroväckande nivå.

Blir man som polis rädd och inte vågar utföra sitt arbete på grund av rädsla för repressalier är vi illa ute, och det är extremt allvarligt. Denna utveckling är mycket bekymmersam, och den riskerar att bli systemhotande, om den inte redan är det. Enligt uppgifter jag har fått från poliser i yttre tjänst är det tyvärr där vi befinner oss i dag. Som orsak till att poliser hamnar i själv censur angavs oro för att utsättas för våld eller hot, underbemanning i ingripandesituationer och risk för eskalerande situation vid ingripanden.

Subtila hot är i dag den vanligaste typen av påverkansförsök. De är svåra att bevisa och är oftast den typ av hot som påverkar den enskilde mest. Hoten är ofta väldigt personliga och går, som jag brukar säga, genom uniformen.

Ett sätt att minska polisanställdas utsatthet är att skydda deras identitet. I de fall det behövs ska de kunna använda en annan beteckning än sitt namn vid dokumentation av åtgärder och beslut. Även uppgifter som kan bidra till att identiteten röjs ska kunna sekretessbeläggas.

Fru talman! Polisen finns där för medborgarna och ska upprätthålla rättsstaten. En särbehandling där man accepterar hot och kränkande handlingar signalerar till poliser, kriminella och allmänheten att det är okej och

att villkoren i polisers anställningsavtal medför en skyldighet att acceptera sådant.

Polismyndigheten har genomfört djupintervjuer med poliser, där det har framkommit att poliser som regelmässigt blir föremål för kränkningar blir mer och mer känsliga för hot och andra kränkande beteenden. Tröskeln för att orka mötas med våld och hot och bli behandlad på ett skymfligt sätt nöts ned, kränkning efter kränkning. Detta är en avgörande anledning till att många poliser inte orkar arbeta vidare i yttre tjänst utan i stället söker sig till inre tjänst, där hot och kränkningar inte är lika vanligt förekommande.

Det har till och med gått så långt att kvinnliga poliser undviker att arbeta i vissa områden för att de helt enkelt inte orkar höra glåpord som riktas mot dem dagarna i ända. Detta ska självklart ingen behöva tåla oavsett om man är polis eller inte. Den tuffa arbetsmiljön för poliser har dessutom en avskräckande effekt och kan leda till en minskning av antalet kompetenta sökande till polisutbildningen.

Fru talman! Poliser har normalt sett en stridsvilja utöver det vanliga även när de inte är i tjänst. Medborgarna förväntar sig, med all rätt, att polisen ska göra sitt jobb och inte undvika obehagliga situationer på grund av rädsla för repressalier, för vem ska annars skydda medborgarna och omhänderta de kriminella?

Det är farligt när det blir normaliserat att inte våga ingripa och i stället använda själv censur och undvika situationer eller platser där kriminella vistas. I det läget är rättsstaten hotad. Det är mycket svårt, om inte omöjligt, att vända den utvecklingen.

Även poliser har familj, barn, nära och kära. Vi som politiker och medmänniskor har en moralisk skyldighet att göra allt vi kan för att skydda dem som ska skydda oss. Tyvärr har situationen i Sverige i dag gått så långt att det skyddet måste stärkas.

Att skydda våra poliser och polisanställda genom att de inte ska behöva uppge sin identitet till grovt kriminella är ett litet men ändå viktigt steg för att de ska känna sig tryggare och för att vi ska kunna återskapa rättsstaten.

Anf. 2 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater har i detta betänkande en reservation. Jag yrkar redan nu bifall till reservation 2, avseende utvärdering av förslaget.

Den här frågan handlar som så ofta om en klassisk målkonflikt. I det här fallet är det konflikten mellan öppenhet och rättssäkerhet visavi en god arbetsmiljö och ett bra skydd för den personal som befinner sig i frontlinjen med väldigt krävande uppgifter. Det är i den skärningspunkten debatten befinner sig, som så ofta.

Om något är riktigt ursvenskt – man skulle kunna kalla det en förvaltningspolitisk kanon, för att använda ett uttryck som är populärt i dessa dagar – är det transparens och öppenhet. Offentlighetsprincipen är inte bara till för medierna eller för medborgarna. Det handlar även i längden om myndighetsutövaren, som inte ska bli misstänkliggjord och anklagad. Man ska kunna veta att den granskning av det offentliga maktutövandet som medier och medborgare har rätt att göra är till gagn även för maktutövaren i sig, för så är det.

Det finns mängder av länder som har mindre öppenhet än Sverige. Egentligen är det alla andra länder på jorden. Men vi har valt den vägen, och vi har gjort det på goda grunder. Öppenheten har tjänat oss väl genom historien. Men påfrestningarna på samhällskroppen är stora i dag. Vi har stått här i kammaren många gånger och pratat om hur de kriminella grupperingarna sakta men säkert flyttar fram sina positioner. De ökar våldsnivån, inte minst mot personal, poliser och åklagare, som upplever ett ökat hot. Då måste vi ta det på yttersta allvar och slå tillbaka med yttersta kraft. Men målkonflikten finns där, och den måste vi ta hänsyn till. Vi måste hålla huvudet kallt.

När samhällets krafter utsätts för dessa påfrestningar måste det kanske inte mötas med ökad slutenhet och ökad repression. Det kanske handlar om att vi ska orka hålla öppenheten just öppen så länge som möjligt.

Med det sagt måste de familjer som drabbas – som utsätts och hotas, i vissa fall med våld – få det berättigade skyddet. Det är här vi socialdemokrater landar i att vi accepterar denna lagprodukt trots att det finns vissa brister. De bristerna handlar inte minst om hur lagen kommer till, och jag ska återkomma lite grann till det.

Det är lite grann detta som belyses av de tre tunga remissinstanserna – Justitiekanslern, Justitieombudsmannen och framför allt Lagrådet. Jag ska snabbt redogöra för vad det handlar om.

Lagrådet kritiserar den bristande beredningen av många skäl, men i huvudsak gör man det av två anledningar som jag ska beskriva här.

Den ena handlar om remisstiden. Precis som när det gäller ett antal andra ärenden som regeringen har arbetat fram till denna kammare har remisstiden varit för kort. Myndigheter, institutioner och organisationer har inte beretts reell möjlighet att bereda ärendet på ett bra sätt. Till exempel har remisstider i viktiga ärenden legat under jullov eller jultider. I det här fallet är det så, bland annat. Lagrådet beskriver att det är en orimligt kort tid.

Den andra anledningen rör SOU 2024:1, som gäller skydd av fler yrkesgrupper än poliser. Lagrådet menar att man borde ha tagit in detta ärende i just den produkten i stället.

De beredningstekniska eller beredningsmässiga synpunkterna är så grava, anser Lagrådet, att man inte ens går in i själva sakfrågan och yttrar sig. Det innebär att vi inte har de synpunkterna på kammarens bord i dag. Det är naturligtvis synnerligen beklagligt.

Justitiekanslern går om möjligt ännu längre, åtminstone språkligt, och menar att det är förvirrande och betänkligt att dessa långtgående förslag läggs fram samtidigt som andra ärenden som berör i princip samma saker remissbehandlas. Justitiekanslern menar att detta inte har beretts på ett sådant sätt som krävs och säger: Redan av det skälet avstyrker jag att det går vidare till lagstiftning. Detta är tydligt.

Justitieombudsmannen är inne på samma linje. Kort remisstid försämrar kvaliteten i lagstiftningsarbetet. Det är otillfredsställande, säger man, eftersom det handlar om att göra avsteg från viktiga hävdvunna principer för offentlig verksamhet.

Lagrådet, Justitiekanslern och Justitieombudsmannen – stödjebenen i svensk lagstiftningsprocess – sätter således ned foten på ett anmärkningsvärt tydligt sätt i detta ärende.

Nu väljer man att gå vidare med detta, och vi från Socialdemokraterna accepterar det. Jag har ändå lagt tyngdpunkten i detta anförande just på de konstitutionella frågorna, för när samhället är under attack är sådana saker otroligt viktiga. Det handlar om att skärningspunkten balanseras på rätt sätt och att vi orkar hålla uppe principer, både när det gäller god lagstiftningsprocess och när det gäller de principer som har legat till grund för svensk förvaltningspolitik.

Vi väljer att lägga fram vår reservation om att denna lagstiftning kontinuerligt ska utvärderas. Det kan tyckas vara lite mjäktigt, men det är där vi har hamnat. Vi ställer oss bakom själva sakfrågan om en starkare sekretess för personuppgifter när det gäller poliser.

(Applåder)

Anf. 3 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! Jag vill börja med att vända mig till alla poliser som just nu står vid fronten mot den grova organiserade brottsligheten. Tack för att ni varje dag upprätthåller det våldsmonopol som tillhör just polisen och ingen annan! Tack för att ni varje dag upprätthåller vår demokrati och vår rättsstat! Tack för att ni varje dag går till jobbet för att se till att andra människor kan göra detsamma utan att riskera livet! Tack för det arbete ni gör! Vi ser er. Vi uppskattar er, och vi kommer att göra allt vi kan för att ni ska vara säkra i ert arbete med att skydda Sverige.

Fru talman! Kampen mot gängen, våldet och brotten måste stärkas, och tryggheten måste återupprättas. Flera åtgärder vidtas just nu på olika områden för att stärka samhällets motståndskraft mot de kriminella gängen och den utbredda brottsligheten.

Den straffrättsliga lagstiftningen är ett viktigt verktyg för att minska kriminella nätverks inflytande och på så sätt öka tryggheten i samhället. Från den 1 januari i år har straffen för de allvarigare formerna av vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmuggling och smuggling av explosiva varor kraftigt skärpts. Det handlar till exempel om när människor har vapen på sig eller använder sprängmedel av olika slag. Vi har kraftigt skärpt straffen för de brotten.

Den 1 februari, alltså en månad senare, trädde lagen om preventiva vistelseförbud i kraft. Syftet med den lagen är att öka tryggheten i det offentliga rummet och att förhindra att brottslig verksamhet utövas där. Till exempel har polisen berättat om hur det är i Rågsved. Där har flera personer bidragit till otrygghet vid tunnelbaneuppgången när de har dealat knark. Dessa personer har polisen nu kunnat flytta på, och det har bidragit till att tryggheten i Rågsved är mycket större nu än vad den var för bara tre månader sedan.

Den 21 december 2023, det vill säga förra året, beslutade regeringen om en lagrådsremiss för att förändra hur man kan ta gängens prylar. Det handlar alltså om förverkandelagstiftningen. Vi vill ge mer effektiva verktyg i brottsbekämpningen och försvåra för kriminella att skörda frukterna av sin brottslighet. De ska inte kunna ha dyra bilar och gå runt med dyra klockor och dyra jackor eftersom det är pengar som kommer från olaglig verksamhet. Vi gör det nu lättare för polisen och andra brottsbekämpande myndigheter att ta de sakerna från de gängkriminella.

Den 5 mars i år beslutade regeringen om säkerhetszoner, det vi tidigare kallade visitationszoner. Förslagen innebär att Polismyndigheten ska kun-

na införa säkerhetszoner, och där ska polisen ha särskilda befogenheter att leta efter just vapen eller andra farliga föremål. Syftet är naturligtvis att vi ska motverka sprängningar och skjutningar.

Fru talman! Den synnerligen allvarliga och omfattande brottslighet som just nu pågår är systemhotande. Staten har ett ansvar för att upprätthålla tryggheten för varje enskild medborgare och människa som är här i Sverige. I det ansvaret ligger att säkerställa att det finns en väl fungerande och effektiv brottsbekämpning. Det är angeläget att rättsväsendet – och särskilt i första ledet polisen – förmår möta det hot som den organiserade brottsligheten just nu utgör.

I Brottsförebyggande rådets rapport *Hot och våld – Om utsatthet i yrkesgrupper som är viktiga i det demokratiska samhället* redovisas att poliser är en utsatt yrkesgrupp. De har i stor utsträckning angett att de utsatts för hot, våld, trakasserier eller liknande under de senaste 18 månaderna. När det gäller poliser är det vanligt att förövarna kan kopplas till organiserad brottslighet. Det uppgavs inte vara lika vanligt när det gäller övriga yrkesgrupper i denna studie.

Enligt en annan rapport, *Otillåten påverkan mot myndighetspersoner*, var Polismyndigheten den myndighet där störst andel personer uppgav att de utsatts för våld, och det förekom exempel på konkreta hot som framförts vid polisanställdas bostad.

De uppgav också att det inte var ovanligt, det vill säga att det var vanligt, att hot riktats mot polisanställdas anhöriga. 40 procent av de polisanställda uppgav år 2020 att de hade utsatts för ett eller flera påverkansförsök den senaste tiden. Störst andel av dessa poliser fanns i gruppen som jobbar med ingripandeverksamhet, men det var vanligt även bland utredare.

Av analysen framgår att det är vanligt att polisanställda till följd av trakasserier, hot eller skadegörelse förändrar sitt beteende i privatlivet, det vill säga att de anpassar sig efter de hot som de möter i sitt arbete när de sedan kommer hem till sin familj. Detta är naturligtvis väldigt allvarligt.

Fru talman! Poliser och andra anställda i Polismyndigheten verkar i ett väldigt hårt samhällsklimat. I detta läge finns det risk för att ytterligare gränser passeras. Genom det alltmer offensiva och intensiva arbete som poliserna utför i syfte att bekämpa den organiserade brottsligheten har risken för att de hamnar i fokus för våldet ökat. Den ökade risken för att utsättas för brott och påverkan gäller särskilt de anställda inom Polismyndigheten som vidtar åtgärder just mot gängkriminella. Vid till exempel ingripanden, visitationer, beslag av vapen, narkotika och pengar möter polisen mycket våldsamma individer som inte skyr några medel för att kunna fortsätta med sin brottsliga verksamhet.

Fru talman! Förslagen i propositionen innebär att anställda vid Polismyndigheten som arbetar mot den organiserade brottsligheten i vissa fall ska kunna använda en annan uppgift än sitt namn, det vill säga att när de fattar beslut om ingripanden kan de använda sig av en annan identitetsuppgift än just sitt namn. Det innebär att de kan vara anonyma och i mindre utsträckning kommer att utsättas för hot om våld eller repressalier.

Den moderatledda regeringen föreslår också att sekretess ska gälla för uppgifter som kan bidra till upplysning om den anställdes identitet, det vill säga att det inte ska kunna begäras ut uppgifter om vem det är som har fattat beslutet. Eftersom det är en främmande fågel, kan vi väl säga, i svensk rätt att sekretessbelägga offentliganställdas namn och identitet

Prot. 2023/24:105
24 april

*Stärkt skydd för vissa
polisanställda*

säger regeringen att lagen ska tidsbegränsas i fem år och att man därefter ska se hur väl den fungerat.

Med detta sagt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet om att i vissa fall upprätthålla skyddet för vissa poliser genom att sekretessbelägga deras identitet och uppgifter.

Anf. 4 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag yrkar avslag på propositionen och bifall till reservation 1.

Regeringens förslag innebär att anställda vid Polismyndigheten som arbetar mot den organiserade brottsligheten i vissa fall ska kunna använda en annan uppgift än namn i beslut och andra handlingar som dokumenterar en åtgärd som de varit involverade i. Regeringen föreslår också att uppgifter som kan bidra till att identiteten röjs för den anställde ska sekretessbeläggas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 30 april, alltså nästa tisdag. De lagändringar som avser möjligheten att använda en annan uppgift än namn ska gälla under en tidsperiod om fem år.

Jag delar i och för sig regeringens bedömning att våld, hot och trakasserier mot offentliganställda riskerar att innebära allvarliga konsekvenser för den som blir utsatt och dessutom är ett allvarligt angrepp på vårt demokratiska system. Därför anser också jag att skyddet för offentliganställda, däribland poliserna som har den kanske mest utsatta positionen, bör övervägas. Jag vill också markera att det är självklart att de som blir utsatta för detta reagerar som brottsoffer i allmänhet. Man tar psykisk skada. Man tar särskilt skada om det är upprepade angrepp mot personen, om det så är hot, fysiskt våld eller trakasserier.

Varför yrkar då Vänsterpartiet ändå avslag på föreliggande förslag? Offentlighetsprincipen får inte avvecklas hur enkelt som helst. Som någon har sagt här i talarstolen är förslaget en främmande fågel i den svenska juridiska kontexten och i våra tankar om rättssystemet. Vi måste kunna upprätthålla rättssäkerhet, insyn och möjlighet till ansvarsutkrävande också för att skydda den som kanske felaktigt i sin offentliga funktion blir anklagad för vissa saker. Det är särskilt viktigt, eftersom den offentliga maktutövningen samtidigt ofta innebär kraftigt ingripande åtgärder för enskilda.

Jag har också fastnat för vad Lagrådet har skrivit i sitt yttrande, och de avstyrker förslaget. De menar att detta genomförs i en ordning som är felaktig. De förordar att förslaget ska samverka med SOU 2024:1, som kom i början av året och som handlar om hur ytterligare grupper, inklusive polisen, kan skyddas och hur man kan minska exponeringen. Betänkandet är nu föremål för remissbehandling. Den är inte avslutad men avslutas i juni, alltså inom ganska kort tid. Därför delar jag Lagrådets uppfattning att det vore rimligt att behandla förslagen i samma lagstiftningsärende.

Jag vill också relatera till att till och med regeringen tvekar lite grann om att införa den här lagstiftningen. De menar att det finns skäl för att införa den permanent men att det också finns starka skäl för att göra den tillfällig. Därför menar man att avvikelser från traditionen i den svenska rättsordningen motiverar att för rättssäkerhetens skull bestämma att prova detta under en period om fem år. Det är inte någon kort tid, men man menar att genom att göra detta skulle vi få underlag för en utvärdering. Man flaggar alltså för att det inte är säkert att detta kommer att fungera väl.

Då kan man återigen kugga i vad flera remissinstanser har framhållit. Domstolsverket anser att man inte tillräckligt har belyst vilka konsekvenser förslaget kan få. Det är inte analyserat. Justitiekanslern avstyrker förslaget kraftfullt och vill också att detta ska sambehandlas med SOU 2024:1. Det som de också har fångat upp – jag har läst på om det – är att den utredningen faktiskt föreslår att man inte i första hand ska gå på detta med namnfrågan. Utredningen lämnar dock ändå ett sådant förslag eftersom man är tvingad till det av direktivet till utredningen.

Här har vi också ett system som är lite anmärkningsvärt, nämligen att regeringen genom direktiv nästan beställer vilken produkt som ska tas fram. Den här utredningen markerade dock att detta inte är det bästa alternativet.

Förslaget är enligt JK för långtgående för att vi ska kunna hantera det på ett rättssäkert sätt. JO instämmer i stort med Justitiekanslern. Svea hovrätt menar att den utsatthet som poliser möter inte framför allt uppstår när de sätter en namnteckning på ett beslut utan att den uppstår i det konkreta mötet med enskilda, ute i den patrullerande verksamheten. Frågan är därför om man riktar in sig rätt i hanteringen av skydd för poliser.

Advokatsamfundet, som vi brukar luta oss mot, avstyrker inte men markerar att sekretessen kommer att brytas om polisen blir kallad till domstol för att vittna. Det är inte heller bara Advokatsamfundet som markerar det här, och det är också en viktig aspekt: Vi kan inte skydda hela vägen.

Stockholms universitet avstår från att yttra sig utan att motivera varför. Umeå universitet menar att det vore fel att svara på remissen nu och vill avvakta den större utredningen, det vill säga SOU:n. Uppsala universitet avstyrker. Flera andra remissorgan gör det också.

Jag hör till dem som tycker att det här blir ad hoc. Vi har en process som snart skulle komma igång och ta ett större, samlat grepp kring olika offentliganställdas säkerhet och möjlighet till sekretesskydd och som skulle kunna bli lagstiftning snart. Men i stället hastar man fram någonting här.

Jag vill också säga att regeringen har en väldigt annorlunda syn på vad som är brådskande och inte – vi väntar fortfarande på exempelvis kompletterande lagstiftning gällande diskriminering. Vi väntar även sedan länge på lagstiftning gällande psykiskt våld, vilket egentligen också ingår i det vi har pratat om och pratar om här i dag.

Jag yrkar därför avslag på propositionen och väntar på en helhetsbild som ger oss en mer seriös möjlighet att ta ställning.

Anf. 5 LOUISE MEIJER (M) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet har röstat nej till de flesta av de senaste förslagen om brottskampning som den moderatledda regeringen har presenterat och gått fram med. Man undrar ju hur ett regeringsunderlag med Socialdemokraterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och inte minst Vänsterpartiet skulle hantera brottsbekämpningsfrågorna i och med att vissa partier i den konstellationen ständigt motsätter sig de nya brottsbekämpande verktyg som den moderatledda regeringen presenterar, men det återstår väl att se om det skulle bli aktuellt.

Jag skulle vilja bemöta det som Vänsterpartiet säger är anledningen till att de yrkar avslag på propositionen, nämligen att det finns en annan utredning – en SOU – som behandlar liknande frågor. Men faktum är att den

utredningen inte föreslår ett skydd för poliser så att deras namn inte kan begäras ut i ett senare skede. Den utredningen har inga förslag om att det, efter att en annan identitetsuppgift har använts vid ett beslut, inte ska gå att få ut identifikationsuppgiften för polisen. Det här är alltså en annan lagstiftningsprodukt.

Mina frågor till Vänsterpartiet är därför för det första om Vänsterpartiet tycker att namnen på poliser som är i behov av skydd ska kunna begäras ut i ett senare skede. För det andra undrar jag, mot bakgrund av det Vänsterpartiet anför om tiden, om Vänsterpartiet tycker att vi kan avvakta med skyddet för de av våra poliser som just nu utgör första linjen i bekämpningen av grov organiserad brottslighet. Tycker Vänsterpartiet att det inte är särskilt brådskande? Det är mina två frågor till Vänsterpartiet.

Anf. 6 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Louise Meijer! När det gäller det första du tog upp, alltså hur en sådan regeringskonstellation skulle kunna fungera, tror jag att de partier du nämner skulle kunna göra en större satsning på det som verkligen skulle göra skillnad, nämligen det förebyggande arbetet. Det arbetet är eftersatt i dag. Från regeringspartiernas sida satsar man inga extra resurser alls på välfärden i stort och framför allt inte på skolan, vilket hade varit extremt viktigt för att motverka den nyrekrytering som vi måste hantera med stort allvar.

Svaret på frågan om vi kan avvakta är: ja, kanske en kort tid. Jag menar inte att man ska avvakta länge, men remissbehandlingen av den större SOU:n är snart genomförd. Därefter skulle Regeringskansliet kunna arbeta så att vi har ett lagförslag kanske redan i början av hösten.

Jag håller med om att vi behöver se över skyddet för offentliganställda. Polisernas insatser i de här ytterst farliga situationerna är absolut väldigt hedervärda, men det finns även andra yrkesgrupper som tar likartade risker. De finns inom socialtjänsten, hos kronofogden – ja, vi kan räkna upp många. Poliserna ska dock absolut ha ett ökat skydd, och det kommer de troligen att få på tisdag. Sedan får vi vänta i fem år på en utvärdering innan vi kan se om det här har fungerat eller om det finns aspekter som inte har beaktats i den begränsade departementspromemorian men som har hantlerats på ett annat sätt i SOU:n.

Anf. 7 LOUISE MEIJER (M) replik:

Fru talman! Det jag hör är följande: Om Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet hade bildat regering i stället för det vi nu har, det vill säga den moderatledda regeringen, hade en ny diskrimineringslagstiftning prioriterats framför det akuta skydd som behövs för de poliser som just nu utgör första linjen i bekämpningen av den grova organiserade brottsligheten. Det tror jag är ett väldigt bra klargörande för väljarna.

Jag fick inte helt svar på frågan om Vänsterpartiet tycker att polisers namn ska kunna begäras ut i efterhand av grovt kriminella eller inte. Det är nämligen det den här lagstiftningsprodukten handlar om: Ska polisers namn, utöver det som skrivs i den utredning som Gudrun hänvisar till, kunna skyddas även efter att ett sådant beslut har fattats? Ska kriminella alltså inte kunna begära ut identitetsuppgifter för poliser?

Det är vad vi tycker, och det är därför vi yrkar bifall till den här lagstiftningsprodukten. Vänsterpartiet röstar dock nej. Jag är därför lite nyfiken på om Vänsterpartiet tycker att grovt kriminella ska kunna begära ut polisens identitet i efterhand. Det är min första fråga, som jag återigen ställer och skulle vilja ha besvarad.

Den andra frågan besvarades, och jag tycker att även det var ett glädjande klargörande. I stället för att det här blir gällande lagstiftning, det vill säga att vi stärker skyddet för polisernas identitet redan nu på tisdag, skulle detta vänta till i höst om Vänsterpartiet fick bestämma. Det beslutet skulle då också innebära ett svagare skydd, får man väl anta eftersom Gudrun Nordborg hänvisar till den andra utredningens förslag, än den lagstiftningsprodukt som vi nu röstar igenom.

Det var alltså också ett glädjande klargörande: Det skulle dröja ända till i höst, och det skulle innebära ett svagare skydd för poliser. Det tycker jag är dåligt. De poliser som just nu arbetar längst fram behöver sitt skydd just nu. De gör ovärderliga insatser för tryggheten i Sverige.

Anf. 8 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag markerar med att vi anser, som även andra starka remissinstanser markerar, att de två förslagen ska hanteras tillsammans. Det skulle innebära att vi ska överväga behovet av sekretesskydd för polisers namn. Det ingick inte i uppdraget för SOU:n, men det ingår i den här utredningen. Men det skulle bli en annan bredd och mer seriöst om vi hanterar de två utredningarna tillsammans.

Jag vet att regeringen lanserar det ena repressiva förslaget efter det andra, och jag är inte alls säker på att detta alla gånger är rätt väg att hantera den pågående grova kriminella brottsligheten, med gäng och andra organisationer som utgör allvarliga hot.

Jag tror att vi behöver strängare straff i vissa avseenden, men jag är inte säker på att de repressiva åtgärderna fungerar. Risken är att de blir kontraproduktiva, att de skapar ett förakt och en misstro mot samhället i stället för att visa på att vi ska hjälpas åt över olika gränser. Det är inte bara polis och repression som ska stå i frontlinjen, utan hela samhället ska agera starkt tillsammans mot kriminaliteten, från det lilla till de större sakerna. Vi kan se sambanden mellan mycket av det våld som pågår i samhället. Av den anledningen nämnde jag diskriminering, som utgör allvarliga kränkningar, och jag nämnde psykiskt våld, som utgör oerhörda kränkningar både i det privata och för de yrkesgrupper som vi diskuterar nu – inklusive poliser.

Anf. 9 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Det finns en grov organiserad brottslighet i vårt land som vi behöver förebygga, bekämpa, utreda och lagföra. Det behövs många olika verktyg för att göra detta; exempelvis ny lagstiftning, utökade samarbeten och mer resurser. Men de anställda inom polisen och övriga rättsväsendet kommer alltid att vara helt avgörande i arbetet. Vi behöver därför värna och skydda de poliser och polisanställda som arbetar mot den grova organiserade brottsligheten, för deras och deras anhörigas personliga säkerhets skull, för att vi ska kunna bedriva en effektiv verksamhet och för att kunna säkerställa att vi kan rekrytera fler och genomföra den välbehövliga utbyggnaden av svensk polis som nu pågår.

Men vi behöver samtidigt värna den öppenhet och transparens i offentligt beslutsfattande som gör vårt samhälle robust och rättssäkert. Att veta vem som fattar ett visst myndighetsbeslut är viktigt både för den som beslutet berör och även för till exempel granskande medier. Det är viktigt för att kunna utesluta och undvika jäv eller andra otillbörliga hänsyn. Men Centerpartiet anser ändå att det är skäligt att i detta läge med rådande brottslighet göra ett undantag och införa en särlösning för polisanställda på så sätt som föreslås i propositionen.

Det hade dock varit att föredra att behandla polisanställdas skydd samlat och gemensamt med andra grupper av offentligt anställda, då det finns många andra yrkesgrupper som gör viktiga och avgörande insatser för samhället och mot grov organiserad brottslighet där även hot och trakasserier förekommer. Förutom inom polisen är detta självklart inom rättsväsendet med åklagare och domare, inom kriminalvården och även tullen och kronofogden. Vi ska inte heller glömma den utsatthet som många upplever inom socialtjänsten, vården och skolan.

I vårt särskilda yttrande anför vi att vi därför kommer att verka för att även polisanställda inkluderas i det kommande lagstiftningsarbetet med anledning av betänkande SOU 2024:1 från Utredningen om åtgärder för att minska offentliganställdas utsatthet.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till propositionen, men jag hänvisar till Centerpartiets särskilda yttrande.

Anf. 10 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Polisens uppgift är att upprätthålla ordning och säkerhet och tillförsäkra allmänheten skydd och hjälp. Polisen har rätt att använda tvång och våld i den mån det krävs för att lösa sin uppgift. Polisen ska gripa eller omhänderta personer som begår brott eller utgör en fara för ordningen och säkerheten. Polisen kan aldrig backa även om ett ingripande medför stora risker.

Ett ingripande innebär att poliser i många fall måste konfrontera personer som är omvittnat farliga och har ett stort våldskapital. Alla och envar inser att polisarbetet är riskfyllt och förenat med fara för den enskilde polismannen, även i det fall polisen i sig har såväl utbildning och träning som utrustning för att hantera farliga situationer.

Polisarbetet har alltid varit förenat med risker, men i takt med att vi har sett gängkriminalitet och organiserad brottslighet växa sig starkare i vårt land har även utsattheten och risken för enskilda poliser som ingriper ökat väsentligt. Aggressivt beteende, filmning och förtäckta hot med antydningar mot poliser om vad som kan hända dem och deras anhöriga är numera vardag. Med tanke på våldsutvecklingen och den hänsynslöshet med dödsskjutningar och sprängningar som numera präglar många polisers vardag, och med tanke på det våldskapital som innehas av gängkriminella, finns det anledning att ta hoten på allvar och lyssna på de poliser i frontlinjen som uttrycker oro för sin egen och familjens säkerhet.

Fru talman! Det är vi i riksdag och regering som ger polisen uppdrag och mandat att värna vår trygghet. Vi förväntar oss att polisen utgör samhällets spjutspets mot kriminella och våldsverkare. Med det följer även ett ansvar där vi som uppdragsgivare står upp för dem som är satta att utföra det riskfyllda uppdraget. I vårt öppna samhälle är det relativt lätt att leta fram adresser och uppgifter om såväl poliser som deras anhöriga, vilket

givetvis skapar oro och ytterst kan innebära att man drar sig för att konfrontera dokumenterat farliga personer.

Det finns en möjlighet att ge polismän och deras anhöriga skyddad identitet, men det är en ganska omständlig procedur och innebär även stora praktiska problem i vardagslivet. I det här fallet bedöms en sådan åtgärd som mindre lämplig.

Det förslag som nu ligger om att stärka skyddet för vissa polisanställda innebär kort att namnet och identiteten på den enskilde polismannen i vissa fall byts ut mot ett tjänstenummer i anmälningar, beslagsprotokoll och andra dokument som upprättas i samband med ett ingripande. Men det för tjänar också att påpekas att ett upprättat dokument även i fortsättningen kommer att utgöra en allmän handling och kan lämnas ut efter sedvanlig sekretessprövning eller utgöra en bilaga i ett förundersökningsprotokoll. Sakinnehållet kan således fortfarande provas, och det enda som är sekretessbelagt är namnet.

Jag vill också nämna att så sent som i dag gick Säkerhetspolisen ut med en uppmaning: ”Det är hög tid att anonymisera offentliga beslut och ersätta namn med tjänstebeteckning.”

Säpo påpekar i en skrivelse till regeringen att anonyma beslut skyddar stat och kommuner mot otillbörlig påverkan, själv censur, korruption och gängkriminalitet.

Att vi nu går före med polisen beror på att Polismyndigheten har lyft upp att detta är ett akut problem i nuläget med den situation som råder i samhället.

Med detta sagt, fru talman, anser jag att betänkandet visar att regeringen tar riskerna för polismännen på stort allvar, och förslaget bidrar till att stärka skyddet. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 11 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Tänk dig att få din bil sprängd i bitar när den står parkerad på uppfarten till ditt hus eller att någon skjuter med automateld in genom ytterdörren till hemmet, där du och din familj bor och där dina barn sover. Kulorna viner genom huset, bara någon meter från där du sitter, och försvinner ut genom fönstret på baksidan. Tänk dig att få stenar inkastade genom rutan och att glassplitter faller ned över vardagsrummet, bara centimeter från där dina barn sitter och leker, eller att få hakkors målade på din dörr eller din husfasad nedsprejad med orden ”Döda alla poliser”.

Tänk dig att få däckerna på din bil punkterade, få hotfulla mejl, få ta emot slag och spott när du går och handlar, få handskrivna brev med hot om att du ska knivhuggas till döds eller att få bilder till din telefon från ett okänt nummer på ditt barn när hon leker på förskolan och texten ”Vilken fin dotter du har”. Tänk att det är din vardag, bara för att du har valt att bli polis.

Jag skulle kunna fortsätta länge och förklara hur det är att jobba som polis mot den organiserade brottsligheten. Det jag nyss nämnde är bara ett axplock av vad poliser i Sverige i dag får vara med om på grund av att de har valt att vara poliser och jobba mot den organiserade brottsligheten. Jag skulle kunna fortsätta prata om hur svenska poliser kartläggs, hur hemadresser och registreringsnummer delas på nätet, hur passbilder cirkulerar på olika forum och i grupper och hur anhöriga åker med på samma gång.

Men jag tror tyvärr inte att det gör någon skillnad för vad vissa personer tycker om polisen och polisernas arbetssituation. Om man brydde sig på riktigt skulle vi inte ens behöva debattera den här lagen. Då skulle man förstå att den skulle göra skillnad.

Att bli polis är i dag förenat med att bli utsatt för hot och våld i jobbet. Det är något som man är förberedd på och som man tränar inför. Det får man lära sig på polisutbildningen. Alla poliser vet att hot och våld ingår i jobbet, men det är inte detsamma som att man accepterar det. Men man vet att det är en del av yrket.

Vad som dock inte lärs ut på polisutbildningen är hur det känns att få ett dödshot utanför jobbet, hur det känns i magen att veta att det finns någon där ute som vill döda dig eller din familj och som är så pass sjuk i huvudet att han eller hon faktiskt är kapabel att genomföra hotet. Det är ingenting man kan tränas för.

Poliser är inte rädda av sig. Poliser vet att de har majoriteten av befolkningen i ryggen och de flesta svensks stöd. De vet att de allra flesta har förståelse för yrkets uppdrag och hur svårt det kan vara, att beslut som du som polis fattar, kanske bara under någon sekund, kan vara avgörande för om du lever eller är död i slutet av dagen.

Att vara polis är inte bara att gå på torg och prata med handlarna, att spela pingis med ungdomarna på fritidsgården, att tillrättavisa fortkörare eller att ta snattare i örat. Att vara polis innebär också att brottas med påtända missbrukare i smutsiga kvartar, att springa efter beväpnade rånare i skogen, att stå öga mot öga med psykotiska, anabolstinna tvåmeterspersoner och att behöva stå emot demonstranter som kastar sten och flaskor, sparkar dig i ryggen och försöker slita ned dig på marken för att sedan i någon form av masspsykos hoppa på dig och på ditt huvud för att försöka skada dig, helt utan förståelse för konsekvenserna.

Som polis får du också hantera oberäkneliga personer som har noll förtroende för polisen, noll respekt för polisen och som i vissa fall hatar polisen. Det handlar om unga män med illusioner om att gangsterlivet är något bra, unga män som knaprar Tramadol och poserar med automatvapen på sociala medier, unga män som mördar för småpengar och för att få respekt. Det är unga män som inte förstår att de utnyttjas av individer som sitter tusen mil därifrån, unga män som är utan spärrar eller konsekvenstänk, unga män som vill ha respekt och en position i det kriminella nätverket.

Jag vet hur det känns att bli pistolhotad och knivhotad, få ta emot sparkar och slag och känna sig trängd, så trängd att det till och med krävs att vapen avfyras för att jag eller en annan polis inte ska bli skadad. Men det är inte alltid de situationerna som du som polis ligger och tänker oroligt på innan du ska somna. Det är i stället det okända, det som du inte kan kontrollera eller göra någonting åt: de förtäckta hoten, de anonyma hoten. Du vet inte om dessa hot kommer att genomföras i verkligheten. Det är de hoten som är de otäcka. Det är de hoten som gör att du som polis inte kan sova. Det är de hoten som kan skapa passiva poliser.

Jag vet det här av egen erfarenhet. Mitt namn stod på en lista hemma hos en person som var känd rättshaverist, polishatare och med psykisk ohälsa. Det var inte speciellt roligt.

Att som polis stoppa en bil med kriminella unga individer i, de som är utan konsekvenstänk och har ett stort våldskapital, är alltid förenat med viss fara. När du som polis väljer att trycka på knappen för att få bilen

framför att stanna vet du inte vad som kommer att hända. Du vet ofta inte vilka som sitter i bilen. Är de desperata, påtända eller på flykt? Vad finns i bilen? Finns det vapen? Du vet ingenting om personerna i bilen framför dig.

Det enda du vet när du går fram mot bilen är att vad som helst kan hända. Det är du mentalt förberedd på. Det har du nämligen tränat för i olika scenarier. Men så händer det; i bilen finns narkotika och vapen värda miljoner. Och det är du som polis som ska fatta beslut om att det ska tas i beslag, att det ska tas ifrån de här individerna.

Då förändras personerna i bilen. De blir aggressiva, kanske passivt aggressiva. En av dem kanske viskar: "Rör du pengarna är det det sista du gör i livet. Tar du de pengarna är det du som kommer att bli skyldig mig dem." Han säger det som att han menar det. Kanske hintar han något om tidigare polisanställda som råkat illa ut. Kanske känner du som polis till personen sedan tidigare och vet att han brukar anlita yngre förmågor för att undanröja personer och att han inte drar sig för att göra det. Kanske är han en av dem som är markerade som farliga hos polisen. Kanske är han en av de där individerna som många poliser tycker att det är obehagligt att hantera. Kanske är han just den där personen som saknar konsekvenstänk, och kanske är han känd för att ha gett sig på poliser tidigare.

Du ser när han förs bort, vänder sig om och möter din blick, drar med fingret över halsen och pekar på dig. Det är då du ska åka in till polisstationen och avrapportera. Det är då du ska skriva in beslaget, pengarna och narkotikan. Och i fältet för den som har beslutat om åtgärden ska du skriva ditt namn. Du vet att ditt namn i och med det kommer att bli offentligt, och du vet att den gripne kommer att få ta del av ditt namn och få veta vem du är.

Den här situationen är inte ovanlig. Det händer nästan varje dag att svenska poliser beslagtar både gods och pengar och griper folk. I de allra flesta fall händer inget efteråt. De flesta kriminella vet att om de hämnas eller jävlas med poliserna på gatan leder det ofta till att de blir än mer kontrollerade och får sin brottsliga verksamhet störd. Det är de inte intresserade av. Men som polis vet du aldrig när du ger dig på fel person. Och när du gör det vill du inte skylta med ditt namn.

Kritiken mot lagen handlar om att poliser nu kommer att bli anonyma och om att i de fall en person som är föremål för ett ingripande vill anmäla polisen kommer man inte att kunna göra det, eftersom man inte har ett namn på den polis som man vill anmäla utan bara ett nummer. Det där är fel. Jag tror att de som tror det är felunderrättade eller inte är pålästa.

Ingen polis som genomför eller beslutar om en åtgärd kommer att vara anonym. Den enda skillnaden är att det i stället för ett namn kommer att stå ett nummer, som enkelt kan kopplas till en fysisk person, till den polis som har genomfört eller beslutat om en åtgärd. Det kommer även att framgå på ett separat dokument varför namnet har ersatts av ett nummer, och det dokumentet kommer att finnas tillgängligt för den som har behov av att få veta det.

Fru talman! Samhället förändras, och vi lagstiftare måste följa med i utvecklingen. Vi kan inte om fem år ha politiker som står här i kammaren och säger att de har varit naiva och att de inte såg saker och ting komma. Vi kan inte ha det så igen; vi måste lära oss.

Det grova våldet och hoten mot svenska poliser ökar. Vi har därför, tycker jag, en skyldighet att se till att poliser i dag får det skydd de behöver. Just möjligheten att ersätta ett namn med ett nummer är en sådan åtgärd som Polismyndigheten själv har efterfrågat. Jag tycker att det också ska bli så.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 6 Ytterligare anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU23
Ytterligare anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik (prop. 2023/24:66)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 7 Spelfrågor

Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU9
Spelfrågor (prop. 2023/24:53)
föredrogs.

Anf. 12 CARL NORDBLOM (M):

Fru talman! För många människor utgör spel ett nöje, underhållning och ett socialt sammanhang. Spel är också förknippat med exempelvis en sport eller ett idrotts- eller travintresse. För många människor är spel även ett sätt att stötta den lokala idrottsklubben, bidra till föreningslivet och i vissa fall bidra till välgörenhet. Spel i form av så kallad geimning kan också förutom underhållning vara en sport, ett konstuttryck och ett sammanhang för kunskap och lärande.

Spelindustrin i Sverige utgör en stor bransch som drivs av entreprenörer och företagare och ger arbetstillfällen, skatteintäkter, tillväxt och inte minst stora ekonomiska bidrag till civilsamhället och hästnäringen.

Det finns många positiva delar att lyfta fram när det gäller denna bransch, men precis som andra branscher har även spelbranschen sina utmaningar. Spel kan när det missbrukas skapa lidande och förödelse för många människor.

Regeringen har tidigare presenterat satsningar som ökade möjligheter för spelbolag att ta del av personuppgifter för att motverka spelmissbruk och större möjligheter för spelbolagen att analysera spelmönster och spelbeteende bland sina kunder, vilket ger dem en bättre möjlighet att inom

ramen för omsorgsplikten snabbare, bredare och bättre kunna erbjuda stöd och hjälp.

Uppdrag har också getts till Spelinspektionen mot bakgrund av att det behövs mer kunskap om varför personer stänger av sig från spel.

För att vi fortsatt ska kunna se spel som ett nöje, underhållning och ett sätt att stötta Idrotts- och Föreningssverige måste vi fortsatt verka för att behålla och utveckla en sund och reglerad spelmarknad.

Regeringen har tidigare gett Spelinspektionen möjlighet att på ett mer effektivt sätt blockera betalningar till och från olicensierade spelaktörer. Regeringen har också gett Spelinspektionen möjlighet att genomföra spelköp med så kallad dold identitet. Regeringen har också tidigare beslutat om att betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna uppgifter till Spelinspektionen kring olicensierat spel.

Det är också positivt och glädjande att regeringen föreslagit åtgärder mot matchfixning för att bekämpa de kriminella element som utnyttjar spelbranschen. Matchfixning kan aldrig accepteras, och att kriminella tar sig rätten att förstöra och skapa otrygghet inom idrotten ska bekämpas hårt och tydligt. Här har regeringen bland annat föreslagit och infört att spelbolag och idrottsförbund får behandla personuppgifter på ett utökat sätt samt att spelbolag blir skyldiga att lämna ut uppgifter till polisen för att underlätta utredningar om brott.

Vi kommer snart även att rösta ja till regeringens förslag om stärkt konsumentskydd på spelmarknaden. Bland annat införs ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av spel. Spelbolag med svensk spellicens ska få rätt att ta del av personuppgifter om ekonomi och hälsa som spelarna själva tillhandahållit för att kunna motverka överdrivet spelande. Det kommer också att införas höjda sanktionsavgifter för spelbolag som bryter mot penningtvättslagen. Detta tror jag, fru talman, kommer att öka kontrollen över spelmarknaden.

Fru talman! Regeringen prioriterar och arbetar hårt för att den svenska spelmarknaden fortsatt ska vara sund och reglerad – fri från missbruk, kriminella element och skuldsättning. Denna linje i frågan tror jag att många av riksdagens partier står bakom. Det är enligt mig fortsatt av stor vikt att det breda parlamentariska stöd som fanns för omregleringen av spelmarknaden värnas och att den blocköverskridande dialogen och samarbetet fortsätter för ordning och reda på den svenska spelmarknaden.

(Applåder)

Anf. 13 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra Moderaterna prata om e-sport och gejmning även om detta mest hanteras i sportbetänkandet, vilket jag är väldigt glad för och har verkat för.

Jag har en annan, mycket enkel fråga till Moderaterna och regeringen, som också får konsekvenser för lagstiftningen. Den lyder: Handlar flipperspel till övervägande del om tur eller skicklighet?

Anf. 14 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag måste faktiskt erkänna att detta är en fråga som jag behöver ha lite mer kunskap om innan jag uttalar mig, så jag får återkomma till ledamoten efter debatten.

Anf. 15 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det ser jag väldigt mycket fram emot. Det problem vi har med flipperspelande i dag är nämligen att det enligt lagstiftningen och Skatteverkets tolkning av den räknas som något som handlar om tur. Ändå ser vi att det är ungefär samma spelare som vinner SM varje år, så det funkar väl lite som för Stenmark – ju mer de tränar, desto mer tur har de.

Men detta påverkar också på så sätt att man inte kan dela ut prispengar. Spelet behandlas som ett lotteri, vilket är väldigt problematiskt, trots att det inte är ett turspel utan ett skicklighetsspel, precis som vilken idrott som helst.

Jag ser alltså fram emot att Moderaterna, Carl Nordblom och regeringen återkommer om detta och rättar till det här misstaget från lagstiftarens och Skatteverkets sida.

Anf. 16 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Det är kanske lite tidigt på morgonen för mig. Men Rickard Nordin har helt rätt; jag känner till det här problemet nu när han beskriver det lite närmare. Ja, det är absolut ett problem att e-sport klassas som gambling eller något som handlar om tur. Jag är också medveten om att man är orolig för att man inte ska kunna betala ut prispengar i fortsättningen vid exempelvis dataspels- eller flipperturneringar. Vi får fortsätta dialogen.

Anf. 17 AMANDA LIND (MP):

Fru talman! ”Sverige brukar räknas till ett av världens tio främsta länder inom spelutveckling. Men spelindustrin har växt upp som en maskros genom asfalten utan någon nationell strategi eller större offentliga satsningar.” Så beskrivs läget i Sverige i rapporten *Kraftsamling Dataspelsbranschen*, utgiven av Rise i januari 2023.

Fru talman! Dataspelsbranschen i Sverige omsätter stora summor pengar – över 27 miljarder kronor, det vill säga i samma storleksordning som exporten av järnmalm. Branschen sysselsätter över 8 000 personer, och det finns över 800 aktiva spelföretag i Sverige, de flesta småföretag. Svenska spel som Minecraft vinner mark världen över.

Men dataspelsbranschen beskriver det samtidigt som att Sverige nu riskerar att halka efter. Andra länder lanserar strategier och satsar stort på olika slags stödsystem. Sverige bör vårda det guldägg man har och ta fram en nationell strategi för dataspel. Norge lanserade 2019 en sådan strategi, som nu är under revidering och som vi från Miljöpartiet tycker bör kunna utgöra inspiration för en svensk strategi. Inom ramen för en sådan skulle frågor som stödsystem, kompetensförsörjning, tillgänglighet, breddat deltagande och möjlighet för barn och unga att tidigt komma i kontakt med spelskapande hanteras.

Fru talman! Miljöpartiet tillsatte i regering utredningen Kreativa Sverige, som skulle lämna förslag till en samlad nationell strategi med syfte att främja långsiktig och hållbar utveckling av de kulturella och kreativa näringarna i hela landet. Detta är under parallell hantering i riksdagen nu, men jag vill i det här sammanhanget säga att vi gärna hade sett fler konkreta satsningar och skrivningar kring just dataspelsutveckling i den strategin.

Vi ser till exempel att Sverige skulle kunna göra mer när det gäller att främja export inom spel men också inom andra kreativa branscher. Därför har vi ett motionsyrkande i det här betänkandet, fru talman, som riktar in sig mot att utveckla ett institut för kulturella och kreativa näringar där främjande av spel skulle vara en viktig del.

Precis om har nämnts här från talarstolen behandlas frågor som gäller spelkultur i lite olika betänkanden – både i idrottsbetänkandet och kulturbetänkandet.

Fru talman! I det här betänkandet behandlar vi också regeringens proposition om åtgärder för att stärka konsumentskyddet och bekämpa kriminell verksamhet i samband med spel om pengar. Här vill Miljöpartiet understryka vikten av kontinuerlig uppföljning för att säkra att lagstiftningen på spelområdet är tillräcklig för att motverka de negativa effekter som spel kan ha för folkhälsan.

Det är viktigt att vi har ett tydligt regelverk för att så långt som möjligt begränsa de problem som vi vet omgärdar spel om pengar. Det handlar om alltifrån skuldsättning till missbruk men också, som vi tyvärr vet är fallet, att oseriösa spelföretag försöker locka in människor i beroende och att kriminella aktörer på olika sätt tjänar pengar på spelmarknaden. Det måste vi naturligtvis göra vad vi kan för att undvika, fru talman.

Vi står bakom det som föreslås i propositionen om att stärka konsumentskyddet på spelområdet och skydda spelare mot överdrivet spelande på det sättet, genom att ge möjlighet att behandla personuppgifter på ett lite mer öppet sätt. I propositionen föreslås också att sanktionsavgiften vid överträdelse av penningtvättslagen som görs av en tillhandahållare av spel ska justeras, med syftet att bekämpa kriminell verksamhet i samband med spel om pengar. Detta tycker vi i Miljöpartiet är bra, fru talman.

Regeringen föreslår även att det ska införas ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av spel. Det tycker vi också är ett rimligt steg att ta.

Däremot har vi anslutit oss till Vänsterpartiets motionsyrkande om hur de allmännyttiga lotteriernas administrativa kostnader kopplade till licensförfarandet ska minska. När man gör olika typer av förändringar i spellagstiftningen, fru talman, riskerar det att påverka civilsamhället med ökad administration, och det kan kosta pengar på olika sätt. Skillnaderna är väldigt stora mellan allmännyttig ideell verksamhet och de stora vinstdrivande företagen när det kommer till att uppfylla det här regelverket.

Här menar vi, precis som Vänsterpartiet föreslår i sitt motionsyrkande, att man bör se över de negativa konsekvenserna av de förslag man inrättar av rimliga skäl och minska kostnaderna för de allmännyttiga licenshavarna på andra sätt. Vi tycker att det är viktigt att fortsätta att beakta detta i spelpolitiken framåt.

Fru talman! Miljöpartiet stöttar också Centerpartiets yrkande om reglering av restaurangkasinon. Det finns ett undantag i dag för licenshavare av restaurangkasinon. Vi delar Centerpartiets uppfattning att det inte är rimligt att det ska saknas en reglering för en så tydlig del av spelmarknaden, som faktiskt också riskerar att göra att människor fastnar i olika typer av spelmissbruk.

Fru talman! Vi kvarstår också vid vad vi tidigare lyft fram i dessa debatter, nämligen att det finns behov av att införa krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel och att det kravet bör skärpas. Detta har vi diskuterat i tidigare debatter, men det är viktigt att framhålla det även nu.

Fru talman! När det gäller politiska partiers lotterier vill vi återigen påtala att vi är beklämda över Tidöregeringens hantering av denna fråga. Det har tidigare sagts här i talarstolen att det är viktigt med breda blocköverskridande diskussioner och överenskommelser på spelområdet. Det är tråkigt att Tidöregeringen bryter den traditionen när det gäller politiska partiers lotterier.

Socialdemokraterna är det enda parti som har en substantiell inkomst från allmännyttiga lotterier i dag. Att gå vidare och remittera ett förslag om att faktiskt förbjuda dessa är anmärkningsvärt och riskerar att försvaga oppositionens möjlighet att verka. Det är en sak att ha synpunkter på regeringen eller på enskilda detaljförslag, men vi menar att man borde ha hanterat den här frågan helt annorlunda från början. Gör om, och gör rätt, regeringen!

Med det vill jag yrka bifall till Miljöpartiets reservation 22, även om vi såklart står bakom samtliga våra yrkanden i det här betänkandet.

Anf. 18 PETER OLLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Amanda Lind för anförandet.

Jag tänkte prata speciellt om dataspelsinstitut, som man har startat i Danmark. I Sverige har vi en väl fungerande organisation inom dataspelsbranschen, och de arbetar väldigt väl. Vi såg det också i förra veckan när *Uppdrag granskning* tog upp problemet med influencers som uppmunttrade till stora köp inuti spel på ett illegalt sätt. Dreamhack, som är den största aktören, gick direkt in och agerade och stängde av influencers från att vara med på kommande aktiviteter som de har och tydliggjorde att all sådan hänvisning till köp i spel inte får förekomma i deras sammanhang.

Man ser alltså att när vi har något som inte är statligt reglerat utan när vi har en bransch som arbetar själv och agerar på egen hand kan de jobba mycket snabbare än om det ska gå genom någonting som är statligt reglerat. Jag tycker också, med tanke på den utveckling som vi såg för statlig filmpolitik och hur det sedan ledde till ett ras för tittandet på svensk film, att man i första hand ska arbeta och fokusera på att branschen själv skapar sina institut och det som de arbetar med. Sedan har vi från politiken en bra partner att kunna arbeta med. Det ger en helt annan flexibilitet och en snabbhet för branschen att röra sig jämfört med när det är reglerat av oss.

Anf. 19 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Jag kanske inte helt uppfattade frågan från Peter Ollén. När vi föreslår en nationell strategi för spel är det något som också dataspelsbranschen själv tycker vore ett bra steg att ta. Det gäller även, uppfattar jag, om vi skulle inrätta ett nationellt institut som syftar till att stärka exportmöjligheterna. Det är något som vi kan se att flera länder har.

Vi var på en studieresa till Sydkorea där vi kunde se hur man jobbar väldigt offensivt, naturligtvis tillsammans med branschen, för att stärka exportmöjligheten för de kreativa branscherna. Vi ska naturligtvis inte gå in och detaljreglera i det här området. Återigen: Svensk dataspelsbransch är fantastisk och har vuxit fram mycket genom egna initiativ och egen drivkraft. Däremot är det viktigt att se vilka luckor vi från det offentliga kan fylla som skulle smörja det arbetet mer.

När det gäller reglering inom spel har vi ett motionsyrkande från Miljöpartiets sida som jag inte tog upp i mitt anförande. Det gäller konsument-

skydd inom vissa dataspel, vilket ledamoten också berörde i sin replik. Sverige har en marknadsföringslag som är tydlig med att vilseledande metoder inte är tillåtna. Det gäller naturligtvis även inom dataspel. Det finns också ett självreglerande system inom marknaden. Det vi i Miljöpartiet menar är att det kan finnas behov av att ändå se över lagstiftning och reglering för att säkra att det inte finns kryphål i den här lagen.

Precis som med all typ av spel vill vi ju inte att det ska förekomma hasardliknande moment eller aggressiv marknadsföring som är vilseledande, inte heller inom gejmning. Här gäller det en utredning. Vi ska absolut inte överreglera någonting, men precis som vi diskuterar här är konsumentskydd en viktig fråga.

Anf. 20 PETER OLLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag håller mig till dataspel, som är det område som jag tittar på.

I Norge gick man in tidigt från statens sida, och jag skulle säga att man mer kvävde än hjälpte branschen. I Danmark ser man att Sverige går otroligt snabbt framåt på detta område, och man säger att man måste göra något för att hjälpa.

I Sverige ser vi hur branschen själv har skapat sina institutioner och hur de arbetar. Därför är det positivt som det ser ut nu, att vi låter branschen själv arbeta med sina organisationer och att vi sedan i stället har en nära dialog med dem.

Anf. 21 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Om jag tolkar ledamoten positivt verkar det som att vi har ett gemensamt engagemang i dessa frågor och i hur vi kan få dataspelsbranschen i Sverige att stå stark även framöver.

Vi ser hur andra länder pumpar in olika typer av stöd och strukturer för att kanske delvis komma i kapp Sverige, som har varit framgångsrikt länge. Här menar jag att vi måste lyssna noggrant på vad branschen själv säger. Det har funnits och finns önskemål från branschen om ett ökat statligt och offentligt engagemang i dataspelsfrågorna, och detta menar jag att vi bör lyssna på. Där skulle en nationell strategi och ett nationellt institut, för att också stötta befintliga initiativ, kunna vara sådana steg.

Jag hoppas att ledamoten inte menar att vi passivt ska sitta och titta på, för det tror jag inte vore bra. Men vi bör lyssna på branschen och ta in deras synpunkter. Miljöpartiets motionsyrkanden ligger också i linje med vad branschen önskar.

Anf. 22 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna. Regeringen vill begränsa de problem som finns när det gäller spel om pengar, som ofta orsakar missbruk och skuldsättning. Spel ska vara ett nöje och är just det för många, men för alltför många är spel om pengar förödande.

I detta anförande vill jag fokusera på spelbolagens aggressiva marknadsföring, som påverkar familjer, anhöriga och samhället i stort på ett destruktivt sätt. Det är framför allt onlinespelen som utgör störst lockelse och fördärv för spelare.

Jag var med i en parlamentarisk grupp som tog fram en licensiering av spelbolag i Sverige. Spelbolagen, som fanns på en marknad som liknades vid vilda västern, skulle regleras, och man skulle se till att marknadsföringen blev måttfull, som det heter.

För mig framstår marknadsföringen från spelbolagen i dag som mer sofistikerad än tidigare. Man försöker visa på gemenskap och sammanhang där vinster finns inom räckhåll. Bolagen tar hjälp av olika kändisar för att locka fler till spel. De använder sig också av trygghetsfaktorer som dialekter och mysig omgivning i reklamen.

Ungefär 340 000 svenskar har någon grad av spelrelaterade problem, och 165 000 personer lever i hushåll där någon familjemedlem har spelproblem. Man räknar med att ungefär 70 000 av dessa personer är barn. Till detta kan läggas föräldrar, grannar, arbetskamrater, nära vänner och anhöriga som omedvetet dras in i spelproblematiken.

Det satsas miljarder på spelreklam, som av tv-bolag och kvällstidningar ses som en viktig inkomstkälla som de inte vill vara utan. Vi möter det varje dag, hela tiden, i tv-reklam och i tidningar. Man kan tycka att de kunde ta ett större ansvar och inte bara ta in reklam på grund av att de tjänar pengar på det. Många berättar att de har lockats in i spel på grund av tv-reklam och tidningsreklam.

Fru talman! Det ska vara ett nöje att spela. Det är ju själva tanken. Det ska vara roligt och spännande. Att köpa en trisslott då och då skapar en viss spänning i tillvaron. Men många spelbolag är rent hänsynslösa i sin marknadsföring – inte alla men väldigt många. De verkar inte bry sig särskilt mycket om människors och familjers väl och ve.

Det finns något som heter spelpaus.se, och det är något positivt. Det är ett frivilligt avstängningssystem för spel om pengar i Sverige som Spelinspektionen har infört. Genom spelpaus.se kan användare stänga av sig från spel om pengar och spärra direktmarknadsföringen. Detta gäller alla licensierade spelbolag i Sverige.

När en spelare stänger av sig på spelpaus.se, som ska finnas tillgängligt hos alla onlinekasinon med svensk spellicens, stängs personen av från alla typer av spel under en viss period. Det finns ingen möjlighet att stänga av sig från bara ett spelbolag, utan man stängs av från alla svenska spelbolag som har licens. Detta gäller alltså spelreklam.

Nu har över 100 000 personer stängt av sig hos spelpaus.se, och det är naturligtvis positivt. Man bestämmer själv hur lång tid man vill vara avstängd. Det kan vara en månad, tre månader, sex månader eller tills vidare – det bestämmer man helt själv. Om man ska spela igen får man gå in och registrera sig på nytt.

Jag tycker att det är positivt med spelpaus.se, men det gäller bara spelbolag med svensk licens. Det finns ett antal bolag som ligger utanför den svenska jurisdiktionen och som utgår från utländska regler. Det kanske man inte ska säga, men det händer att spelpaus.se och de svenska spelbolagen rundas och att man går in på de utländska i stället.

Tragedin är densamma för dem som drabbas. Spelberoendet fäster sig i en människa, och man kommer inte ur det utan måste spela för att vinna på nytt. Man spelar och tror att man ska vinna. Man förlorar, och så ska man vinna tillbaka det som man har förlorat. Ja, ni förstår – det är en fruktansvärd situation för den som hamnar i spelberoende. Jag vill varna alla som är på väg in i detta – försök bryta det så fort som möjligt!

Sedan har vi också, som tidigare ledamöter nämnt, restaurangkasinon, som saknar regelverk. På det sättet kan man spela på kasino – restaurangkasinon – utan någon reglering eller registrering över huvud taget. Här finns verkligen möjlighet att göra något framöver.

Vi kristdemokrater har ett rikstingsbeslut om att se över marknadsföringen och i förlängningen också se över möjligheten att förbjuda den aggressiva marknadsföringen. Detta är något som jag kommer att kämpa för. Det gör jag av hänsyn till alla utsatta – alla spelberoende men också deras anhöriga, familjer, arbetskamrater och andra – som drabbas på grund av aggressiv marknadsföring. Vi kristdemokrater kommer att bekämpa de mörka inslagen i marknadsföringen av spel i vårt land, med hänsyn till just de mest utsatta.

Anf. 23 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Roland Utbult för anförandet och för att han lyfter problematiken kring den aggressiva spelmarknaden, som drar in allt fler människor, inte minst unga, i spelmissbruk.

Jag blir därför lite förvånad och vill passa på att fråga Roland Utbult varför man väljer att inte ställa sig bakom förslaget om en mer måttfull marknadsföring av spel. Roland Utbult målar ju upp den här bilden av marknadsföringen och vad den innebär, hur den når fram till barn och unga och hur den drar dem som har ett spelberoende ännu djupare ned i spelmissbruket.

Ett sådant förslag presenterades av den tidigare S-ledda regeringen, men den nuvarande regeringen valde att inte gå vidare med det utan avslog delen om måttfullhet. Hur försvarar KD och Roland Utbult det?

Anf. 24 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Azadeh Rojhan!

Jag är glad att vi delar medkänslan för människor som hamnar i spelberoende. Det går inte att beskriva den tragedi som det handlar om. Det går inte. Det är så fruktansvärt illa för dem som drabbas, och man bara önskar att var och en av dessa ska komma ur detta beroende.

Jag satt med i den parlamentariska gruppen, och måttfullheten finns med i regleringen som gäller spelbolagen. Det man kom fram till var att måttfullhet till skillnad från särskild måttfullhet enligt juristerna har en större möjlighet att kunna hanteras i det rättsliga förfarandet.

Måttfullheten finns alltså med i framtagandet av regleringen.

Anf. 25 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Vi delar medkänslan, men vi delar tydligen inte övertygelsen om att vi behöver vidta alla de åtgärder som är möjliga för att stävja det ökade spelmissbruk som vi ser i vårt samhälle. Den särskilda måttfullhet som skulle skapa större utrymme för att komma åt just den aggressiva marknadsföring som Roland Utbult själv porträtterade väldigt väl i sitt anförande röstades ned, och KD var med och beslutade om det.

Den särskilda måttfullhet som vi ville införa skulle säkerställa att den här marknadsföringen inte når barn och unga. Det handlade om hur marknadsföringen skulle utformas för att inte framställa spel om pengar som någonting attraktivt, och det skulle skydda fler från just den här reklamen och marknadsföringen. Jag trodde att det Roland Utbult ville och önskade

med sitt anförande var att just se åtgärder för att komma åt den här problematiken.

Om inte särskild måttfullhet är rätt väg att gå, vilka andra lösningar ser Roland Utbult för att komma åt just den problematik som han själv beskriver så väl?

Anf. 26 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Nu förstår jag frågan lite bättre. Måttfullheten som det frågades om tidigare finns med i regleringen, men nu talas det om särskild måttfullhet. Det stämmer att vi har avslagit just detta.

Anledningen till att det är måttfullhet som används och inte särskild måttfullhet är att måttfullhet enligt juristerna skulle vara enklare att hantera i det rättsliga förfarandet. Det var mer flexibelt. Jag är inte jurist, men det var det resonemang som fördes.

Vi har i Kristdemokraterna ett rikstingsbeslut som säger att vi ska se över den aggressiva marknadsföringen. Vi vill i förlängningen också se om det är möjligt att förbjuda den här aggressiva marknadsföringen.

Från vår sida är det alltså helt klart: Vi kommer att göra allt för att dämpa den. Måttfullhet eller särskild måttfullhet är liksom bara ord, egentligen. I juridiken talade man om att måttfullhet var mer flexibelt och lättare att hantera än särskild måttfullhet.

Vi får lita på juridiken och det som Håkan Hallstedt och andra jurister kom fram till. Jag känner mig ganska trygg i det här trots allt.

Anf. 27 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Roland Utbult från Kristdemokraterna talade mycket om spelpaus, och det är en väldigt viktig instans. Precis som ledamoten beskrev gäller det bara licensierade aktörer. Olicensierade aktörer kan man inte stänga av sig hos, för de finns inte med i detta.

Det finns dock en väg runt det problemet. Centerpartiet har lagt fram ett förslag om att man själv ska kunna spärra sitt bankkort mot överföringar till olika typer av spelsajter. Genom att göra det hos banken kommer man alltså runt problemet med att olicensierade aktörer inte finns med.

Min fråga är om detta är någonting som Kristdemokraterna kan tänka sig att stötta med tanke på att man själv lyfte upp problemet. När får vi i så fall se ett förslag från regeringen?

Anf. 28 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Nordin, för frågan!

Det förslag som ledamoten Nordin kommer med låter spännande. Dock har vi inte haft uppe det här med att spärra bankkortet.

Jag tar helt enkelt med det som ett förslag att titta på, för jag upplever ju att ledamöterna i kulturutskottet delar medkänslan med människor och familjer som råkar så här illa ut.

Vi måste titta på alla tänkbara förslag. Spelpaus är bra. Det är över 100 000 som trycker på den där knappen, vilket är jättebra. Att spärra bankkortet får vi titta på framöver.

Anf. 29 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Tack för det vänliga svaret! Jag tänker att jag helt enkelt gör så att jag kommer ihåg det till nästa års debatt och ställer Roland Utbult till svars om han faktiskt har tittat på förslaget då, när han nu tog emot det så pass vänligt.

Vi får alltså återkomma nästa år och se vad utfallet har blivit.

Anf. 30 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag känner trycket på mig från ledamoten Nordin att titta på det här, så det måste jag naturligtvis göra. Spelfrågorna kommer säkert upp som ett ärende även nästa vår.

Anf. 31 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Det har redan konstaterats flera gånger från talarstolen att Sverige är ett fantastiskt spelland. Det är väldigt spännande att se att Sverige har blivit ett internationellt erkänt spelland och utvecklar de mest framgångsrika dataspelen i världen. Detta är någonting som vi socialdemokrater gärna vill se utvecklas, och vi vill gärna se hur det kan främjas än mer.

De tekniska framstegen och den ökade digitaliseringen, som är en viktig del av spelutvecklingen, har förändrat hur vi spelar. Detta har också förändrat hur vi spelar om pengar. I dag kan vi med några knapptryck på mobilen spela på kasino under dygnets alla timmar, och med några fler knapptryck kan vi enkelt skaffa fram pengar att spela med.

Denna utveckling tog fart under 2010-talet när allt fler utländska spelbolag började rikta in sig mot svenska spelare. Sedan dess har ett flertal politiska åtgärder vidtagits för att uppdatera regelverken till dagens digitala verklighet. Bland annat avskaffades det svenska spelmonopolet 2019, och ett nytt licenssystem infördes. Detta licenssystem har lett till att den politiska debatten de senaste åren i stället främst har fokuserat på spelreklam och förstärkt konsumentskydd.

I januari 2022 presenterade den socialdemokratiska regeringen ett nytt lagförslag gällande spelreklam, särskilt för de spel som är mest beroendeframkallande och som riskerar att nå barn och unga. Förslaget handlade om måttfull marknadsföring, vilket betyder att marknadsföringen inte ska framställa spel om pengar som något socialt attraktivt eller antyda att spel bidrar till social framgång. Inte heller ska det finnas antydningar om att spel om pengar kan vara ett alternativ till arbete, en lösning på finansiella problem eller en form av finansiell investering.

Beklagligt nog valde den nuvarande regeringen att avslå det förslaget. Kristina Axén Olin, som deltog i kammardebatten när vi behandlade förslaget, sa att praxis äntligen hade börjat falla på plats, att man såg en måttfull marknadsföring från spelbolagen och att det då inte kändes seriöst att ändra lagen en gång till. Hon sa också att en majoritet i kulturutskottet tyckte att det var bättre att invänta att den tidigare lagstiftningen, som gällde från 2019, skulle få fullt genomslag och att man skulle se att den fungerade.

Här står vi i dag, ett och ett halvt år senare. Anser regeringspartierna och SD fortfarande att vi ska vänta och se om nuvarande lagstiftning fungerar?

Fru talman! Tror vi socialdemokrater att hårdare krav på marknadsföring av spel är det enda sättet att motverka ökat spelmissbruk i Sverige? Nej, men det är absolut ett viktigt steg. Folkhälsomyndighetens siffror visar att 75 procent av 16–17-åringarna nås av spelreklam under en vecka. Dessutom uppger 34 procent av 16–17-åringarna att de har spelat om pengar under det senaste året. Det är naivt att inte se korrelationen mellan dessa siffror.

Vi socialdemokrater står därför fast vid vårt förslag om ett justerat krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel där det görs en bedömning av hur riskfyllt spelet är för utvecklande av spelproblem och i vilken utsträckning marknadsföringen riskerar att nå personer under 18 år.

Tyvärr visar siffrorna att spel om pengar ökar bland unga och att allt fler får problem med sitt spelande. Inte alltför sällan leder spelberoendet till att dessa unga också blir djupt skuldsatta. Det otroliga stigma som finns kring spelmissbruk gör att många dessutom väntar alltför länge med att söka hjälp, vilket förvärrar deras situation ytterligare.

Efter omregleringen av spelmarknaden 2019 har lagstiftningen successivt skärpts för att begränsa den olicensierade delen av marknaden. Det är tyvärr ofta hit – till den olicensierade marknaden – en spelberoende söker sig efter att ha stängt av sig själv på spelpaus. Det är sedan årsskiftet förbjudet att främja olovligt spel genom att till exempel göra reklam för olicensierade spelföretag eller erbjuda betallosningar till sajter utan svensk licens. Spelinspektionen har också fått större befogenheter att på egen hand utreda och ingripa, men än så länge har det inte skett.

Den olicensierade spelmarknaden är ett stort problem, och den är drivande i att allt fler unga faller in i spelmissbruk. Det finns i dag inte tillräckliga åtgärder för att komma åt detta. Vi socialdemokrater är öppna för att tillsammans med regeringen se över vilka andra åtgärder som behöver vidtas för att minska och stävja spelproblematiken i vårt samhälle.

Fru talman! I detta betänkande behandlas även motioner som rör de allmännyttiga lotterierna. Med spel för allmännyttiga ändamål menas spel som med stöd av en särskild licens bedrivs av en ideell förening eller ett registrerat trossamfund. I dag är de allmännyttiga lotterierna en av de främsta inkomstkällorna för delar av det svenska civilsamhället. Här finns idrottsrörelsens lotteriverksamhet, Bröstcancerförbundet, Postkodlotteriet, Sveriges Dövas Riksförbund och Bygdegårdarnas Riksförbund. Här finns också arbetarrörelsens lotteriverksamhet.

För ett år sedan påbörjade Sverigedemokraterna och regeringen ett arbete för att strypa oppositionens finansiering, eller för att strypa Socialdemokraternas finansiering. Nyligen presenterades resultatet av den utredning som tillsattes då. Där slås det fast att förtroendet för de politiska partierna inte har påverkats av partiernas möjlighet att bedriva allmännyttiga lotterier. Trots detta utesluter inte regeringen ett förbud.

Fru talman! Jag må vara socialdemokrat, och självklart är det omöjligt att ha den här debatten utan att det framstår som att jag enbart argumenterar utifrån ett eget intresse. Men jag är faktiskt först och främst en demokrat. Hur vi än vrider och vänder på denna fråga är det svårt att komma ifrån att detta är ett försök att försvaga det största oppositionspartiet.

Försöket att strypa det största oppositionspartiets finansiering bottnar i en farlig idé om att alla medel är okej för att tysta meningsmotståndare.

Det är en farlig och odemokratisk väg som regeringen, påskyndad av SD, har slagit in på.

Jag kan inte undgå att förvånas över bristen på självförtroende hos dessa partier. Att SD driver denna fråga är inte förvånande, men Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna? Var finns tron på den egna politiken och på de egna lösningarna på samhällsproblemen? Ni innehar dessutom regeringsmakten just nu. Det har ni lyckats med trots att vi socialdemokrater har en finansiering som kommer från lotteriverksamhet.

Ha självförtroende! Ta kampen med oss! Ta kampen i den ideologiskt styrda debatten i stället!

Det hävdas ibland i den här debatten att detta handlar om transparens, så låt mig vara tydlig: Vi socialdemokrater tycker att all partifinansiering ska vara transparent, och vi lever också därefter. Transparens är viktigt för att upprätthålla förtroendet för partierna. Vi är alltid öppna för att åtgärda eventuella brister när det gäller transparens.

Fru talman! Vi socialdemokrater är en folkrörelse. Vi har i över 130 år stått upp för vår övertygelse om ett mer jämlikt och solidariskt samhälle. Det är något SD verkar glömma när de säger att vi skulle få ett kortare och fattigare förstamajtåg om vår lotteriverksamhet stoppades och vår finansiering därmed försvagades. Våra medlemmar och sympatisörer går inte i förstamajtåg mot betalning, utan de gör det därför att vi är en arbetarrörelse med en övertygelse om alla människors lika värde.

Jag förstår att SD vill stoppa sosseriet. Det är skrämmande att vi socialdemokrater har över 100 000 medlemmar som aktivt tagit ställning för en ideologi som dagligen tar kampen mot SD:s politik, som härrör från en odemokratisk ideologi och gör skillnad på människor.

Vår kamp bottnar i vår övertygelse och i vår ideologi – inte i vilken finansieringskälla vi har.

Jag ställer mig bakom vårt särskilda yttrande och samtliga våra reservationer. Jag yrkar dock bifall endast till reservation 16.
(Applåder)

Anf. 32 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Man blir lika förvånad varje gång Socialdemokraterna själva vill debattera frågan om de politiska lotterierna. Om jag själv hade varit socialdemokrat och den här frågan hade dykt upp hade jag nog velat undvika den. Jag hade nog skämts lite över hur Socialdemokraterna har hanterat sina egna lotterier under historiens gång.

Jag tycker att det är viktigt att partier och politiker i ett demokratiskt land som Sverige inte tillskansar sig fördelar och förmåner som övriga delar av samhället inte har. Varför ska Socialdemokraterna undantas från lagstiftningen? Varför blir Socialdemokraterna så fruktansvärt provocerade av att de själva ska behöva betala skatt när de i årtionden har belastat svenska löntagare och företag med världens högsta skattetryck?
(Applåder)

Anf. 33 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag skäms inte för att stå upp för mitt parti och för de demokratiska värderingar som är viktiga för mig och mitt parti.

Detta är inte ett angrepp på Socialdemokraterna; det är ett angrepp på civilsamhället. Socialdemokraterna liksom alla andra politiska partier är i

grund och botten ideella föreningar. I dag angriper regeringen, påskyndade av SD, ett politiskt partis finansiering. Men det är en farlig väg att gå, för vad väntar härnäst? Vilka andra föreningar kommer att få sin finansiering strypt för att de är meningsmotståndare till regeringen och SD? Detta är ett angrepp på demokratin.

Jag skäms absolut inte. Men jag undrar: Skäms Carl Nordblom, som anser att detta är ett sätt att angripa meningsmotståndare på? Litar Carl Nordblom inte på att Moderaternas politik räcker för att övertyga väljarna?

Anf. 34 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Bara för att förtydliga för alla som lyssnar: Detta har inget med civilsamhället eller civilsamhällets lotterier att göra. Jag tror att många tycker att det är lite märkligt att exempelvis Socialdemokraterna ska få sälja lotter på kredit när vi alla måste ta ett ansvar för att bekämpa skuldsättning på grund av spelande.

Fru talman! Ledamoten talar om angrepp på demokratin och att tysta meningsmotståndare. Man undrar om ledamoten skojar. Det låter som hon debatterar mot en republikan i den amerikanska kongressen. Jag tror att de allra flesta tycker att det är rimligt att vi har transparent partifinansiering i Sverige, och det tycker nog ledamoten också innerst inne.

Anf. 35 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Resonerade Moderaterna och SD på samma sätt när de startade partilotterier? Var fanns detta resonemang då? Var det inte okej att ha lotterier då heller? Eller ändrades åsikten när lotterierna inte längre var av intresse för Moderaterna och SD?

Socialdemokraterna vill ha transparens, så låt oss tillsammans se över alla former av partifinansiering. Låt oss genomlys systemet och se över om det finns luckor i transparensen när det gäller partiets ekonomiska situation. Det har Socialdemokraterna inga problem med.

Men detta förslag handlar om att med precision komma åt *ett* partis finansiering, och det är ett angrepp på demokratin.

Anf. 36 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Spel och betting är ett nöje för många men kan för en del leda till missbruk som innebär livslång skuldsättning. Olovlig spelverksamhet är dessutom en viktig inkomstkälla för kriminella nätverk och ett vanligt sätt för dem att sina tvätta sina smutsiga pengar från exempelvis stölder. Det är utifrån denna problembild som regleringen av den svenska spelmarknaden måste ske.

Under alltför lång tid har den svenska spelmarknaden varit för svagt reglerad. Det har funnits stora problem med matchfixning, och spelbolag och lotterier har alltför lätt kunnat tjäna pengar på tveksamma sätt. Liberalerna vill därför se ett förbud för kreditlån till spel.

Sedan den borgerliga regeringen tillträdde 2022 har mycket hänt på spelområdet. Tack vare den borgerliga regeringen har nya regler om matchfixning införts. Även nya regler har införts som hindrar spelutvecklare från att samarbeta med olicensierade spelbolag.

Fru talman! Att politik är ett maratonlopp som kräver tålamod brukade Barbro Westerholm ofta säga till mig, och tålamod har jag haft i denna

fråga. Men i dag tas gräddfilen för Socialdemokraternas lotterier, A-lotterierna, bort.

Genom Liberalernas Birgitta Ohlsson tillsatte Alliansen en utredning som gick i hamn 2015 och som föreslog ett införande av ett skriftlighetskrav vid all telefonförsäljning. Men när Socialdemokraterna 2018 äntligen gick fram med Alliansens utredning valde de föga förvånande att undanta lotteriförsäljning från skriftlighetskravet.

Fru talman! Redan 2018 när jag var ledamot i civilutskottet riktade en majoritet av utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att det nya skriftlighetskravet vid telefonförsäljning även skulle gälla allmännyttiga lotterier. Det var en skam att Socialdemokraterna 2018 valde sitt egenintresse att tjäna pengar på lotterier framför att skydda äldre – detta trots att 96 procent av svenska folket ville ha ett heltäckande skriftlighetskrav vid telefonförsäljning. Vi borgerliga partier, inklusive Centerpartiet, röstade för detta i kammaren trots att vi vanligtvis är mot krav och förbud. Men detta var viktigt.

Morgan Johansson och Socialdemokraterna vägrade att tillgodose riksdagens tillkännagivande från 2018 under hela fyra års tid, fram tills de förlorade valet 2022. Då kom en ny regering, och i dag, tack vare den moderatledda regeringen, kommer riksdagen att rösta igenom en lag som betyder att alla företag som säljer via telefon i Sverige får ett skriftlighetskrav. Tutti.

Dessutom går regeringen i dag fram med lagändringar om behandling av personuppgifter, vilket förbättrar omsorgsplikten för spelföretag. Det handlar om att skydda spelarnas liv, hälsa och ekonomi. Fler åtgärder kan komma för att förbättra stödet till spelmissbrukare.

Regeringen riktar framför allt in sig på de olicensierade spelbolagen. Där ligger fokus eftersom vi vet att det är där människor med spelmissbruk spelar. Fler förslag riktade mot just dessa bolag kommer förmodligen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 37 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Spel om pengar omsätter väldigt stora belopp, och en majoritet av befolkningen, 56 procent, uppger sig ha spelat om pengar det senaste året. För de allra flesta är det något som skapar lite spänning i vardagen när man skrapar en lott eller satsar en mindre summa på resultatet i ett idrottsevenemang, men för en del övergår spelandet tyvärr till något ångestfyllt med stora förluster och svårigheter att sluta som följd.

Den lavin av nätkasinon som poppat upp de senaste åren erbjuder spel och regelverk som är utformade för att locka till ökat spelande. Det gläder mig att det arbete med förstärkt tillsyn, hårdare reglering och ökade möjligheter att stoppa olicensierade bolag som den förra regeringen jobbade med har tagits över av den nuvarande. Med det sagt finns det fortfarande fler frågor att hantera, till exempel om matchfixning, alltför utbredd spelreklam, som har diskuterats här tidigare, slappt regelverk för restaurangkasinon och ökat spelande bland unga.

Men i dag kommer jag att fokusera på villkoren för lotterier. Civilutskottet riktade i juni 2018 ett tillkännagivande till regeringen angående ökade krav på skriftliga avtal vid telefonförsäljning. Frågan utreddes i en uppföljning, och det konstaterades att det inte fanns några betydande be-

kymmer med skuldsättning eller spelmissbruk kopplat till lotteriverksamhet, som är den enda spelformen där telefonförsäljning är aktuell i dag. Det är inget riskfyllt spel, och lotteriprenumerationer är lätta att avsluta för den som ångrar ett avtal som är överenskommet på telefon. Detta konstaterar också regeringen i den proposition vi nu debatterar – även om det kanske låter lite annorlunda från regeringsrepresentanterna här och nu.

Trots att det inte finns några betydande bekymmer med telefonförsäljningen av lotterier landar vi i Vänsterpartiet i slutsatsen att det finns goda skäl att införa ett skriftlighetskrav på det sätt som regeringen föreslår. Det finns en pedagogisk vinst i att all telefonförsäljning regleras på samma sätt, för det gör att konsumenter vet vad de kan förvänta sig när de har blivit uppringda av en telefonförsäljare. Man kan alltså förvänta sig ett skriftligt avtal när man har tackat ja.

En ökad kunskap om detta kan hänga ihop med en enhetlig lagstiftning. I slutändan kan det minska konsumenters utsatthet för bedrägerier, som är ett stort problem.

Fru talman! Regeringen och Sverigedemokraterna talar tyvärr med kluven tunga när de säger sig vilja bevaka konsumenternas intressen. I år tar de bort hela stödet till organisationen Sveriges Konsumenter, som på nationell nivå aktivt arbetar med att stötta landets invånare mot företag som på olika sätt missbrukar sin ställning. Avskaffandet av stödet till Sveriges Konsumenter sparar inte några stora slantar till statsbudgeten utan verkar vara en idé som följer Tidöpartiernas agenda om att försvaga stora delar av civilsamhället där det pågår opinionsbildning och där man försöker skydda olika gruppers intressen.

Fru talman! För att civilsamhället verkligen ska kunna vara självständigt och utgå från sina medlemmars intressen och inte vara beroende av politikens välvilja behöver man ha finansiering från annat håll än det offentliga. Det måste därför fortsatt vara möjligt att bedriva verksamheter som lotterier, bingohallar, secondhandaffärer och kaféer och att ha enklare försäljning vid idrottsevenemang. Man ska kunna bjuda på kaffe och kanske sälja en bulle till.

Lotterier bidrar varje år med stora summor till svenskt föreningsliv. Intäkterna är en viktig inkomstkälla som tryggar både verksamheten i sig och föreningslivets oberoende.

Särskilt viktigt blir det när vi ser hur regeringen och Sverigedemokraterna ger sig på bidragen till stora delar av civilsamhället. Utöver konsumentföreningen som jag nyss nämnde har man också dragit in stödet till de etniska organisationerna och fredsorganisationer. Civilsamhällets biståndsverksamhet rycks upp med rötterna, och studieförbunden, som finansierar större delen av svensk utbildningsverksamhet, får också minskade anslag.

Fru talman! För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att värna goda villkor för de allmännyttiga lotterierna. Ända sedan spelmarknaden omreglerades har vi i Vänsterpartiet framhållit att lotterierna inte ska falla under samma regelverk som de stora nätkasinobolagen eftersom det är två helt olika typer av verksamhet.

Den grundläggande skillnad som finns mellan allmännyttig ideell verksamhet och ett vinstdrivande bolag måste också ge utslag i lagstiftningen. Det finns även anledning att göra skillnad på reglering utifrån hur riskfyllt

ett spel är. De spelformer som ger störst risk för spelproblematik behöver ha ett starkare konsumentskydd och fler kontroller.

Det här var vi till största delen överens om över partigränserna. Men sedan har det i praktiken, när det hela ska genomföras, blivit ett väldigt omfattande regelverk även för de mindre lotterierna. Det som tidigare kunde hanteras av kontrollanter på Lotteriinspektionen ska nu genomlysas av utländska certifieringsföretag, och sedan ska alltihop översättas till svenska. Flera organisationer har fått avveckla sina lotterier på grund av miljonkostnader för den här certifierings- och licensieringsprocessen.

Fru talman! Det är mot den här bakgrunden man ska förstå att flera remissinstanser vänder sig mot införandet av ett skriftlighetskrav. Det ger ökad administration för lotterierna, och därmed högre kostnader. Det drabbar i slutändan viktig ideell verksamhet, till exempel sociala insatser, barn- och ungdomsidrott, verksamheter för personer med funktionsnedsättning eller forskning om olika sjukdomar.

Vänsterpartiet vill därför se att de negativa konsekvenserna av förslaget – ett förslag som vi ändå ställer oss bakom – vägs upp med att man minskar kostnaderna för de allmännyttiga licensinnehavarna på andra sätt.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 14, som berör just den här frågan.

Anf. 38 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Att tippa och spela är för de allra flesta en kul hobby – något som gör det lite roligare att titta på fotbollsmatchen eller som ger en möjlighet att drömma om vad som händer om man verkligen kammar hem den där miljonvinsten.

Men även om den stora massan kan hantera sitt spelande på en bra nivå finns det en grupp människor som inte riktigt klarar av att hantera situationen. Egentligen är det inte *en* grupp, utan det är två grupper som man kan dela in dem i. Det är såklart schablonbilder, men de sammanfattar ändå det hela ganska väl.

Den klassiska bilden är den unge mannen som sitter hemma och spelar alldeles för mycket på internet eller på Vegasmaskiner på restauranger. Men det handlar också om den äldre kvinnan i en bingohall, som kanske inte spelar bort miljoner men som redan från början har knappa resurser och spelar alltför mycket. Hon glöms ofta bort, och hon fångas inte upp på samma sätt av samhället. I debatten kring spelberoende får inte den här gruppen glömmas bort, utan dessa personer måste få samma möjligheter till stöd och vård som andra spelberoende. Det är en viktig jämställdhetsfråga.

Att spelmani nu placeras i samma kategori som beroende av alkohol och narkotika i psykologimanualen DSM-IV kan förhoppningsvis skynda på utvecklandet av behandlingsmetoder. En viktig del är spelpaus, som vi har pratat om tidigare här i debatten. Kristdemokraterna lyfte fram detta och förklarade mycket väl vad det innebär. Centerpartiet har lagt fram ett förslag om att vidga detta till att också gälla banköverföringar till olicensierade aktörer för att man själv ska kunna stoppa sitt spelande hos andra aktörer, som inte är reglerade på samma sätt i Sverige.

Ett annat sätt att värna spelarna är att stävja matchfixning. Det är brottsligt, och det utgör förstås ett problem för både idrotts- och spelvärlden. Centerpartiet har motionerat om att Sverige bör tillträda Macolinkonven-

tionen mot just matchfixning. Det är lite förvånande att vi inte redan har gjort det. Syftet med konventionen är att bekämpa manipulation av resultat inom idrott och att skydda idrottens oberoende. Ett huvudsakligt mål är att förebygga, upptäcka och ingripa mot nationell och gränsöverskridande manipulation av idrottstävlingar. Det här är ingenting som bara sker i Sverige, utan det handlar ofta om internationella nätverk.

När konventionen trädde i kraft ställde sig den dåvarande regeringen positiv, men sedan har ingenting hänt – förrän nu. Här vill jag passa på att berömma den sittande regeringen. När den gör bra saker, vilket enligt min mening inte sker tillräckligt ofta, ska man ändå nämna det. Regeringen har ändrat i spelförordningen och meddelat EU-kommissionen att Sverige förhoppningsvis inom kort kommer att tillträda konventionen. Bra jobbat!

Den nya spelregleringen, som innebar införandet av licensierade aktörer och en spelskatt, har i grunden fungerat väl. Kanaliseringen är tämligen god, även om man hade kunnat önska att den var ännu bättre, och spelandet hos oreglerade aktörer har minskat. När nu regleringen har varit i kraft i ett par år hade man också önskat att den hade kunnat utvärderas.

Bör restaurangkasinon fortfarande ha undantag trots att detta är en marknad som växer? Man undantog dem ju för att de var på nedgående, men nu ser vi att marknaden tvärtom växer igen. Då är det rimligt att också restaurangkasinon införlivas, precis som Centerpartiet anser.

Hur ser kanaliseringen ut? Går det att göra ännu mer för att få den att bli ännu starkare, det vill säga att man bara spelar hos reglerade aktörer och inte hos olicensierade? Hur upplever spelarna själva det hela? Det hade varit otroligt intressant att veta. Behandlas de verkligen likvärdigt av bolagen, oavsett om de vinner eller förlorar? Det finns tydliga rapporter om att bolagen särbehandlar framför allt dem som vinner. De får spela för mindre och mindre belopp, för det handlar såklart om vinstdrivande aktörer. Men ur ett konsumentperspektiv är detta problematiskt för spelarna. Det finns helt enkelt ganska många frågor som är värda att studera närmare.

I det arbetet vill vi i Centerpartiet särskilt lyfta upp folkrörelserna. De allmännyttiga lotterierna spelar en viktig roll i samhället för att finansiera civilsamhället. I en sådan översyn kan man titta på vikten av konsumentinformation så att alla vet vem det är som står bakom ett lotteri. Det ska inte bara vara ett varumärkesnamn, utan man ska få veta vilka som äger och gynnas av lotteriet.

Det finns också behov av att se över spelregleringen, kanske framför allt spelskatten. Den slår ganska olika – eller problemet är snarare att den slår väldigt lika, för det är exakt samma spelskatt på allt oavsett risknivå. Det går framför allt ut över hästsporten och travnäringen. När regeringen nu höjer spelskatten innebär det 200 miljoner i minskade intäkter för travsporten. Det kommer såklart att märkas för hästnäringen, som står för ganska många arbetstillfällen och som också driver landets travbanor.

Det kan helt enkelt vara värt att se över om det är rimligt med samma skattesats oavsett om det är fotboll, hästnäring eller onlinekasinon. Centerpartiet tycker att det är värt att fundera lite extra över om inte riskspelen ska ha en högre skattesats och de långsamma, mindre riskfyllda spelen, exempelvis hästnäringen, en lägre.

I Sverige pratar vi om spel. Det är ett ord med flera betydelser. Det kan handla om spel om pengar, det som engelskan kallar gambling, och om

spel för nöjes skull, det som engelskan kallar gaming, till exempel lekar, brädspel och tv-spel.

Inför årets debatt lyckades vi i Centerpartiet få kulturutskottet att flytta frågorna om e-sport till det som handlar om just idrott och sport. Vi har ju glädjande nog också fått Riksidrottsförbundet att inse att e-sport hör till spel och idrott. Tyvärr hängde inte riktigt alla frågorna med. Vi behandlar fortfarande bland annat ett nationellt spelinstitut och prispengar vid spelande i detta betänkande. Jag hoppas att vi till nästa år kan flytta över även de frågorna.

Det är också glädjande att fler och fler partier pratar om e-sport i sina anföranden. Jag har varit tämligen ensam om att göra det i ganska många år. Det är kul att fler nu fått upp ögonen för denna otroligt stora folkrörelse.

Ett av de förslag som finns kvar i detta betänkande handlar om ett nationellt spelinstitut och en nationell spelstrategi. Spelbranschen lider ofta av att bli sammanblandad med den bransch som sysslar med pengaspel. Ganska många spelutvecklare har problem av just den anledningen. Man får inte finansiering eller forskningsmedel på samma sätt, samtidigt som man har stora utmaningar. Därför vill också branschen själv ha ett spelinstitut.

Vi har fått en strategi från regeringen när det gäller kulturella och kreativa näringar. Där nämns faktiskt dataspel, men inte tillnärmelsevis så mycket som dessa spel faktiskt är förtjänta av. Man omsätter varje år 35 miljarder, man betalar in 1,5 miljarder i bolagsskatt och antalet anställda är närmare 7 000. Det svenska spelundret är betydligt större än det svenska musikundret.

Svenska spelstudior har lyckats otroligt bra i den internationella konkurrensen, men nu börjar andra länder komma i kapp. Det har inrättats strategier och institut. Spelbranscher runt om i världen får stöd likt filmindustrin, och stora satsningar görs i våra grannländer för att attrahera kompetens. Det är dags för den svenska näringslivspolitikerna att vakna.

Att inrätta en strategi för spelande och spelbranschen är ett första steg. Det skulle legitimera branschen och öppna dörrar till forskningsmedel och annat från utomstående aktörer, precis som har skett i Danmark. Dessutom behöver spelbranschen få samma möjligheter till finansiering, forskning och exportkunnande som andra delar av näringslivet har. Speciellt borde spelandet också få vara en del av kulturen.

Jag yrkar bifall till reservation 21 från Centerpartiet om ett nationellt spelinstitut.

Anf. 39 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande om spelfrågor. Sverigedemokraterna står bakom samtliga sina reservationer i betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 11 från Sverigedemokraterna.

Betänkandet behandlar inte bara förslag från riksdagens ledamöter som framställts genom motioner utan även en proposition om att stärka konsumentskyddet och bekämpa kriminell verksamhet i samband med spel om pengar.

Det har gått över fem år sedan den svenska spelmarknaden omreglerades till att bli en licensmarknad. Det var bra och nödvändigt att omreglera som läget var då. Tiden har också visat att den reformen var rätt.

Ett viktigt värde för Sverigedemokraterna när det kommer till spelmarknaden har varit att låta lagstiftning få sätta sig under de här åren, exempelvis att rättspraxis ska få utvecklas när det gäller marknadsföring av spel, detta i stället för att genom alltför många och stora förändringar nära inpå omregleringen skapa en ryckighet som kan påverka praxisutveckling och andra viktiga värden på ett negativt sätt. Detta såg vi var ett problem under den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Sverigedemokraterna vill ha en förutsägbar licensmarknad för både konsumenter och spelbolag. Det gynnar alla parter. Förändringarna som följer av den proposition som behandlas i dag ser vi som väl avvägda och inte som något som kommer att stöka till det på det sätt jag just sa.

Att det behövs lagändringar för att förbättra möjligheterna för spelbolagen att leva upp till omsorgsplikten har Sverigedemokraterna motionerat om tidigare i riksdagen. Att ge spelbolagen bättre tillgång till uppgifter om sina kunders ekonomi och hälsa är ett steg i rätt riktning. Behovet av detta är också någonting som Statskontoret har lyft upp i sin slutrapport gällande omregleringen av spelmarknaden. Det kommer att bidra till ett starkare konsumentskydd på området. Det är därför glädjande att regeringen i linje med vad Sverigedemokraterna tidigare har motionerat om nu föreslår detta. Det välkomnar vi.

Fru talman! Om omregleringen av den svenska spelmarknaden på det stora hela har varit en framgång finns det desto mer att kavla upp ärmarna och ta rejäla tag kring när det kommer till lotterisidan på spelmarknaden. Det handlar om hur Socialdemokraterna har sett till att rigga lagstiftningen kring lotterier för egen vinning.

Lotterimarknaden i Sverige är åtskild från den konkurrensutsatta licensmarknaden för spel, detta då den förstnämnda är förbehållen staten och civilsamhället. Min uppfattning är att det i grunden finns en bred acceptans hos allmänheten och de politiska partierna i riksdagen för denna åtskillnad. Jag uppfattar dock att den acceptansen bygger på idéer om att stötta välgörande ändamål eller att stötta småskaligt civilsamhälle som den lokala fotbollsklubben på den mindre orten, där man säljer bingolotter eller liknande för att få ekonomin att gå ihop.

Socialdemokraterna har dock sett till att undantaget i lagen om lotterier även omfattar politiska maktpartier som deras eget. Det gör att de genom sitt eget spelbolag Kombispiel kan berika partiet med mångmiljonbelopp på fattigpensionärers och andra utsatta gruppers bekostnad på det mest cyniska sätt.

För att demokratisera det svenska samhället är det viktigt att vi rullar tillbaka lagstiftning som Socialdemokraterna på ett korrupt sätt har sett till att rigga för egen vinning. Lagstiftningen gällande lotterierna är en viktig del i detta, och det är därför en glädjens dag när det i dag finns ett förslag på riksdagens bord om skriftlighetskrav vid telefonförsäljning gällande spel.

Att spel inte har omfattats av ett sådant krav tidigare har möjliggjort för Socialdemokraternas spelbolag att via telefon ge sig på fattigpensionärer och andra utsatta grupper genom bedrägliga försäljningsmetoder för att förmå dem att göra sig av med sina sista, surt förvärvade slantar på partiets lotteriverksamhet. Men när riksdagen fattar beslut om den proposition vi i dag behandlar kan vi bekämpa detta.

Fru talman! När vi ändå är inne på temat hur Socialdemokraterna har riggat lagstiftning på spelmarknaden för egen vinning vill jag också säga någonting om de viktiga utredningar som är steg på vägen mot att ytterligare rulla tillbaka detta.

Flera utredningars förslag på området är nu ute på remiss, inte minst förslaget från den viktiga utredningen om partipolitiska lotterier. Den redovisade sitt uppdrag i mars, och betänkandet remitterades i april. Utredningen föreslår skärpta regler kring de partipolitiska lotterierna snarare än ett totalt förbud för partipolitiska lotterier. Från Sverigedemokraternas sida är dock ingången ett totalt förbud gällande partipolitiska lotterier. Det har vi också motionerat om under många år här i riksdagen.

Det finns flera förslag som är viktiga när det handlar om att demokratisera lagstiftningen kring lotterier, men det som läggs fram till riksdagen med avstamp i utredningen om partipolitiska lotterier kommer att bli det mest centrala eftersom det behandlar själva grundfrågan att partier omfattas av undantaget som medger att de kan bedriva lotteriverksamhet. Nu är vi inte långt ifrån en lösning på detta problem, något som många svenskar garanterat gläder sig åt.

(Applåder)

I detta anförande instämde Runar Filper och Leonid Yurkovskiy (båda SD).

Anf. 40 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Tack så mycket för anförandet, Jonas Andersson!

SD och regeringen har i sin budget valt att höja spelskatten. Centerpartiet har inget emot det i sig, men att man höjer den generellt utan hänsyn till risknivå eller vart pengarna går tycker vi är ett stort problem.

Travsporten och hästnäringen kommer nu i ett slag att förlora intäkter motsvarande 200 miljoner kronor. Min fråga till ledamoten är tämligen enkel. Har Sverigedemokraterna och regeringen uppmärksammat det här problemet, och avser man i så fall att göra någonting åt det?

Anf. 41 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för frågan!

Jag känner ju till att det finns aktörer på området, till exempel ATG med flera, som har reagerat på det här och lyft upp den här typen av bekymmer. Självklart är det ett viktigt värde för Sverigedemokraterna hur detta eventuellt kan påverka hästnäringen och hur det kan påverka landsbygden i stort, vilket blir följderna om det påverkar hästnäringen. Det är självklart någonting som jag vill ta med mig framöver. Det är viktigt för oss att säkerställa att det inte blir den typen av negativ påverkan.

Jag känner också till tanken att man skulle ha en differentierad spelskatt för olika typer av spel. Det är en intressant tanke, faktiskt. Det finns inte med i den här budgeten på det sättet, men det är absolut ett förslag som vi i Sverigedemokraterna tycker är intressant och har fört diskussioner om internt i partiet. Det är lite för tidigt för mig att utlova exakt hur vi kommer att göra i den frågan, men vi har den på vårt bord.

När Rickard Nordin nu ändå kommit fram för att ställa frågor till mig tänker jag ta upp en annan viktig fråga med Rickard Nordin som jag inte hörde så mycket om från honom, och det är hur Centerpartiet ser på den

utredning som lagts fram om de partipolitiska lotterierna. Hur ser man på det förslaget?

Som det ser ut i dagsläget möjliggör det här för partipolitiska lotterier och deras spelbolag, till exempel Kombispiel, att ge sig på de mest utsatta grupperna i vårt samhälle såsom fattigpensionärer. Vad tycker Centerpartiet egentligen om detta?

Anf. 42 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Nu pratade vi ju i grunden om spelskatten och hur den påverkar hästnäringen. Jag noterar att Sverigedemokraterna har sett problemet men har valt att inte göra något åt det. Om man tycker att det är för tidigt kan jag lova att återkomma i den här debatten även nästa år och fråga hur man har tagit det vidare.

Vi tycker att det är rimligt att se över spelskatten och titta på hur den kan riktas så att den slår hårdare mot riskspelande och mindre hårt mot spelande med mindre risk. I det här fallet ser vi dessutom att en hel del av pengarna går tillbaka till näringen och till svensk landsbygd.

När det gäller lotterier från ideella aktörer tycker vi att det är väldigt viktigt med till exempel skriftlighetskrav så att det inte drabbar människor med låga inkomster och även med konsumentinformation så att alla vet vad det är man köper.

Att börja göra skillnad på olika typer av ideella organisationer tycker vi däremot blir högst problematiskt. Det är en mycket svår avvägning inte bara juridiskt utan också i verkligheten.

Anf. 43 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för svaret!

Jag kan väl säga som så att det här är en budgetfråga, så det resultat som kommer ut är inte Sverigedemokraternas uppfattning enbart. Det finns också andra partier som har åsikter i de här delarna. Jag tror att Rickard Nordin också förstår att det är så det ligger till.

Men som jag sa tidigare är det här naturligtvis en viktig fråga för Sverigedemokraterna. Vi kommer absolut att kolla närmare på den. Jag hörs gärna vidare i den frågan om ett år när det är dags för kammardebatt om spelfrågor igen – inte mig emot.

Jag håller inte med Rickard Nordin om att det inte är någon skillnad på olika typer av ideella föreningar. Jag tror inte att allmänheten uppfattar det så. Att ett undantag för lotterier som ger diverse olika förmåner omfattar en liten fotbollsklubb på landet är en sak, och det tror jag att många kan acceptera och förstå. Men att det här ska omfatta politiska maktpartier som har styrt Sverige större delen av de senaste hundra åren är på intet sätt jämförbart.

Jag uppfattar det som att Centerpartiet duckar för den här frågan och inte riktigt vill ta i den. Jag hörde inte mycket om den från talarstolen när Rickard Nordin talade, och inte heller nu får vi några raka svar. Men vi får väl se till att tvinga ut Centerpartiet på banan ytterligare i den här frågan så att man får bekänna färg, tänker jag.

(Applåder)

Anf. 44 PETER OLLÉN (M):

Fru talman! Den svenska dataspelsbranschen är en sann framgångssaga. Den är i stort sett dubbelt så stor som film- och musikbranschen tillsammans.

De svenskutvecklade spelen riktar sig till alla åldersgrupper. Minecraft används när barn ska lära sig om demokrati och samhällsbygge. Candy Crush har 200 miljoner aktiva spelare.

Dreamhack startades för 30 år sedan i en skolmatsal i Borlänge. I dag möts tiotusentals spelare i många olika länder, från Japan till USA.

Det finns också problem med dataspelandet – hemmasittande och andra former av psykisk ohälsa.

Här följer vi med glädje den forskning som professor Anders Håkanson på Lunds Universitet påbörjat i samarbete med Region Skåne. Det går att på relativt få träffar bryta ett destruktivt spelberoende, och nu förfinar man metoder som sedan kan delas med övriga landet.

Nästan alla branschorganisationer i Sverige är fristående. Det hindrar inte en tät dialog med exempelvis Svenskt Näringsliv och dess organisationer. Export, infrastruktur, utbildningar och annat kan utvecklas i dialog mellan branschorganisationerna och staten.

Men inom kulturen finns ofta en stark önskan från politiken att vara med och påverka. Därför är det inte konstigt att man från politiskt håll vill titta på en politiskt styrd organisation även för dataspel.

Personligen tycker jag att det är viktigt att ge organisationer förtroendet att själva arbeta och utveckla sin bransch. Det är inte så att organisationer blir bättre för att politiken är involverad i dem. Men det kan bli väldigt bra om de statliga aktörerna ser hur man kan stödja en självständig och fristående bransch som utvecklas av de kloka människor som befinner sig i den.

Fru talman! Låt oss från politiken se hur vi kan fortsätta värna dataspelsbranschen och dess utveckling! Låt oss se hur de offentliga aktörerna kan vara goda partner i dialog med branschen! Men låt branschen – så långt det är möjligt och så länge den rör sig inom lagens ramar – få utvecklas med största möjliga mått av frihet!
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 8 Kultur för alla

Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU10
Kultur för alla
föredrogs.

Anf. 45 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Kultur är någonting som engagerar en stor del av befolkningen, och det är glädjande.

Det syns också på motioner skrivna av olika riksdagsledamöter att det finns ett genuint intresse för kultur, som de allra flesta av oss faktiskt använder dagligen.

Prot. 2023/24:105
24 april

Spelfrågor

Kultur för alla

I dag har vi motioner som handlar om allt från svensk scenkonst till samisk nationalscen, bibliotek och litteratur. Men vi har även motioner om vårt operahus här i Stockholm.

Det är därför extra glädjande att som moderat här i dag kunna yrka bifall till utskottets förslag till beslut och därmed avslag på nästan alla motioner med motiveringen att de allra flesta faktiskt redan är bifallna och beslutade eller är under utredning.

Jag tycker att operahuset är en symbol för hur kulturpolitiken har hanterats i flera decennier. Misären som faktiskt råder nu på Kungliga Operan i Stockholm är ingen ny fråga.

Redan när jag var borgarråd i Stadshuset i början av 2000-talet uppvaktade vi Marita Ulvskog, som då var socialdemokratisk kulturminister, kring eländet med operahuset och behovet av renovering. Därefter uppvaktade vi Leif Pagrotsky, socialdemokratisk kulturminister, i samma fråga, men mötte ett ganska kompakt ointresse. Sedan blev Lena Adelsohn Liljeroth kulturminister. Hon förstod att operahuset behövde renoveras och tillsatte de första utredningarna, men tyvärr hann de aldrig beslutas om. Frågan försvann i och med att Moderaterna förlorade regeringsmakten och Alice Bah Kuhnke blev miljöpartistisk kulturminister. Då hände ingenting. Därefter blev Amanda Lind miljöpartistisk kulturminister. Då hände ingenting. Sedan blev Jeanette Gustafsdotter kulturminister. Då hände ingenting.

Fru talman! Nu är Operan nästan världskänd, tror jag, på grund av hur illa det är med huset. Stenar ramlar ned. Det står hinkar i kostymateljén, och det finns till och med en hängränna där eftersom det regnar in. Nu läcker det också avföring eftersom det är hål i avloppsstammarna, så det luktar utedass i hela operahuset.

Vår regering tar ansvar för kulturen och fattar beslut som är nödvändiga. Det är därför glädjande att Parisa Liljestrand och Niklas Wykman, som tillsatte operativa utredningar kring operahuset, i måndags tog emot Statens fastighetsverks och Operans båda förslag till renovering av operahuset. Inom några månader kommer regeringen och samarbetspartiet att fatta nödvändiga beslut om en renovering av operahuset. Det borde ha gjorts för decennier sedan. På område efter område fattar vår regering nödvändiga beslut som främjar kultur i hela landet.
(Applåder)

Anf. 46 AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Det är ett väldigt brett betänkande vi behandlar i dag. *Kultur för alla* spänner över allt från litteratur- och biblioteksfrågor, spel som kulturform, nationella minoriteters kultur och urfolket samernas kultur till tillgång till kultur och kulturutövning i hela landet. Jag kommer att göra några nedslag i betänkandet där Miljöpartiet har många motionsyrkanden.

Vad har *Bröderna Lejonhjärta*, *Häxorna* och *Harry Potter* gemensamt? Det är inte bara att de är älskade barnböcker och självklara i våra hem och på bibliotek. Det är böcker som i olika tider och i olika länder varit förbjudna. *Bröderna Lejonhjärta* ansågs uppmuntra till revolution i dåtidens Tjeckoslovakien. *Häxorna* ansågs vara hatisk mot kvinnor. *Harry Potter* förbjöds i Saudiarabien och på lokal nivå i USA på grund av ockulta inslag.

Kultur berör och har en unik förmåga att öppna våra ögon och skapa nya referensramar. Det har inte alltid uppskattats av makten, inte sällan av skäl som på sin tid upplevts som positiva. Man har velat skydda och motverka skadliga effekter. Det kan ju vara lätt att skratta åt i efterhand men desto svårare att se och genomsåda när det sker i samtiden.

Fru talman! Vi ser tyvärr i dag en negativ utveckling av den konstnärliga friheten världen över. När författaren Laurie Halse Andersen tog emot Almapriset förra året höll hon ett berörande tacktal. Hon berättade att i USA sker nu en censur av barnböcker av sällan skådat slag. Hennes egna böcker *Säg något* och *Shout* har förbjudits i bibliotek runt om i USA för att de behandlar sexuellt våld och därmed har klassats som pornografi.

Det kan också handla om att man inte vill att ungdomar ska läsa om sex, homosexuella eller transpersoner, andra religioner än en viss typ av kristendom eller rasteori. Det som berörde oss som satt i publiken under Almaprisutdelningen tror jag särskilt var att vi inte uppfattar USA som något långt borta utan snarare väldigt nära vår vardag här i Sverige.

Fru talman! Även i Sverige har vi utmaningar. Konstnärlig frihet är så mycket mer än bara det som inte är förbjudet. Det handlar om vilket frihetsutrymme konstnärer upplever sig ha och om de känner sig pressade av självcensur eller en tuff ekonomisk situation. Det kan gälla hot och förföljelse men också dåliga villkor för att verka som konstnär.

I höstas hade jag glädjen att få delta vid invigningen av Förbjuden kulturvecka i Malmö. Det är en vecka med fokus på den förbjudna kulturen och den konstnärliga friheten. Det var allt från boktips, föreläsningar, stadsvandringar och visning av konst till maratonläsning av förbjudna texter. Det var en vecka som syftade till att sprida kunskap om orsaker till censur och om förbjuden musik och journalistik världen över.

Fru talman! I dagens betänkedebatt vill jag sätta ljuset på vårt motionsyrkande om fristäder. Genom fristadssystemet har det i nästan 30 år givits möjlighet för hotade och förföljda författare och konstnärer att få en plats i Sverige att skapa. Fristadsprogrammet innebär att en författare, musiker, bildkonstnär, tecknare, scenkonstnär eller filmare som är utsatt för förföljelse eller censur i sitt hemland erbjuds ett tvåårigt stipendium med fri bostad och ett nätverk i stadens och regionens kulturliv för att kunna utvecklas konstnärligt och verka fritt inom sitt konstområde. Malmö, som jag nämnde tidigare, är nu inne på sin nionde fristadsstipendiat.

Det finns i dag 24 fristäder i Sverige. Det är alltså kommuner eller regioner som är anslutna till ett internationellt nätverk som heter Icorn. Vi i Miljöpartiet menar att antalet fristäder för förföljda författare, journalister och konstnärer i Sverige skulle behöva utökas för att bättre möta det behov som finns. Därför uppmanar vi i den här motionen regeringen att se över och stötta Icornprogrammet ytterligare för att man ska kunna utöka programmet och säkra förutsättningarna för konstnärerna också efter det att tiden som fristadskonstnär löpt ut.

Vi tycker även att regeringen i alla internationella sammanhang, inte minst på EU-nivå, bör fortsätta att lyfta fram frågan om konstnärlig frihet och fristäder som en möjlighet att värna både demokratin och det fria ordet.

Fru talman! I det här betänkandet har vi också motionsyrkanden som rör de nationella minoriteternas och urfolket samernas kultur. Här vill jag särskilt nämna Giron Sámi Teáhter. Det är i dag den största aktören inom

samisk scenkonst på den svenska sidan. Giron Sámi Teáhter bildades genom ett beslut i Sametinget 1992 och drivs i dag som en ideell förening. Den finansieras av Sametinget, regionerna i Norrbotten och Västerbotten och Kiruna och Storumans kommuner. De har också ett anslag via staten.

Fru talman! Giron Sámi Teáhter är viktig för att främja den samiska kulturen, berättarkonsten och scenkonsten och även sprida berättelser med samisk grund i hela vårt land. Giron Sámi Teáhter har gjort ett eget arbete om hur de kan utvecklas till en samisk nationalscen. Regeringen har gett Giron Sámi Teáhter ett ekonomiskt tillskott. Det tycker vi är bra, men vi tycker att det borde utvecklas. Vi tycker också att Giron Sámi Teáhter bör få ett uppdrag att verka som nationalscen. Det vore ett viktigt steg att ta, både för den samiska kulturen och för hela vårt lands kulturella utveckling.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga några ord om några aktuella frågor i debatten och i betänkandet. En utredning har ju lämnat förslag kopplade till sammanslagning av myndigheter på kulturområdet. Jag vill särskilt nämna förslaget som finns om att Kulturrådet och Konstnärsnämnden skulle slås samman. Det har kommit underlag från de myndigheterna som har belyst vilka möjligheter och risker som finns med förslaget. Inte minst Konstnärsnämnden är väldigt tydlig med att det finns en risk att det särskilda uppdrag man har att värna konstnärerna i Sverige kan komma bort. Det finns ett värde av en självständig myndighet som kan värna just konstnärernas villkor och förutsättningar.

Jag har kunnat se i utredningen *Så fri är konsten* att Konstnärsnämnden är en myndighet som lyckats väldigt bra med att värna och främja den konstnärliga friheten. Vi från Miljöpartiets sida hoppas att regeringen beaktar de synpunkter som kommit från Konstnärsnämnden. Vi menar att det finns stora värden med att inte genomföra sammanslagningen med Kulturrådet. Man bör undersöka om det finns andra möjligheter inom kulturområdet när det gäller myndigheter och att effektivisera myndighetssidan där.

Fru talman! Därtill skulle jag kortfattat vilja nämna frågan om Operan. Detta är en fråga, precis som har sagts från talarstolen, som har engagerat många regeringar. Det har skett många olika utredningar för att belysa de alternativ som finns, och i måndags presenterades två alternativ från Statens fastighetsverk för hur man skulle kunna gå vidare.

Fru talman! Vi har ett motionsyrkande i detta betänkande som handlar om Operan. Jag ska inte säga att det är överspelat, men det har hänt lite grann sedan det skrevs. Det som står i vårt motionsyrkande är att vi förutsätter att det nya underlaget från Statens fastighetsverk präglas av en stor lyhördhet för Kungliga Operans inspel och att beslutet sedan från regeringen noggrant beaktar de behov som finns för en modern opera och dansverksamhet och att det finns ett stort mått av långsiktighet i beslutet.

Jag ska inte ta upp för mycket talartid om detta. Det är en pågående diskussion som förs. Men jag konstaterar att Kungliga Operan är bekymrad över det förstnämnda alternativet i utredningen som presenterades i måndags. Man säger att det finns en risk för en ineffektiv verksamhet som inverkar negativt på deras konstnärliga arbete. Och att orkestern ska transportera instrument kanske dagligen till Musikaliska Kvarteret utan att ha möjligheter att göra sina repetitioner och verka inom ramen för Operans byggnad skulle kunna vara negativt för deras verksamhet.

Det finns ett annat alternativ som har presenterats och som inte är så mycket dyrare men som på sikt skulle ge en bättre möjlighet för en långsiktig operaverksamhet. Vi i Miljöpartiet kommer också att fördjupa oss i dessa underlag, och vi ser fram emot att fortsätta föra dialog med regeringspartierna om detta. Vi tycker att det vore bra för långsiktigheten att denna typ av breda partipolitiska samtal sker. Vi vill även här understryka att detta är ett beslut som kommer att gälla för lång tid framåt och att vi måste se till att vi har en operaverksamhet på vår nationalscen som ges möjlighet att blomma under lång tid framöver. Därför måste detta beslut fattas med ett stort mått av långsiktighet.

Jag står naturligtvis bakom samtliga våra motionsyrkanden i detta betänkande, men jag väljer att yrka bifall till reservation 11 som rör en samisk nationalscen.

Anf. 47 LARS MEJERN LARSSON (S):

Fru talman! En dag för länge sedan skulle fem grabbar starta ett rockband. Namnet var enkelt: The Berets, baskrarna.

Resterande steg kom naturligt. Det fanns en trummis, en basist och gitarrister. Nu var det bara en fråga kvar att lösa. Vem skulle sjunga? Det behövdes en sångare. Drömmen fanns om de stora arenorna. Entusiastiskt tog de kontakt med musikskolans sångpedagog Maud Lax som välkomnade dem och ville testa grabbarnas färdigheter. För de flesta gick det riktigt bra, men givetvis behövde de öva och träna för att bli bättre.

Fru talman! När det blev min tur fick jag sjunga en sång som heter *Köp varm korv*. Jag fick sjunga upprepade gånger, och när jag var klar sa Maud nedstämt: Oj, den där rösten kräver mycket, mycket arbete framöver. Och som ni säkert förstår var min sångkarriär över redan innan den hade börjat.

Men musiken har aldrig lämnat mig. Den har funnits där genom livets alla skeden, från den första lp:n med Abba, som pappa gav mig, till alla magiska konserter på de stora scenerna med bland andra Bruce och Bowie.

Men om jag håller mig till Sverige och inte bara till 80-talets Folkets Parker med Gyllene Tider och Uggle utan till de svenska artister som verkligen har gjort avtryck internationellt kan jag nämna hårdrocksgruppen Europe, som introducerade genren glam metal, Roxette, som hade fyra förstaplatser på USA:s Billboardlista, Ace of Base, som slog i både öst och väst och Rednex, som i dagarna har spelats 3 miljarder gånger på Youtube med *Cotton eye Joe*.

Den svenska musiksagan bara fortsätter med musikproducenter och svenska världsartister, och om jag skulle räkna upp dem alla skulle jag bli stående här.

Fru talman! Musiken bjuder upp till dans. Jag ska belysa dansens värld och dess fundamentala roll i vår kultur, speciellt i kontexten av små och fria aktörer. Dessa utgör inte bara kärnan i vår scenkonstinfrastruktur utan är också pionjärer inom nyskapande kulturuttryck. Under de senaste åren har dessa fria aktörer, det vill säga dansstudior och fristående dansare, stött på betydande ekonomiska utmaningar. Ökade elpriser och hyreshöjningar har slagit hårt mot sektorn som redan verkar under strama ekonomiska ramar.

Dansens popularitet, särskilt bland ungdomar, är oomtvistad. Det är en konstform som inte bara erbjuder ett uttryck för kreativitet och känslor utan också främjar fysisk hälsa och mentalt välbefinnande – därav exem-

pelvis upphovet till Alla kan dansa i Dansstudio hemma i Karlstad i Sveriges kulturlän Värmland. Trots detta har dansen inte fått samma institutionella eller strukturella stöd som andra konstformer.

Fru talman! Musiklektioner hjälper inte alla, men Sverige hade inte haft dessa enorma musikframgångar om det inte hade funnits ett gott underlag. Musikens ekosystem bestående av offentliga och privata aktörer är avgörande för vårt svenska musikunder.

Sångundervisningen i förskolan, högskolans konstnärliga program och lokala scener och musikevenemang är sammanlänkande delar som bidrar till nationens musikaliska succéer.

Tyvärr ser vi att resurserna för viktiga institutioner som kommunala kulturskolor och musikhögskolor har minskat liksom antalet musikscener. Detta utgör ett stort hot mot detta ekosystem.

Vi uppmanar regeringen att initiera en dialog med dansutbildningarna, företrädare för dansen, de fria utövarna, musikskolor och kommunala kulturskolor för att förbättra förutsättningarna för dessa konstformers framtid i Sverige.

Fru talman! Genomslaget av streamningstjänster, såsom Spotify som startade i Sverige, förändrar också hur vi konsumerar musiken globalt och har fortsatt stärka Sveriges position i musikkvärlden. Musikbranschen har blivit en av Sveriges största exportvaror och en industri som förtjänar all uppmärksamhet.

Förändringarna inom musikbranschen sker väldigt snabbt, vilket vi fick ta del av under forskningsdagen förra veckan. Utvecklingen av teknik, digitalisering och globalisering har transformerat musikindustrin och skapar nya förutsättningar.

Om Sverige ska fortsätta att vara stort inom musik krävs det nya politiska initiativ som möter dagens utmaningar. Det är hög tid att utreda villkoren och förutsättningarna för svensk musik.

Fru talman! Vi måste se vikten av kultursamverkansmodellen. Syftet med modellen är att ge regionerna ett ökat ansvar och en ökad frihet inom kulturområdet, samtidigt som den värnar om armlängds avstånd från oss politiker. Det är avgörande för att nå de nationella kulturpolitiska målen och stärka regionala prioriteringar samt föra kulturen närmare medborgarna. Vi vill betona att regeringen ska värna, förstärka och utveckla kultursamverkansmodellen.

Fru talman! För oss socialdemokrater har kultur och demokrati alltid gått hand i hand. Vi ser en aktiv kulturpolitik som demokratins katalysator. Politiken måste vara beredd att ta ansvar för att kulturlivet även fortsatt ska ha goda förutsättningar. Vi ser därför faror i, precis som Amanda Lind sa, att regeringen har aviserat en sammanslagning av Kulturrådet och Konstnärsnämnden. En sådan åtgärd borde föregås av en konsekvensanalys.

Jag står bakom alla socialdemokratiska reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 1. Jag står också bakom vårt särskilda yttrande.

Det är svårt att bygga ett samhälle utan kultur. Kulturen är inte bara en lyx som vi anskaffar när vi anser att vi har råd. Den är en nödvändig del av samhällets själ och samhällets utveckling.

Jag vill lyfta fram en institution som exemplifierar kulturens kraft och nödvändighet i vårt samhälle, och det är Kungliga Operan.

Men låt oss först resa tillbaka till 90-talet, då Sveriges ekonomiska situation var prekär. Vi hade en statskuld på 70 procent. Sedan dess har Sveriges ekonomi förbättrats betydligt, och vi är nu en av världens stabilaste nationer. Med lägre statsskuld, minskat skattetryck och förbättrade ekonomiska förutsättningar borde möjligheterna till investeringar i kultur vara stora. Ändå ser vi en kontinuerlig nedprioritering av satsningarna på kultur.

Kungliga Operan i Stockholm, vår nationalscen för balett och opera, lider under kritikvärda arbetsförhållanden. Musiker övar i korridorer, balleriner slår huvudet i taket på grund av otillräckliga faciliteter, det regnar in och det är för trångt bland kostym- och perukmakarna, som även Kristina var inne på. Men stoltheten genomsyrar alla operamedarbetare. Likt magi syr de ihop föreställning efter föreställning. Det är ovärldigt att en sådan ikon behandlas på det sätt som sker.

Fru talman! Kungliga Operan, vår största kulturklenod, har lidit länge nog. Jag förväntar mig att ministern tar initiativ till blocköverskridande samtal utifrån de möjligheter som finns i de två förslagen; det är fråga om nödvändighet respektive vidareutveckling, skulle man kunna säga. Detta måste ske blocköverskridande. Kulturinstitutionen Kungliga Operan och vårt engagemang i Icorn skapar långsiktiga värden som går långt utöver ekonomisk avkastning. Det är berikande i form av identitet och gemenskap och fördjupar vår förståelse för mänskligheten.

Fru talman! Låt oss därför inte se kulturen som en kostnad utan hellre som en investering i vårt lands själ och framtida välbefinnande! Låt oss lyfta kulturen till de höjder den förtjänar! Vi behöver en bred politisk enighet för att våra kulturskatter inte bara ska överleva utan också ska satsas på. Vi måste även fortsätta stödja och utöka vårt engagemang i Icorn för att stärka vår position som en bastion för yttrandefrihet och mänskliga rättigheter.

Till sist tror jag att Pablo Nerudas ord kan inspirera oss i denna strävan: ”De kan undanröja alla blommor, men de kan aldrig stoppa våren.” Låt oss säkerställa att kulturen, vår eviga vår, aldrig upphör att blomstra i vårt land!

(Applåder)

Anf. 48 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Fru talman! Jag tappade rösten i måndags. Kanske beror det på en rockkonsert i helgen, men jag låter det vara osagt. Det är inte riktigt klarlagt än.

Jag står naturligtvis bakom samtliga av våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 9. Där lyfter vi sverigedemokrater fram frågan om att stärka de kulturella och kreativa näringarna. Vi menar att enskilda kulturskapares förutsättningar skulle kunna stärkas bland annat genom mecenatskap och alternativa finansieringsmodeller. Det är en viktig fråga för att skapa bättre förutsättningar för en fri och oberoende kultur.

I våra nordiska grannländer Norge och Danmark har man redan etablerat system för mecenatskap för kulturskapare. Vid en internationell jämförelse kan vi även se att det exempelvis finns en mängd olika finansieringsmodeller för samtidskulturen, men för att så många kulturskapare som möjligt ska kunna vara självständiga och verka utanför de etablerade institutionerna behöver finansieringen ses över. Vi menar därför att reger-

ingen borde utreda en mecenatskapsmodell inspirerad av just Norge och Danmark för att främja fristående kulturskapares möjligheter. En sådan åtgärd skulle kunna stärka kulturlivets oberoende.

Ett annat sätt att stärka de kulturella och kreativa näringarna är att ge kulturmyndigheterna en mer aktiv roll i att stötta och bistå dem i deras näringsverksamhet. Under pandemin blev det tydligt att de kulturella och kreativa näringarna föll mellan stolarna, då det var oklart vilka myndigheter de skulle vända sig till för att få den service de förväntade sig. Det gällde både kulturskapare och företagare. Det är därför viktigt att kulturmyndigheterna får ett förtydligat uppdrag om hur de ska stötta och bistå företagande inom de kreativa branscherna. Mest talande var att de kommersiella aktörerna inte ens såg sig själva som en del av kultursektorn under pandemin. Det är ett dåligt tecken.

Sveriges kulturmyndigheter har en stor kompetens som kan vara till stor hjälp för de kulturella och kreativa näringarna. Det är därför viktigt att undersöka hur svenska kulturmyndigheter kan bidra till att hjälpa de kulturella och kreativa branscherna i deras roll som företagare. Detta kan uppnås genom att utveckla bättre riktlinjer, öka kommunikationen och samarbetet mellan myndigheter och näringsliv och erbjuda mer skraddarsydda tjänster och stöd. Vi sverigedemokrater har länge lyft just dessa frågor, och det är glädjande att regeringen nu börjar driva dem i och med sin skrivelse *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher*.

Fru talman! Det finns naturligtvis jättemycket mer att säga om detta betänkande, som är mycket brett. Men jag väljer att nöja mig här med tanke på mitt röstläge och tacka för mig.

Anf. 49 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! De allra flesta människor i vårt land tar del av kultur dagligen – i vilken utsträckning och på vilket sätt skiljer sig förstås åt. När det gäller eget skapande är inte skillnaderna så stora, men när det handlar om att som publik ta del av professionell kultur på scener och i museer och konsthallar blir skillnaderna desto större. Då spelar bland annat klass och bostadsort in. Vi kan se att kvinnor är överrepresenterade och personer med funktionsnedsättningar underrepresenterade.

Vi menar att detta i förlängningen ger avtryck i vilka som kan tänka sig arbeta inom ett konstnärligt yrke. Utan mångfald bland kulturarbetarna riskerar kulturen att beröra färre. Perspektiven blir enahanda. Många berättelser kommer aldrig fram, och intresset för kultur blir lägre. Då blir det också svårt att nå nya grupper, och situationen cementeras. Den som aldrig ser någon som liknar en själv på vita duken, skärmen eller scenen har svårare att föreställa sig själv där.

Vänsterpartiets mål om ett samhälle med kultur för alla kräver därför ett aktivt arbete med ökad mångfald inom de konstnärliga yrkena, det som ofta benämns breddad rekrytering. Det handlar också om jämlikhet, demokrati och rätten till det offentliga rummet. Den som skapar musik, litteratur och scenkonst är också med och formar samtiden och skapar vårt framtida kulturarv och får en plattform för att föra fram åsikter.

Vi ser att en strategi för att nå ut med kultur till alla måste inkludera perspektiv kring ökad mångfald inom kulturlivet och beröra både det som traditionellt är kulturpolitik och det som kallas konstnärspolitik, det vill

säga både breda insatser för hela befolkningen och riktade insatser för dem som arbetar inom kultursektorn.

Fru talman! De konstnärliga utbildningarna på högskolenivå hör till de mest snedrekryterande utbildningarna, framför allt när det gäller de studerandes socioekonomiska bakgrund. Det kan finnas många orsaker till att det varit svårt att bryta snedrekryteringen till just de konstnärliga utbildningarna, exempelvis det faktum att de som har utbildat sig under många år inom ett konstnärligt yrke tjänar 65 procent av lönesnittet för högskoleutbildade. Det är vanligt att man efter utbildningen måste ha ett flertal olika jobb för att kunna försörja sig. Många får kombinera stipendier, projekt, timanställningar och frilansande med egen firma. I en bransch med få fasta tjänster blir också kontakter viktigare. Statistik visar att studenter från studieovana hem oftare väljer utbildningar som leder direkt till arbete.

Den här situationen innebär inte bara osäkra månadsinkomster utan även svårigheter att förutse inkomster vid sjukdom, föräldraledighet och pension. Utredningen *Företagare i de sociala trygghetssystemen* pekar på att denna otrygghet kan vara avskräckande för dem som har en svag position på arbetsmarknaden. De reella villkoren för dem som väljer att satsa på ett konstnärligt yrke är troligtvis en av de största utmaningarna för att locka fler från arbetarklassen till kultursektorn och framför allt de konstnärliga yrkena. Detsamma gäller för dem som varit kort tid i Sverige. De välbetalda och trygga jobben är få, och minskningen har pågått under en längre tid. Vänsterpartiet vill därför att kulturinstitutionerna får höjda anslag, så att man kan fastanställa fler. Vi vill bygga ut konstnärsallianserna, en särskild anställningsform för dansare, skådespelare och musiker vilken ger trygghet mellan olika uppdrag men i dag inte kan ta emot alla som egentligen kvalificerar sig.

Vi hoppas att regeringen tar tag i socialförsäkringsfrågan så att konstnärer också kan vara föräldralediga och bli sjukskrivna utan att behöva lämna hus och hem. Det behövs också en fungerande a-kassa.

När det gäller att skapa möjligheter för fler att komma in i kultursektorn behöver vi också skapa breda tidiga insatser riktade till barn. Alla barn ska få ta del av och skapa kultur själva, och uppmuntras vara kreativa från förskola och upp genom gymnasiet.

Alla som vill ska kunna få en plats på en kulturskola, och fritidsgårdarna ska vara arenor för eget skapande. Vi ska ha starka folkhögskolor och studieförbund som ger människor vägar till både det professionella utövandet och en rik fritid.

Herr talman! Utöver de breda satsningarna på barn och unga, ett starkt utbildningsväsen och stärkt socialförsäkring behöver staten också ta ett ansvar för en politik som riktar sig till minoriteter så att de har möjlighet att bevara och utveckla sin kultur. Det handlar såväl om de nationella minoriteterna som andra kulturella och språkliga minoriteter som invandrat till vårt land.

Det är anmärkningsvärt att regeringen och Sverigedemokraterna bestämt sig för att en typ av förening, den som samlar människor kring en språklig och kulturell gemenskap, inte ska få bidrag. Det går till exempel jättebra att få bidrag för svensk folkdans som kulturförening, men inte för en organisation med fokus på estnisk, kurdisk eller somalisk kultur i bredare bemärkelse.

Representanter från Liberalerna har sagt att det är segregering att vara med i en sådan förening och att man borde organisera sig tillsammans med andra. Ett av problemen man då stöter på är väl att det inte lärs ut serbisk folkdans i så många andra sammanhang än just inom en serbisk organisation.

Jag menar att det är stor skillnad på att träna språk med andra grekiskspråkiga och att gå en studiecirkel hos ett studieförbund med dem som vill lära sig beställa mat på semesterresan.

Hela poängen med att vi organiserar oss i olika föreningar är ju att vi har olika intressen och bildar en gemenskap med vissa personer kring det intresset. Men det betyder inte att vi inte kan finnas med i andra gemenskaper.

Det går att ha ett jobb där man pratar svenska, att spela fotboll med människor från olika samhällsklasser och att sedan på helgen träffa och se fransk film med franskspråkiga. Från Vänsterpartiet vill vi se ett samhälle där flerspråkighet och bred kulturell kompetens är något som tas till vara och uppvärderas och inte ses som ett hot mot en fantasi om en enhetlig svensk kultur.

Herr talman! I vår motion som i dag behandlas i betänkandet *Kultur för alla* lyfter vi specifikt fram samisk kultur. Samernas rättigheter har stärkts de senaste decennierna. Men de övergrepp och den diskriminering som svenska staten har utsatt samer för och som fortfarande pågår på många plan är ofta okänd för både beslutsfattare och allmänhet. Internationella organ som FN och Europarådet påtalar återkommande brister i hur Sverige respekterar samernas rättigheter som urfolk och hur diskriminering påverkar samernas situation.

Från Vänsterpartiet har vi tidigare lagt fram förslag i kulturutskottet om en sanningskommission om statens agerande. En del av de frågorna behandlas också i konstitutionsutskottet.

Vi har lyft fram frågan om repatriering, återlämnande av samiska föremål och kvarlevor. Där finns ett tillkännagivande från riksdagen som både tidigare och nuvarande regering behövt och behöver ta tag i. Vi lyfter också upp frågan om mer resurser till språksatser och det samiska resursbiblioteket i vår budgetmotion för 2024.

En viktig insats för den samiska kulturen skulle också vara att instifta en samisk nationalscen. Den samiska teatern bildades genom ett beslut i Sametinget redan 1992 och tog senare sitt nuvarande namn, Giron Sámi Teáhter. Sedan dess har man haft i uppdrag att bedriva professionell scenkonst med den samiska kulturen och identiteten som grund och också främja de samiska språken genom att lyfta fram till exempel samhällsaktuella frågor.

Förutom att Giron Sámi Teáhter är det samiska folkets teater är det också, menar vi, en kunskapsbank i språk och kultur för hela det samiska området. Det gjordes ett pilot- och utvecklingsarbete 2017–2020 med uppdrag att utreda och klarlägga hur man skulle kunna utveckla verksamheten till en samisk nationalscen.

Från Vänsterpartiet menar vi att man nu måste ta det förslaget vidare. Vi avsätter pengar för det ändamålet i vår budgetmotion, och vi vill att regeringen tar tag i frågan skyndsamt. Därför vill jag i dag yrka bifall till reservation nummer 11.

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 under punkt 3 i betänkandet.

Vi har många olika delar i betänkandet, men jag tänker stanna vid några för att försöka få ihop det. För mig handlar *Kultur för alla* om tillgänglighet, att tänja sina gränser och att få reflektera över vår samtid och vår historia. Att ha tillgång till kultur oavsett var du bor är en ren tillgänglighetsfråga. Kulturen behöver därför vara stark i hela landet.

Herr talman! Det handlar om vikten av att barn tidigt får möta kultur. Det första och riktigt viktiga för små barn är mötet med boken. Om det görs på rätt sätt blir boken en vän för hela livet och får ses som en viktig grund för bildningen under hela livet.

Men det handlar också om att barn får möta de professionella kulturskaparna. Det kan inspirera till att man senare i livet har lättare att ta sig till teaterscener eller att ha det som en självklar del av sin fritid att ta del av kulturen som publik.

Bra exempel på det är bland annat Gävle Symfoniorkester, som i mindre format låter 3–5-åringar möta musiker och bjudas på klassisk musik just för väcka nyfikenheten inför framtiden. Eller Norrköpings Symfoniorkester, som med sin verksamhet för barn och unga varje år bjuder in uppemot 20 000 elever till skolkonserter, studiebesök och andra samarbeten där barn också får medverka i konsertproduktioner. Orkestern spelar också in musik just för målgruppen barn. I Uppsala län har man kulturbuss för skolbarn. Det underlättar för elever att åka till museer exempelvis inne i Uppsala.

Jag tycker att vi vuxna har ett ansvar att sänka trösklarna till kulturen för våra barn oavsett om det handlar om att läsa en bok eller att besöka ett museum. Det handlar om att göra det konstnärliga och kulturen tillgängligt för barn.

Men vi har olika förutsättningar. Vi måste även se vikten av att personer med olika funktionsnedsättningar har möjlighet att ta del av kultur. Det gäller att den rent fysiskt är tillgänglig. Men det handlar också om hjälp med tolkning och ledsagning både till och från aktiviteterna. Att gå på en konstatställning eller bio med synnedsättning kan innebära både ledsagning, som jag sa, och syntolkning på plats.

Herr talman! Hur börjar det? Är man musiker är det inte otänkbart att starten var i ett studieförbund som en ren fritidsaktivitet. Man träffar andra, och man utforskar tillsammans utifrån sina egna förutsättningar. Det finns verksamhet där och en struktur som gör att projekten drivs framåt. Man sätter upp mål, och man genomför sin plan.

En annan väg är ju givetvis kulturskolan, och ofta via folkhögskolorna, innan studier på Musikhögskolan. Folkbildningen spelar en oerhört stor roll för vårt svenska musikunder, som vi alla är så stolta över. Det är fortsatt så att jag med stor oro ser Tidöregeringens neddragning till just folkbildningen. Det drabbar kulturen hårt på alla fronter.

En annan viktig del är att vi i hela vårt land kan se möjligheter att ta del av kulturen. Jag kan inte låta bli att nämna civilsamhället och föreningslivet, som med bygdegårdar och hembygdsföreningar står för scenerna och mottagandet när teatersällskap kommer. I alla våra landsbygder är detta en förutsättning för infrastrukturen när det gäller kultur. Det är så vi

möter kultur på hemmaplan, och Sverige är ju ett fantastiskt land, fullt av kultur i varje hörn.

Genom kulturen lär vi känna oss själva. Vi testar våra gränser. Vi får ompröva våra fördomar. Det ger livsluft och skapar gemenskap. Vi upplever något tillsammans.

Att fortsätta kämpa för den fria kulturen, där politiken håller en arm-längds avstånd, kommer för mig fortsatt att vara en självklar grund i mitt politiska värv.

Jag vill avslutningsvis säga någonting om Operan. Det finns ju två förslag som flera tidigare talare har berört, och jag vill vädja till regeringen att också lyssna med stora öron på Operans synpunkter i detta. Det handlar ju om utvecklingen av Operan. Vi behöver en långsiktig, hållbar lösning, och jag ser fram emot den.

Anf. 51 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! Regeringens kulturpolitik syftar till att göra kulturen till en allemansrätt. Den som lyssnat på Parisa Liljestrands, vår kulturminister, vet att detta är någonting hon ständigt återkommer till. Men det är inte bara ord, utan det är också handling.

Den här regeringen håller på att ta fram en kulturkanon. Vi håller på att ta fram läslistor i skolorna och en Sverigekurs för nyanlända. Allt detta syftar till att göra kulturen till en allemansrätt och se till att alla människor i Sverige har en riktig möjlighet att ta till sig av det enorma kulturarv som finns i Sverige.

Läsande är hela grunden för att kunna ta till sig av kulturen, och där är det otroligt viktigt att satsa på barn och ungdomar. Det är därför vi gör en stor satsning på skolbibliotek, på läromedel och på läsande i stort. Vi satsar också på idrott i utsatta områden med över 100 miljoner varje år, och vi har också en tillfällig lösning med 100 miljoner under det här året inför införandet av fritidskortet. Vi satsar också i år 32 miljoner extra på kulturskolan innan fridskortet kommer till, och satsningen syftar till att få tag i de ungdomar som annars inte kommer till kulturskolan.

Men vi tar också hand om våra stora kulturarv i Sverige. Naturhistoriska riksmuseet får ett tillskott i den budget som vi om ett par månader kommer att besluta om för att kompensera för att museet har hållit stängt. Vi kommer att storsatsa på Kungliga Operan. Sedan över tio år finns ett beslut i kammaren om att renovera operan, och med den borgerliga regeringen görs nu en riktig renovering av operan. Det blir Statens fastighetsverks största och mest komplicerade renovering någonsin.

Den kulturella allmänhetsrätten som Parisa Liljestrands pratar om är alltså inte bara prat utan också action. Det händer en massa saker här.

Herr talman! Jag vill ägna sista delen av mitt anförande åt att vända mig till kulturutskottets ordförande Amanda Lind, som troligen gör sitt absolut sista inlägg här i kammaren i dag som ordförande för kulturutskottet innan hon går vidare och förmodligen blir språkrör.

Jag vill citera Astrid Lindgrens Pippi Långstrump: "Den som är väldigt stark måste också vara väldigt snäll." Jag tycker det citatet säger mycket om Amanda Lind. Hon kom in i utskottet som en före detta kulturminister. Hon kunde allt och kände alla och har varit otroligt givmild mot oss andra ledamöter när det gäller att dela med sig av sina erfarenheter och kontakter

när vi har varit ute och pratat. Hon har också lett utskottet på ett föredömligt sätt.

Jag vill verkligen här i kammaren tacka Amanda Lind för ett fantastiskt genomförande av ordförandeskapet i kulturutskottet. Tack!
(Applåder)

Anf. 52 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! Nu vet jag inte riktigt vad som är kutym vid den här typen av avtackningar, men jag har ju sett partiledardebatterna. Jag blir jätteglad, vill jag säga till vice ordföranden i kulturutskottet Robert Hannah, för de väldigt fina orden.

Att sitta i kulturutskottet är en förmån som ledamot i den här riksdagen. Det vill jag understryka. Vi har ideologiska debatter här i kammaren. Vi har olika förslag på hur vi konkret ska stärka kulturen i vårt land, men vi delar ett starkt gemensamt engagemang i utskottet. Vi är ett utskott som reser mycket tillsammans, tar del av kunskap och erfarenheter och lyssnar på intresseorganisationer. Jag är övertygad om att kulturutskottet kommer att hålla den fanan väldigt högt även framgent.

Jag vill också tacka Robert Hannah så mycket för ett gemensamt arbete i utskottet.
(Applåder)

Anf. 53 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Jag har inget att tillägga. Jag instämmer!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 9 Övergripande skolfrågor

*Övergripande
skolfrågor*

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU9
Övergripande skolfrågor
föredrogs.

Anf. 54 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! För 30 år sedan genomfördes mycket stora förändringar i det svenska skolväsendet. Huvudmannaskapet för skolan flyttades från staten till kommunerna. Något år därefter kom friskolereformen som gav privata aktörer, såväl ideella som vinstdrivande, möjlighet att starta och driva skolor med skattefinansiering.

Som en följd av dessa två reformer fick vi ett förändrat resursfördelningssystem, det vi vardagligt kallar för skolpeng. Därtill förändrades betygssystemet i samma veva från ett relativt system till ett kunskapsrelaterat system. Likaså minskade regelstyrningen i skolan. Exempelvis togs regleringen av lärarnas undervisningstid bort.

Med friskolesystemet har också med tiden saker som tidigare varit helt självklara i svensk skola inte blivit lika självklara, till exempel att det finns matsal, gympasal och skolbibliotekarie.

Parallellt med dessa stora förändringar fick också pedagogiska trender ett starkare stöd. Vi kan lite generellt beskriva dem som postmoderna. I huvudsak innebar det mindre traditionell undervisning och mindre fokus på faktakunskaper.

Något senare, herr talman, kom den digitala omställningen som med tiden alltmer har kommit att genomsyra skolsystemet. Inte minst har den inneburit minskad tillgång på fysiska läromedel för elever. De senaste tio åren har vi sett alltmer växande problem med den kraftigt ökade skärmtiden, som har en negativ påverkan på barns och ungdomars sömn, koncentration förmåga, kunskapsinhämtning, rörelse och psykiska hälsa.

Många av dessa förändringar är en konsekvens av politiska beslut, men inte alla. En del är också en följd av bredare samhällsförändringar såväl i Sverige som globalt. Men de har sammantaget fått en tydlig konsekvens: Svenska barn och ungdomar lär sig allt mindre i skolan. Det är konsekvensen av alla de förändringar som jag beskrev. De senaste Pisaresultaten visar detta svart på vitt.

Det vi nu bevittnar är inget mindre än en kunskapskollaps. Den viktigaste uppgiften för den regering och den riksdagsmajoritet vi har nu är att vända den förödande utvecklingen och höja kunskapsresultaten i vår svenska skola. Det är vår viktigaste uppgift vid sidan av att stärka Sveriges nationella säkerhet och få bukt med den organiserade brottsligheten.

Herr talman! De stora förändringarna för tre årtionden sedan innebar också en avreglering och en omfattande decentralisering av svensk skola. Konsekvensen av detta har blivit en frontalkrock med en av utbildningssystemets viktigaste grundpelare, nämligen likvärdigheten. Det säger egentligen sig självt. Det är ganska logiskt, om man tänker efter.

Flyttar man det finansiella huvudansvaret från staten till nästan 300 kommuner kommer också kommunerna att göra olika prioriteringar, fatta olika beslut och ha väldigt olika förutsättningar och varierande lokal kompetens.

En del kommer att satsa mer på skolan och en del kommer att satsa mindre på skolan. Och precis som i riksdagen är det olika politiska majoriteter i kommunerna, och de kan också skifta.

Herr talman! Alla de genomgripande skolreformerna för tre decennier sedan har med tiden kritiserats alltmer kraftfullt, inte minst av mitt eget parti Liberalerna. Kritiken har i stor utsträckning handlat om just sjunkande kunskapsresultat och bristande likvärdighet.

Många av dessa förändringar ses nu över, tack vare den nya regeringen, tack vare Tidöavtalet och tack vare Liberalerna. Det handlar om friskole-systemet, skolpengssystemet, den ytterst problematiska betygsinflationen, lärarutbildningen, insyn, ägarprövning, att skapa studiero och en hel del annat.

Från Liberalernas sida är vi beredda att gå mycket långt för att förändra den svenska skolan, återupprätta kunskapsskolan och höja läraryrkets status.

Samtidigt är det viktigt att slå fast, herr talman, att valfriheten i svensk skola inte ska avskaffas. Vi kommer inte att bidra till att flytta makten från föräldrar och elever till politiska byråkrater. Men vi kommer att strama upp regelverken, så att valfriheten och de val som elever och föräldrar gör ska leda till en god utbildning för alla och inte, som i dag, bli till ett lotteri för många. Vi måste återigen få en skola i världsklass.

Herr talman! Jag har den senaste veckan noterat att oppositionen försökt att skapa dimridåer kring frågan om offentlighetsprincipen vad gäller fristående skolor. Man har påstått att riksdagsmajoriteten kommer att rösta nej till att införa en offentlighetsprincip. Detta är inte sant. Det finns inget sådant lagförslag att ta ställning till.

Vad riksdagen röstar om i eftermiddag handlar om ett tillkännagivande i frågan. Men förra veckan kom Skolinformationsutredningen med sitt betänkande, där den här frågan tas upp. Utredningen ska nu gå på remiss. Därefter kommer den till Regeringskansliet för beredning i sedvanlig ordning. Det är helt enligt den ordning som vi har i Sveriges riksdag att utskottet och majoriteten då kan hänvisa till den process som pågår. Samma sak har hänt många gånger i riksdagen. Till exempel röstade Socialdemokraterna, när man satt i regering med Miljöpartiet, nej till både offentlighetsprincip och bemannade skolbibliotek med hänvisning till att frågorna bereddes i Regeringskansliet. Det är alltså inget konstigt med detta alls.

Herr talman! Skolan måste tillbaka till grunderna. Vi behöver mer ordning i klassrummet och mer ordning i skolsystemet. Vi behöver återupprätta en stark kunskapsskola med fokus på faktakunskaper och förmågor som att läsa, skriva och räkna. Vi behöver en trygg skola med tydliga förväntningar. Det är bra för alla och särskilt för de barn som behöver skolan mest.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 55 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Den 9 april, det vill säga för 15 dagar sedan, fattade utbildningsutskottet beslut om betänkandet. Majoriteten beslutade att utskottet ska föreslå riksdagen att avslå alla yrkanden om att införa offentlighetsprincipen i fristående skolor. Den avgörande rösten då var Fredrik Malms. Dagen efter, den 10 april, gick Liberalernas partiledare ut och sa att Liberalerna har ändrat sig och vill att offentlighetsprincipen införs i friskolorna. Dagen efter det, den 11 april, skrev Fredrik Malm, skolminister Edholm och partiledare Pehrson under en debattartikel i Expressen, där de bekräftade detta nya ställningstagande från Liberalerna.

Senare i eftermiddag ska vi rösta om frågan här i riksdagen. Och jag utgår från, Fredrik Malm, att det betyder att Liberalerna då kommer att rösta på vår med Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet gemensamma reservation om att offentlighetsprincipen ska gälla lika för alla skolor.

Anf. 56 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är just nu närmast en Lützendimma över den här församlingen av felinformation, desinformation och mycket märkliga påståenden från Socialdemokraternas sida.

Låt mig då påminna om, herr talman, att Socialdemokraterna har suttit i regering i 83 av de senaste 100 åren. Jag utgick faktiskt från, herr talman, att Socialdemokraterna på den tiden lärt sig skillnaden mellan en motion och en proposition. Men det verkar inte vara så.

Om vi ska införa en offentlighetsprincip i Sverige gör vi det genom ett lagförslag om att göra det. Det finns inget lagförslag på bordet. Därmed har vi inte att rösta om att införa en offentlighetsprincip i dag. Det vi har att rösta om är ett tillkännagivande, och det är någonting annat.

Nu har ju utredningen kommit, precis som Linus Sköld nämnde, och den kommer att gå ut på remiss. Därefter kommer den att beredas i Regeringskansliet, helt enligt vanlig process, sedvanlig ordning och praxis.

Herr talman! Jag tror att det var 2017 som Vänsterpartiet väckte en motion i riksdagen om bemannade skolbibliotek. Det var även Socialdemokraternas ståndpunkt vid den tiden. Socialdemokraterna avslög Vänsterpartiets motion med hänvisning till att det pågick en process i Regeringskansliet. Året innan avslög Socialdemokraterna motioner om att införa en offentlighetsprincip i svensk skola, alltså exakt det som vi diskuterar nu och med exakt samma argument också.

Det här är inget konstigt. Vad man försöker göra från Socialdemokraternas sida är att blanda bort korten i detta. Men i sakfrågan är det mycket riktigt så att Liberalernas uppfattning är att alla skolor ska behandlas lika i den här delen. Vi anser att en offentlighetsprincip ska införas.

Anf. 57 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Låt oss skingra Lützendimman och se vad Liberalerna har för ställningstagande i det här.

Den 9 april sa Johan Pehrson i SVT att han hoppades kunna samla en majoritet i regeringsunderlaget för detta. Jag tänker att vi får tillfälle att fråga regeringsunderlaget senare under den här debatten om hur de ser på ställningstagandet och om han kommer att lyckas med det. Men Fredrik Malm och hans partikamrater i den här kammaren har i dag tillfälle att påpeka för regeringsunderlaget att de minsann inte behöver ha någon majoritet i regeringsunderlaget, för de har majoritet i kammaren, och det är ju det som räknas.

Fredrik Malm har möjlighet att rösta för yrkandet om att riksdagen ska ställa sig bakom det som anförs i motionen om att offentlighetsprincipen även ska omfatta friskolor och tillkännage detta för regeringen. Fredrik Malm kan alltså i dag tillsammans med sina liberala partikompisar bestämma att riksdagen ska tala om för regeringen att det är riksdagens mening att offentlighetsprincipen ska införas.

I utredningsförslaget finns det två alternativa vägar, och Fredrik Malm behöver inte en majoritet av regeringsunderlaget med sig, utan han behöver en majoritet av kammaren med sig. Han kan i dag uttala till regeringen att det finns en majoritet för detta i kammaren.

Varför tänker Fredrik Malm rösta nej i dag?
(Applåder)

Anf. 58 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Här skingrades ju ingen Lützendimma. Det är för övrigt Socialdemokraterna som likt en stor rökmaskin har lagt denna dimma över Sveriges riksdag. I stället trasslar man in sig ännu mer i märkliga resone-
mang.

Herr talman! Jag tycker att man ska ha viss respekt för vad som är riksdagens respektive regeringens uppgift. När vi framöver förhoppningsvis röstar igenom en lag om att införa offentlighetsprincipen över hela linjen i svenskt skolväsen är när vi får ett lagförslag. Ett sådant lagförslag bereds ju nu.

Herr talman! Linus Sköld är tvåa på bollen här. Utredningen kom ju för en vecka sedan och ska ut på remiss. Den kommer att beredas i Reger-

ingskansliet, och sedan återkommer regeringen med ett lagförslag – helt enligt den praxis och sedvanliga ordning som riksdag och regeringskansli alltid jobbar efter.

Jag förstår inte denna upprördhet, som jag närmast tolkar lite som när en italiensk fotbollsspelare filmar i straffområdet. Man spelar upprörd och indignerad. Men vi följer ju precis samma praxis som Socialdemokraterna följer när de själva sitter i regeringsställning.

Nu har Linus Sköld ingen mer replik, men det vore intressant att få veta varför Socialdemokraterna röstade nej till exempelvis Vänsterpartiets motion om bemannade skolbibliotek för ett antal år sedan. Det vore också en intressant fråga att få ett svar på.

(Applåder)

Anf. 59 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Det är väldigt dimmigt här framme, får jag ändå säga. Det har varit rökpuffar från Liberalerna. Det har pågått ett tag, några veckor.

Återigen vill jag att vi diskuterar offentlighetsprincipen. Liberalerna håller just nu på med en omsvängning i sin skolpolitik. Vi ser det i uttalanden från partiledaren. Vi ser det i debattartiklar. Centerpartiet gjorde motsvarande manöver för ungefär ett år sedan. Vi omvärderade vår skolpolitik. Vi kom fram till att vi självklart ska ha likvärdighet i svensk skola, och självklart ska insynen i alla skolor vara likadan. Nu verkar också Liberalerna ha landat i en sådan synpunkt.

De fyra oppositionspartierna har gått fram med lite olika motioner men har en gemensam reservation som handlar om precis detta.

Liberalerna deklarerar: Ja, vi vill ha en offentlighetsprincip i svensk skola. Men vad jag förstår från tidigare debatt är inte Liberalerna och Fredrik Malm beredda att rösta för det som man säger att man vill. Är det precis som i valrörelsen – att man säger en sak före valet och en sak efter valet? Man säger en sak i en debattartikel, men man röstar på ett annat sätt. Vad är svaret?

(Applåder)

Anf. 60 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är mycket riktigt som Anders Ådahl beskriver det, att vi i Liberalerna stegvis har omprövat delar av vår skolpolitik. Det har vi gjort därför att vi är visa och inte alltid envisa. Vi håller inte fast vid gamla käpphästar om vi ser att vi behöver förändra i systemen.

Mitt anförande här handlar om de omfattande reformer av svenskt skolväsen som genomfördes de sista åren på 1980-talet och en bit in på 1990-talet. Man avskaffade den statliga regelstyrningen i svensk skola. Man kommunaliserade skolan. Vi fick en friskolereform som med tiden har lett till konsekvenser som man inte förutsåg när den reformen infördes och så vidare.

Vi behöver ett omtag i stora delar av svensk skolpolitik med tanke på dessa reformer. De har inte slagit väl ut. Jag tror att alla kan se det. Det kan man se om man bemödar sig om att läsa de internationella mätningar som görs – det handlar om läsförståelse, skrivförståelse, skrivförmåga, kunskaper i matematik och så vidare. Det är förödande resultat. Detta förstärks inte minst av den mycket utbredda skärmtiden bland barn och

ungdomar, som försämrar deras koncentrationsförmåga och så vidare. Det är mycket riktigt att vi gör upp med detta.

Sedan gäller det offentlighetsprincipen. Jag konstaterade i mitt förra replikskifte att Socialdemokraterna är tvåa på bollen. Faktum är att Centerpartiet nu är trea på bollen. Utredningen har kommit. Den går in för beredning. Den ska remitteras. Den ska beredas. Det blir lagrådsprövning. Detta kommer till riksdagen, och vi kommer att ta ställning till det.

Vad vi röstar om i dag handlar inte om att införa en offentlighetsprincip. Det är inget lagförslag vi röstar om. Det handlar om ett tillkännagivande, och det är något helt annat.

Anf. 61 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det är trevligt att Liberalerna har en ambition att vara visa, även om man verkar sjunga en helt annan visa här inne.

Hur det än är, herr talman, förstår jag inte vad som hindrar Liberalerna från att rösta för reservationen om tillkännagivandet. Vad hindrar Liberalerna från att skriva en sak i en debattartikel, gå ut i tv, gå ut i medier och sedan göra samma sak när det skarpt ska avgöras? Det förefaller märkligt att inför svenska folket säga en sak i tv och i tidningar och att sedan, när det ligger ett färdigt förslag om ett tillkännagivande på riksdagens bord som vi ska rösta om, inte vilja följa det. Jag förstår inte logiken.

Är det möjligt för ledamoten Malm att reda ut logiken i att man säger en sak innan och sedan röstar på ett annat sätt?

Anf. 62 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag ska reda ut logiken, så att även Centerpartiet förstår den.

Vi har demokrati i Sverige via val. Det skapar en riksdagsmajoritet. Det skapar därefter en regering i Sverige. Denna regering har nu fått en utredning på sitt bord. Jag prioriterar, herr talman, att läsa den utredningen. Den är på ungefär 650 sidor. Centerpartiet prioriterar att läsa sin egen partimotion från i höstas.

Utredningen är mer relevant, för den kommer att leda fram till att vi kan få ett lagförslag, så att vi kan införa det som jag, Centerpartiet och andra vill införa. Detta går nu in i ett skede där vi kan genomföra dessa förändringar, så att vi kraftigt kan öka insynen i de fristående skolorna.

Om jag hade varit centerpartist hade jag välkomnat denna process. Men Centerpartiet ansluter sig i stället till en mycket märklig och banal argumentation, som jag bara uppfattar som att man inte tar någon hänsyn till den grundläggande skillnaden mellan en proposition och en motion. Man behöver inte ens läsa en A-kurs i statskunskap för att lära sig det. Det ska man faktiskt lära sig redan på högstadiet i Sverige.
(Applåder)

Anf. 63 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga, Fredrik Malm, att jag inte tror att vi behöver en föreläsning om riksdagens instrument här. Jag tycker att detta är en härskarteknik och lite nedlåtande mot de folkvalda här i kam-maren.

Men jag tycker faktiskt att vi behöver reda ut några saker. Riksdagens uppdrag är att tala om för regeringen vad den tycker. Vi har förslag om tillkännagivanden. Förra året hade vi förslag om ett tillkännagivande i detta betänkande. Sju av åtta partier vill att Skolinspektionen ska ta över tillsynen över enskilda förskolor. Förra veckan kom det ett förslag om tillkännagivande och lagstiftning direkt från kammaren. Detta går att göra. Det är sådant som riksdagen bestämmer om. Allting som följer reglerna är tillåtet.

Detta blir såklart förvirrande. Det är inte en slump att man beslutar något i ett utskott en dag, säger något annat en annan dag och veckan därpå går tillbaka till det man tyckte från början. Detta är ett påtryckningsmedel. Det är en tydlighet från riksdagen. Liberalerna kan vara med oss andra partier och trycka på kring att detta är viktigt. Det är viktigt för svenska folket. Man gillar inte att skolmarknaden håller på med affärshemligheter. Vi vill veta vad som händer i våra skolor. Det här tycker Liberalerna också. Därför blir det svårt att förstå.

Vi vet att regeringen är väldigt bra på att snabbt fatta beslut om lagstiftning och att pressa processer i varje led när det är viktigt. Hur ser planen ut? Hur ser tidsplanen ut när det gäller denna utredning? Det är det vi behöver veta. Det är det som svenska folket är intresserat av. Det är det som vi i kammaren är intresserade av.

Anf. 64 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Detta börjar faktiskt bli lite tröttsamt. Vi röstar inte i dag om att fullt ut införa offentlighetsprincipen i svenskt skolväsen. Vi röstar inte om det. Vi röstar eventuellt om ett förslag om ett tillkännagivande, som det kan bli om det blir en majoritet för oppositionens förslag. Samtidigt bereds frågan i Regeringskansliet.

Utredningen har kommit. Jag kan inte säga mycket om tidsplanen, herr talman. Utredningen måste först gå ut på remiss. När remissrundan är avslutad ska man samla in synpunkterna och gå igenom dem.

Herr talman! Detta är inte märkligare än att Camilla Hanséns eget parti 2017, när man satt i regering, här i riksdagen röstade ned förslag om att till exempel bemanna skolbibliotek med hänvisning till att det pågick en beredning i Regeringskansliet. Det är inte heller konstigare än att Miljöpartiet 2015, när de dessutom hade skolministerposten, röstade ned ett antal motionsyrkanden i riksdagen om att införa offentlighetsprincipen för friskolor med hänvisning till precis samma sak.

Det är regeringen i Sverige som lägger fram lagförslag till riksdagen, och sedan behandlar vi dem.

Jag är fast besluten om att vi ska kunna lägga fram ett så bra och välavvägt lagförslag som möjligt, som innebär att allmänhet, medier och myndigheter får tillgång till den information de behöver och att alla elever och föräldrar kan göra välavvägda val när de väljer skola.

Anf. 65 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Min fråga var hur tidsplanen ser ut. Liberalerna sitter i Utbildningsdepartementet och har den högst ansvarige ministern samt skolministerposten.

Hade det här gällt något på justitieområdet hade remisshanteringen varit färdig i nästa vecka och beslut fattat före sommaren. Frågan är därför

om detta är någonting som är viktigt för Liberalerna och regeringen eller om man kan dra ut på det så länge att vi behöver fatta beslut om nya tillfälliga lagar för att statistiken kring skolan ska fungera.

I utredningens konsekvensanalys säger man att det går att hålla tidsplanen om det kommer beslut från regering och riksdag våren 2024. Vi ligger ju redan efter. Det här är viktigt – hur ser tidsplanen ut? Kommer det att hända någonting snabbt, eller ska det ligga över sommaren? Sedan är det budgetprocess, så det kanske blir något före nästa sommar. I så fall skjuter vi bollen framför oss, och det är frågan inte väl betjänt av. Det här behöver gå fort.

Det är klart att det ska vara riktigt. Det är klart att det ska vara bra, och det är klart att det ska vara ett lagförslag som vi tar ställning till. Men här är riksdagen beredd att säga: Prioritera upp det här! En majoritet i riksdagen säger att regeringen nu får rappa på lite med den här lagstiftningen. Liberalerna väljer att inte ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande från den majoritet i riksdagen som vi skulle bli med Liberalernas röst. I stället väljer man att vara oklar – men man missar inte chansen att göra medieutspel om det mitt i den här processen. Det kunde man annars ha gjort i februari eller juni.

Kommer detta att gå fort? Hur ivriga är ni, Fredrik Malm?

Anf. 66 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag kan påminna ledamoten Camilla Hansén om att utredningen alltså kom för en vecka sedan. Den ska nu ut på remiss, och sedan ska den beredas i Regeringskansliet. Den processen kan påverka flera departement. Detta ska därefter prövas av Lagrådet, och sedan blir det en proposition som kommer till Sveriges riksdag. Det är omöjligt för mig, herr talman, att en vecka efter att utredningen har kommit ge specifika datum till Camilla Hansén för varje steg i en sådan process. Det tror jag inte att någon regering klarar av att göra.

Det vi måste se här, herr talman, är nödvändigheten i att få ordning och reda i svenskt skolväsen. Det innebär också en nödvändighet att få ökad insyn så att man kan få all den information som behövs i svenskt skolväsen kring lärartäthet, betyg och mycket annat – exempelvis de ekonomiska delar som berör skolverksamhet, om det handlar om aktiebolag. Vi är fast beslutna att jobba mycket aktivt för att få till stånd en bra lagstiftning på detta område.

Jag konstaterar dock, återigen, att utredningen redan ligger på regeringens bord. Socialdemokraterna var tvåa på bollen, Centerpartiet var trea på bollen och Miljöpartiet är då möjligen fyra på bollen. Men vi är nu fast beslutna att få ett lagförslag till Sveriges riksdag.

Anf. 67 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att debatten blir väldigt märklig – 30 år efter att Liberalerna tillsammans med andra partier på högerkanten började förstöra det svenska skolväsendet har syndaren äntligen vaknat, men trots att syndaren har vaknat vill man inte rösta för det man säger sig ha vaknat kring. Hur resonerar Liberalerna kring detta?

Om offentlighetsprincipen hade hetat Muhammed och skulle utvisas från Sverige hade lagarna varit på plats på två sekunder, men här handlar

det om att försvara vissa välfärdsaktörers intressen, och då är det helt plötsligt annat som styr.

Vi vet allihop att de övriga Tidöpartierna – i alla fall mer än hälften av dem – inte kommer att vara för offentlighetsprincipen, herr talman. Men vi vet också att det inte spelar någon som helst roll. Det spelar ingen roll om Sverigedemokraterna, som in absurdom försvarar riskkapitalbolagens rätt att göra vinster på våra barn, tycker att offentlighetsprincipen är bra eller inte. Det spelar ingen som helst roll vad Moderaterna, vars medlemmar finns bland de största ägarna till friskolekoncernerna, tycker.

I dag kan Fredrik Malm rösta för ett tillkännagivande om offentlighetsprincipen för att visa att det finns en majoritet i Sveriges riksdag för att äntligen, efter 30 års tid, öppna böckerna och säga att inga offentliga medel ska gå till aktörer utan att vi får ha insyn och se vad som händer. Varför är Fredrik Malm ena dagen för insyn och offentlighet när han andra dagen vill rösta emot det?

Jag vill också bara uppmana alla liberaler i den här kammaren som kanske ser på debatten att tänka sig för. Det behövs nämligen inte särskilt många vettiga röster för att vi ändå ska vinna omröstningen.

(Applåder)

Anf. 68 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag lyssnar på Daniel Riazats replik och konstaterar att han glömmer det som är viktigast: Om vi vill införa offentlighetsprincipen för fristående skolor i Sverige krävs det ett lagförslag. Vi inför inte offentlighetsprincipen genom att rösta på Vänsterpartiets reservation eller för ett tillkännagivande. Vi inför ingen offentlighetsprincip på det sättet.

Regeringen lägger fram propositioner. Man kan skriva många motioner i riksdagen; så är det. En del är bra, och en del är mindre bra. De flesta avslås, och en del kan leda till bra saker. Men de lagar vi stiftar i riksdagen baseras på propositioner från regeringen. Vi måste ju ha ett lagförslag. Det lagförslaget arbetar nu regeringen med, och jag är fast besluten att se till att vi jobbar hårt för att lagförslaget ska bli så bra som möjligt.

Anf. 69 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet har tidigare samarbetat med Liberalerna för att stoppa vapenexporten till Turkiet. Detta gjorde vi tillsammans under den förra mandatperioden. Vänsterpartiet har också samarbetat med Liberalerna och andra partier i kammaren för att införa en könstillhörighetslag som är mer human och uppdaterad. Vänsterpartiet har samarbetat med Liberalerna i en rad olika frågor.

Jag vill också påpeka att Vänsterpartiet samarbetade om offentlighetsprincipen med Socialdemokraterna när de satt i regeringsställning. När Vänsterpartiet lade fram ett förslag i utbildningsutskottet för tre år sedan röstade alltså de dåvarande regeringspartierna för detta trots att de hade ett samarbete med Centerpartiet, som just då inte tyckte att det var en bra idé.

Fredrik Malm kommer med tekniska skäl till att man inte ska rösta för det här. Om det nu är så att det här inte är ett lagförslag och inte kommer att leda till att offentlighetsprincipen införs men att man i bästa fall sätter press på regeringen – varför vill Liberalerna inte vara med och rösta för det? Om bollen fortfarande ska ligga hos regeringen att hantera frågan vi-

dare kan detta ändå användas som ett instrument likt många andra instrument.

Sveriges lärare har i dag varit ute och uttalat sig om att det här måste införas. Idéburna skolors riksförbund har också varit ute och uttalat sig om att det här måste införas. När olika aktörer är ute och säger att vi måste ha offentlighetsprincipen, varför kan Liberalerna inte ens rösta för ett tillkännagivande, som Fredrik Malm så fint påpekar att detta är?

Hur kan man stå och hålla en presskonferens två veckor före en omröstning om offentlighetsprincipen och två veckor senare rösta emot den? Jag förstår fortfarande inte, och jag tycker att det är ett hån mot folket att de inte får höra exakt varför i stället för de svepskäl som Fredrik Malm kommer med. Jag vill ha ett svar.

(Applåder)

Anf. 70 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är mycket riktigt så att Liberalerna och Vänsterpartiet samarbetade för att införa ett stopp för export av krigsmateriel till Turkiet. Nu minns jag inte exakt vilket år det var – om det var 2017 eller 2018 – men det är mycket riktigt. Det skedde dock inte här; om jag inte minns fel gick det via EU-nämnden, som fattar beslut.

Vi kommer återigen tillbaka till precis samma grundfråga, herr talman, där oppositionen försöker blanda bort korten och sprida någon sorts dimridåer. Man försöker i praktiken göra gällande att en motion är en proposition, men det är två olika saker.

Frågan har nu kommit till regeringens bord. Det är en utredning på 650 sidor, och den ska ut på remiss så att många olika aktörer, organisationer, myndigheter och andra kan yttra sig. Sedan går detta in för en lagstiftningsprocess, och det är helt enligt sedvanlig ordning och praxis. Det är inget märkligt, och det är inte konstigare än att Daniel Riazats egna motioner om bemannade skolbibliotek har blivit avslagna i riksdagen med precis samma argument av Socialdemokraterna.

Jag noterar dock att många av frågorna som oppositionen är upprörd över är frågor som inte just Daniel Riazats parti men andra partier hade ansvar för under åtta års tid, från 2014 till 2022. Men de kom aldrig i mål eftersom de inte bemödade sig om att sköta det politiska hantverket och få fram produkter som riksdagen kunde rösta för.

Det är märkligt att de som nu sitter i opposition och som tidigare var i majoritet gjorde så lite för att åtgärda det man nu bråkar om. Mycket av det vi nu kommer att styra upp för de fristående skolorna hade jag önskat hade skett långt tidigare, men det skedde inte därför att det inte prioriterades. Man prioriterade endast att bråka i debatten men inte att lägga fram lagförslag.

Sverige förändras med lagar genom lagstiftning, och det är vad vi måste fokusera på.

(Applåder)

Anf. 71 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Innan jag går in ytterligare på djupet med de förslag vi ska debattera i dag vill jag börja med att fortsätta på replikväxlingen alldeles nyss.

Vi har hört Fredrik Malm upprepade gånger kalla andra för sena på bollen. Då är det viktigt att tala om för den intresserade allmänheten eller andra som lyssnar på debatten att Socialdemokraterna har drivit frågan om offentlighetsprincipen i friskolor i decennier. Utredningen som Fredrik Malm stolt deklarerar att ministern har tagit emot tillsattes av den socialdemokratiska regeringen. När skolministern antog ändringsdirektiv till utredningen var det ogjort att uppdraget att utreda offentlighetsprincipen höll på att strykas precis när utredningen nästan var klar.

Anledningen till att det över huvud taget finns ett lagförslag för regeringen att ta vidare är att Socialdemokraterna och oppositionen bildade opinion för att offentlighetsprincipen måste införas. De satte ett sådant tryck på Lotta Edholm att hon var tvungen att låta utredningen ha kvar uppdraget. Det är ingalunda Fredrik Malms förtjänst att det lagförslaget finns.

På tal om att vara sist på bollen; Liberalerna bytte uppfattning för två veckor sedan. Socialdemokraterna har drivit frågan i decennier. Bara för att reda ut några saker!

Så till mitt anförande. Det allt överskuggande målet måste vara en skola som fungerar för alla barn, en skola med kapacitet att utjämna skillnader i barns uppväxtvillkor. Att alla barn går i skolan, med rätt och plikt att delta, oberoende av föräldrarnas sociala status, är kanske den mest utjämmande faktor som finns i vårt välfärdssamhälle.

Det är därför vi har lagt fram förslag om att alla möjligheter att ta ut avgifter av föräldrarna, även obetydliga sådana, bör avskaffas. Det ska inte vara några fler ojämlika fruktstunder eller matsäckar, inga fler entrébiljetter till museibesök eller resor i kollektivtrafiken. Alla barn ska ha möjlighet att delta på lika villkor. Även små avgifter kan spela stor roll för familjer med små marginaler. Är det inte dags att vi också bestämmer att alla gymnasieelever ska ha rätt till en näringsriktig lunch utan avgift?

Skolan ska inte bara vara lika för alla utan också möta behov som den enskilda eleven har. Den ska vara en mötesplats för barn från olika bakgrunder, och den ska bygga en gemensam kunskapsbas för alla som bor i landet – skapa sammanhållning, inte splittring.

Men om skolan ska ha kapacitet för att kompensera för skillnader i uppväxtvillkor, fungera som mötesplats för barn från olika bakgrunder och bygga en gemensam kunskapsbas – då måste systemet göras om.

Som skolvalssystemet är utformat förstärker det segregationen. Som skolpengssystemet är utformat räcker inte pengarna, och skolans resurser blir inte rättvist fördelade. Som etableringsrätten för fristående skolor är utformad kan ingen instans heller planera för hur skolväsendet på en geografisk plats ska fungera i sin helhet. Därför har vi socialdemokrater en lång rad systemförändrande förslag i de motioner som behandlas i kamraren i dag.

Herr talman! De pengar som vi gemensamt har avsatt för barns och ungdomars utbildning måste gå till just detta. Ja! Friskolorna är här för att stanna. Ja! Valfriheten är här för att stanna. Men den som driver skola måste göra det i syfte att göra bra utbildning för eleverna, inte för att berika sig själv. Därför måste vinstuttag i friskolor förbjudas.

Kommuner har ansvaret för att se till att alla barn som bor i kommunen har en plats i en skola i rimlig närhet till hemmet. Friskolor har inte samma ansvar. En friskola kan optimera sina klasstorlekar, sin bemanning, sina lokaler, eller välja att avveckla verksamheten närhelst ägarna vill. Men

man får ändå samma ersättning för att driva skola som kommunen har i kostnad för att driva sina egna skolor. Det gör att friskolor får betalt för en uppgift i skolsystemet som kommunerna utför. Därför måste skolpengen differentieras så att kommuner får ersättning för det utbudsansvar de har och friskolorna inte längre får betalt för en uppgift de inte utför.

Etableringsfriheten för fristående skolor gör att ingen kan skapa ett planerat skolväsen på en geografisk plats. Kommuner som har ansvar för att se till att alla barn har en skolplats i rimlig närhet till hemmet måste ha rådighet över var skolorna ligger. Därför måste kommunerna kunna lägga in sitt veto när det gäller friskolors etableringar och expansion.

I det här systemet sköter varje huvudman sin egen antagning. En lång rad mediala avslöjanden har visat svåra missförhållanden när det gäller detta. När Skolinspektionen granskar hur de fristående skolorna sköter sin antagning kan slutsatsen sammanfattas med att det går dåligt. Det är en uppgift som friskolorna helt enkelt inte klarar av. Dessutom innebär den ordningen att elever måste söka till varje skola hos respektive huvudman för att så att säga ha ett andrahands- och tredjehandsval om de inte skulle komma in på sitt förstahandsval. Det vore bättre och betydligt mer rätts-säkert för dem som ska välja om skolvalet var gemensamt, det vill säga en instans som sköter administrationen. Därför bör skolvalet administreras av det offentliga, antingen av staten eller av lägeskommunen för respektive friskola.

När det finns fler sökande än platser till en skola måste ett urval göras. De flesta friskolor låter då kötiden vara det som avgör vilka barn som ska få plats. Den som har ställt sig först i kön kommer först in. Det kan låta rättvist, men det får konsekvensen att barn från socioekonomiskt starka hem har ett försprång när det gäller att komma in på populära friskolor. I stället borde givetvis alla som vill gå på en viss skola ha lika möjligheter att komma in. Kötid borde inte få användas för att göra urvalet. Det leder till att elevunderlaget segregeras.

Herr talman! När vi har täppt till läckaget av skattemedel och har fått stopp på segregationen och ineffektiviteten i systemet måste finansieringen förstärkas. En mer likvärdig skola innebär också att statens ansvar för finansieringen måste öka. Skolans resurser ska fördelas kompensatoriskt, men den kommunala resursen i skolan i dag är inte kompensatoriskt fördelad. Inom kommuner må den vara det, men mellan kommuner är den inte det.

Kommuner sätter av olika mycket till barnens utbildning, och mönstret verkar vara att kommuner med stor skattekraft sätter av mer än kommuner med liten skattekraft. Det får konsekvensen att elever som bor i socioekonomiskt starka kommuner får en mer påkostad utbildning än elever som bor i socioekonomiskt svagare kommuner.

Kommuner kan inte ansvara för den utjämningen mellan varandra. Det ansvaret måste staten ta. Därför borde likvärdighetsbidraget, kunskapsbidraget, byggas ut. Det är också viktigt att dess kompensatoriska inslag bevaras.

Dessutom behöver mer resurser riktas mot de tidiga skolåren, så att insatser kan sättas in tidigt både i ålder och i ett problematiskt skeende.

Samtidigt borde kunskapsbidraget byggas ut så att det omfattar också gymnasieskolan, vars resurser i dag i princip helt saknar kompensatoriska inslag. Förresten borde gymnasieskolan också bli obligatorisk. Det är den

redan för den som vill ha en rak väg in på arbetsmarknaden. Det är dags att vi gör den obligatorisk också i lagstiftningen.

Herr talman! Det allt överskuggande målet måste vara en skola som fungerar för alla barn, en skola med kapacitet att utjämna skillnader i barns uppväxtvillkor. För att uppnå detta måste en lång rad systemförändringar ske.

Därför står vi socialdemokrater bakom samtliga av våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nummer 29 om kötidförbud.

(Applåder)

Anf. 72 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Precis som mina kollegor har redogjort för debatterar vi utbildningsutskottets betänkande *Övergripande skolfrågor*. I betänkandet behandlar vi 135 yrkanden, och utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

För första gången på mycket lång tid har Sverige en regering som jobbar både hårt och snabbt med att få ordning på svensk skola. Vi har en gedigen reformagenda med höga ambitioner för att komma till rätta med både kunskapsnivån och tryggheten. Med skolan som ett av sex prioriterade områden är målet tydligt. Det är dags att varje elev får en ärlig chans.

I skolan som Socialdemokraterna lämnade bakom sig efter åtta år i regeringsställning saknade 15 procent av niondeklassarna gymnasiebehörighet. Skillnaderna mellan kommunerna var stora. På över 70 skolor saknade över en tredjedel av niorna gymnasiebehörighet. Men på en del skolor fick inte ens hälften av eleverna tillräckligt med kunskap och undervisning för att uppnå gymnasiebehörighet, herr talman. Och som av en slump ligger majoriteten av dessa skolor i socialdemokratiskt styrda kommuner.

Det är dags att gå back to basics med mångmiljonsatsningar på böcker och läsning, speciallärare och särskilda undervisningsgrupper, utökad studietid, tydligare kunskapsinriktning i styrdokumentet, nationella prov som blir digitala och som går att mäta och jämföra över tid, permanent satsning på spetsklasser, lovskola från lägre årskurser och obligatorisk läxhjälp för elever som behöver det.

När detta kombineras med en minskad administrativ börda för lärare och avlastning genom annan personal och med höga förväntningar på lärare, elever, föräldrar och inte minst politiker menar vi att det är möjligt att skapa en skola som bättre kompenserar och tillgodoser varje elevs behov.

Herr talman! Att skolan präglas av trygghet och studiero är en förutsättning för elevers lärande. Ändå har vi sett att tryggheten i den svenska skolan har backat över tid. När Brottsförebyggande rådet frågar landets elever i årskurs 9 om utsatthet för brott uppger nästan hälften av dem att de vid minst ett tillfälle har blivit utsatta för stöld, misshandel, hot eller sexualbrott de senaste tolv månaderna.

Av Friends tidigare rapporter framgår att vart fjärde barn utsatts för någon form av allvarligt våld i skolan, och nära 10 procent av dem har behövt söka vård för sina skador. Samtidigt är var femte anmälan om hot och våld som inkommit till Arbetsmiljöverket gjord av en lärare.

Dessutom har det på senare tid uppdagats att det på våra skolor finns anställda personer som är dömda för hänsynslösa brott och som återfaller i brott under tiden för sin anställning.

Så ser den svenska skolan ut, och så har Socialdemokraterna lämnat den efter åtta år i regeringsställning.

Vi tror på:

- tydliga skärpningar i skollagen om rektors huvudansvar för upprättandet av tryggheten och studieron
- stärkta befogenheter för både lärare och rektorer att agera när situationen kräver det
- krav på att flytta våldsutövaren och mobbaren i stället för den våldsutsatta och mobbade
- tydliga ordningsregler, som är kända för både elever och föräldrar, och högt ställda krav på föräldrar att lära sina barn både dessa ordningsregler och att respektera sina lärare och klasskamrater
- jourskolor och särskilt skickliga lärare som ser till att även de stökiga eleverna får undervisning
- ett stopp för obehörigas tillgång till våra skolmiljöer och våra elever
- en anmälningsplikt som garanterar att brott som begås i skolan också anmäls
- en utökad och återkommande belastningsregisterkontroll för att se till att ingen rektor omedvetet behöver anställa en kriminell igen.

Med allt detta tillsammans med hårt arbetande och duktiga lärare, flitiga elever och engagerade föräldrar – och kanske lite tur, herr talman, – tror och menar vi att det är fullt möjligt att vända svensk skola och återetablera höga kunskapsnivåer och en trygghet att skryta om.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 73 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Införandet av offentlighetsprincipen på 1700-talet syftade till att förebygga korruption och tillförsäkra medborgarna insyn i myndigheternas förehavanden. Man skulle kunna följa och se att inga oegentligheter förelåg. Den då uppfunna tryckkonsten och därmed mediernas framfart skulle så småningom leda till insyn i och granskning av det offentligas användning av skattemedel.

Nu har vi en hel skattefinansierad sektor som varken medborgare eller medier har någon insyn i över huvud taget. All information om fristående skolor är nämligen affärshemligheter.

För mig är det en självklarhet att offentlighetsprincipen borde gälla även för fristående skolor, på precis samma sätt som den gäller för kommunala skolor. Fristående skolors enda finansiering är skattebetalarnas pengar, och friskolor utövar myndighet mot enskilda när man beslutar om till exempel särskilt stöd, disciplinära åtgärder eller betygsättning. Men medier i allmänhet saknar som sagt insyn. Därmed kan missförhållanden inte avslöjas.

Nu har Liberalerna kommit med beskedet att de har ändrat sig och vill att offentlighetsprincipen ska omfatta fristående skolor. Därmed finns det

en majoritet som är för det förslaget i den här kammaren. Liberalernas partiledare sa i SVT den 9 april: ”Jag hoppas kunna samla en majoritet i regeringsunderlaget för detta.”

Min fråga till ledamoten är om hon är redo att följa Liberalerna i denna positionsförflyttning.

Prot. 2023/24:105
24 april

*Övergripande
skolfrågor*

Anf. 74 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Linus Sköld, för din fråga och din redogörelse för offentlighetsprincipens historia!

Moderaterna är mycket angelägna om att det ska etableras en god insyn också i friskolorna. Detta har vi sagt vid upprepade tillfällen, och vi vidhåller den linjen. Vi ser fram emot att ta del av de remissvar som kommer att inkomma under den remissrunda som nu pågår inom ramen för utredningen.

Det besked vi har att lämna är att vi ser mycket fram emot att tillsammans med våra samarbetspartier genomföra åtgärder för att se till att vi får en mycket god insyn i friskolorna.

Anf. 75 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Fredrik Malm, som är utbildningsutskottets ordförande och sitter här i kammaren, och den liberala skolministern, som företräder Noria Manouchis regering, skrev under en debattartikel i Expressen den 11 april. Där stod det att de vill vara drivande i att göra upp med borgerlighetens friskolearv och att borgerligheten under alldeles för lång tid haft en naiv syn på friskolor, som i vissa fall satt ägarnas vinstintresse framför barnens rätt till en god utbildning.

Den ordning vi har när det gäller insynen i friskolor sätter ägarnas intressen framför elevernas. Jag hör nu Noria Manouchi svara nej på min fråga om hon är beredd att följa Fredrik Malm och skolministern i positionsförflyttningen när det gäller offentlighetsprincipen. Det var ju det hon sa. Hon sa inte ”Ja, vi vill införa offentlighetsprincipen”, utan hon sa ”Vi vill säkra en god insyn”.

Detta betyder i praktiken att Moderaterna fortfarande säger nej till införande av offentlighetsprincipen, och min fråga är varför. Delar inte Moderaterna Liberalernas syn att borgerligheten har haft en naiv syn på friskolesektorn? Varför vill inte Noria Manouchi att offentlighetsprincipen ska gälla lika för friskolor och kommunala skolor? I alla andra avseenden vill hon att lika förhållanden ska råda för kommunala och fristående skolor men inte när det gäller insynen. Hur kan det komma sig? Varför, Noria Manouchi, säger du nej till att införa offentlighetsprincipen i friskolor?

Anf. 76 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att detta är lite intressant. Jag gör ett inlägg i debatten om övergripande skolfrågor. Två helt bärande frågor för att vi ska komma till rätta med svensk skolsituation är att vi höjer kunskapsnivåerna och att vi återetablerar en trygghet i svensk skola.

Jag konstaterar att 15 procent av niondeklassarna inte kommer in på gymnasiet, och Socialdemokraternas prioritering är att diskutera om vi ska ha en tio- eller åttagradig insyn i friskolorna.

Jag konstaterar att 50 procent av niondeklassarna utsätts för våld eller sexualbrott i svensk skola och att 10 procent av dem behöver uppsöka vård

för sina skador. Och Socialdemokraternas prioritering är att ställa frågor om en tio- eller åttagradig insyn i friskolorna.

Detta, herr talman, förklarar väldigt väl varför svensk skola befinner sig i den situation den befinner sig i och varför elever och lärare har behövt utsättas för det de har utsatts för under alla dessa år då Socialdemokraterna har styrt. Detta förklarar allt.

Jag tycker att det är utmärkt att ledamoten Linus Sköld är mycket tydlig mot alla dessa elevers föräldrar så att de får höra varför deras barn ska utstå stryk i svensk skola. Jag tycker att det är utmärkt att svenska lärare, som blir spottade och sparkade på, nu förstår varför Socialdemokraterna aldrig prioriterat deras trygghet.

För Socialdemokraterna är det nämligen viktigt att få fråga Moderaterna om vi ska ha en tio- eller åttagradig insyn i svenska friskolor. Vi ska ha en god insyn i svenska friskolor, men vi ska också se till att varje unge är trygg i svensk skola.

(Applåder)

Anf. 77 JÖRGEN GRUBB (SD):

Herr talman! Jag yrkar för tids vinnande bifall endast till Sverigedemokraternas reservation nummer 48; den handlar om digitalisering.

Det var en gång ett land i norra Europa som hade den bästa skolan, kanske till och med världens bästa skola. Det landet heter Sverige.

Nu, drygt 30 år senare, är det inte så längre. Vi brottas med en sjunkande trend, vilket blir tydligt när vi jämförs med andra länder i de stora undersökningarna Pisa och Pirls. I många delar är vi på sin höjd medelmåttiga. Vi får också mycket stark kritik för att vi inte får ut tillräckligt mycket kunskap för alla de pengar som Sverige satsar på skolan. Man kan populistiskt säga att vi inte riktigt får pang för pengarna.

Svensk skola får alltså allvarlig kritik för att inte vara tillräckligt effektiv. Vi satsar mycket pengar på skolan men får inte fram motsvarande resultat, vilket innebär ett stort slöseri med våra skattemedel.

Dessa undersökningar visar också en tydlig bild av ett segregerat Sverige, med resultat som skiftar från mycket goda till väldigt dåliga.

Hur kunde det då gå så illa under dessa dryga tre decennier? Orsakerna är flera, som vi har hört från föregående talare. Men det har skett en hel del stora förändringar som påverkat skolan negativt. En stor omläggning av läroplanerna skedde under slutet av 80-talet och under 90-talet, och samtidigt tog massinvandringen fart. Vi hade inte någon som helst beredskap när det gällde hur dessa nya elever, i så stor mängd, skulle passa in i den svenska skolan. Vissa klarade det bra, men alltför många fick det jättesvårt.

I de nya läroplanerna lämnade man också fokuset på de riktiga faktakunskaperna och kunskapsskolan, där lärarna helt styrde utbildningen av sina elever. I stället skulle de nu gå mer mot att coacha eleverna i sökandet efter egna kunskaper.

När detta läggs ihop med massinvandringen från i många fall länder med ett riktigt dysfunktionellt utbildningssystem är det inte så konstigt att det blir som i dagens skola. Vi ska också komma ihåg att vi när man började göra dessa stora förändringar i läroplanerna hade en ganska homogen elevgrupp. Kanske hade det fungerat bättre om det hade förblivit så – förändringen hade kanske fungerat. Men som alla känner till satte mass-

invandringen igång samtidigt, och kombinationen av dessa två saker blev mycket olycklig. Det ser vi alla i dag.

Resultatet ser vi i dag, med en segregerad skola där skillnaderna i resultat är stora mellan olika grupper, skolor, stadsdelar och kommuner.

Nu ser regeringsunderlaget över både läroplanerna för eleverna och utbildningen för våra lärare. Detta är mycket välbehövligt.

Fru talman! Vi sverigedemokrater vänder oss också emot att skolbarnen används som integrationsverktyg – krockkuddar, säger vissa. Elever bussas eller lottas eller kvoterar in i skolor för att det ska uppstå en så kallad blandning av elever från olika socioekonomiska grupper. Vi förordar i stället riktade åtgärder i skolor med hög andel invandrare och ordningsproblem samt i skolor i utsatta områden.

Det ska i första hand handla om disciplin, införda regler och normer som bygger på svensk tradition och svenska värderingar, för det var faktiskt detta som fungerade en gång i tiden, när vår skola i princip var världsbäst. Svenska, som utgör förstaspråk, ska talas i alla korridorer och klassrum, utom under språklektionerna. Regelbrott ska få tydliga konsekvenser, och så vidare.

Som inspiration kan man titta på och använda utbildningsmodellen No Excuses från USA och England, naturligtvis med svensk anpassning.

Det alternativ som i dag används – att pumpa in pengar i skolorna, framför allt i de utsatta områdena – fungerar bevisligen inte. Det har gjorts i över 20 år, och det är ett stort misslyckande.

Ärligen använder man tiotals miljarder kronor i dessa så kallade resursfördelningsmodeller för att slussa pengar från välmående skolor till skolor i utsatta områden. Det är precis så man gör. Bara i Göteborg, till exempel, används mer än 1 miljard kronor, vilket är lika med 1 000 miljoner kronor, för dessa anpassningar. Det är till och med lite mer.

Här finns en del av massinvandringens kostnader, pengar som i ett bättre läge hade kunnat användas för många andra välbehövliga saker i skolan. Som tur är vill det nuvarande regeringsunderlaget göra något åt detta, och vi tittar nu på en nationell skolpengsnorm. Min förhoppning är att denna utredning ska ge oss bra förutsättningar att minska slöseriet med skattemedel samt ge mer lika villkor för våra elever.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag nämna något om skolans digitalisering. Den förra så kallade digitaliseringsstrategin, som den föregående regeringen använde, gick i stort sett ut på att få in så mycket it som möjligt i skolan, utan närmare eftertanke. Varje kommun lämnades vind för våg i att välja it-plattformar utan någon nationell samordning. Resultaten av detta är tydliga brister i inlärnin och väldigt höga kostnader.

Trots att det hela tiden har funnits kritik från kunniga forskare på de stora universiteten och även från oss som parti har man fortsatt att gå i den riktningen. Nu är det en välkommen vändning på gång, och här vill vi sverigedemokrater vara tydliga med att det behövs nationella riktlinjer där digitala verktyg tas bort från förskoleklass upp till årskurs 3.

Det ska användas datorsalar och datorvagnar i stället för personliga datorer i det så kallade mellanstadiet, alltså årskurs 4–6, när detta skänker mervärde. Först i årskurs 7–9, alltså högstadiet, kan man få använda personliga datorer eller Chromebooks som komplement till de fysiska läroböckerna.

Det ska också finnas ett nationellt nätverk eller en plattform – man kan kalla det vad man vill – med hög säkerhet, robusta filter och brandväggar så att datorerna blir säkra arbetsredskap och ingenting annat. Kommunerna ska uppmanas att använda detta nationella nätverk, som förutom att det ger säkerhet och bra innehåll även borde sänka kostnaderna för dem.
(Applåder)

Anf. 78 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det som Jörgen Grubb alldeles nyss sa är viktig väljarupplysning, nämligen att resurser i skolan inte ska fördelas efter elevernas behov. Jörgen Grubb är mycket upprörd över att så sker. Han har rätt till den uppfattningen, men om man frågar mig verkar det orimligt att fördela efter någon annan princip än elevernas behov.

Jörgen Grubb är också upprörd över ineffektiviteten i det svenska skolsystemet. Om man tittar på Riksrevisionens granskning av skolpengens effektivitet kan man konstatera att skolpengens utformning kanske är den största ineffektiviteten i skolsystemet.

Det är inte nog med att vinstutdelning gör att skattepengar försvinner i fickorna på privata skolägare. Själva utformningen av systemet gör också att varje skolplats måste betalas flera gånger. Detta gör att kommuner måste stå med överkapacitet och ersätta friskolorna för att hålla samma överkapacitet, vilket de inte gör. Denna typ av ineffektivitet skulle man kunna göra något åt, Jörgen Grubb, om man ville.

Det vill dock inte Sverigedemokraterna, för Sverigedemokraterna står på friskoleägarnas sida. Hellre friskoleägare än elever – det hörs ju tydligt. Elevernas behov ska inte tillgodoses, och resurser ska inte fördelas efter elevernas behov. Men friskoleägarnas vinster ska skyddas.

Jag vill ställa samma fråga till Jörgen Grubb som jag ställde till Noria Manouchi tidigare. Liberalernas partiledare hoppas skapa majoritet för att införa offentlighetsprincipen i fristående skolor. Då undrar jag: Är Sverigedemokraterna och Jörgen Grubb beredda att följa Liberalernas positionsförflyttning i denna fråga?

(Applåder)

Anf. 79 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Vad gäller friskolorna och insyn framgår det mycket tydligt av Tidöavtalet att Sverigedemokraterna och regeringspartierna är överens om att införa en insynsprincip för fristående skolor. Det finns därför inga skäl att diskutera något annat.

En utredning med förslag på hur insynsprincipen kan se ut har nyligen presenterats. Jag tror att tre talare har sagt det tidigare: Tidöpartierna kommer nu att påbörja arbetet med att utforma en sådan insynsprincip.

Vad gäller de stora pengarna i den svenska skolan lade jag märke till att ledamoten Linus Sköld pratade om vinster och sådant för friskolorna. En massa olika siffror fluktuerar. Man pratar ibland om 2 miljarder kronor. Det är jättemycket pengar – 2 000 miljoner kronor. Jag pratade om ett system där vi har resursfördelningsmodeller som delar ut mer än 20 miljarder, alltså tio gånger den summan. Detta är inte något som Linus Sköld vill beröra.

Resursfördelningsmodellerna är inte gjorda efter behov utan efter fastställda saker. Om en människa kommer från ett visst land eller har ett visst

kön ska man få en viss procent. Killar får exempelvis alltid mer pengar än tjejer, och om familjen har dålig utbildningsbakgrund får man alltid mer pengar och så vidare. Om den fysiska eleven har påverkats kontrolleras inte, utan dessa pengar delas ut per automatik. Jag vill betona ordet automatik.

(Applåder)

Anf. 80 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag vill påpeka för Jörgen Grubb att skillnaden mellan det som går till friskoleägares vinst och det som fördelas enligt resursfördelningsmodeller är att den ena typen av utgift inte används för barnens undervisning och att den andra typen av utgift går direkt till barnens utbildning. Det är den stora skillnaden. Det är inte jämförbara storheter.

Pengar som går till friskoleägares vinster är slöseri med skattemedel. Det är pengar som inte används till undervisning, medan pengar som fördelas enligt resursfördelningsprinciper rakt av – oavkortat – används till undervisning.

Jag tycker att det som Jörgen Grubb inledde med att säga är anmärkningsvärt, nämligen att Tidöavtalet stipulerar att en insynsprincip ska införas och att det därför inte finns några skäl att diskutera något annat. Jag skulle vilja upplysa Jörgen Grubb om att en riksdagsmajoritet nu är för införandet av en offentlighetsprincip i friskolor. Detta ger alla skäl att diskutera något annat. Annars respekterar man ju inte demokratin.

Om en majoritet av riksdagens ledamöter skulle uttala stöd för en offentlighetsprincip är det en offentlighetsprincip som ska införas, och då kan Tidöavtalet slängas i papperskorgen.

(Applåder)

Anf. 81 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja upplysa Linus Sköld om att det sker en omröstning i eftermiddag och att vi får se vad denna omröstning visar.

Ännu viktigare för ledamoten Linus Sköld är att det kommer en separat debatt om detta. Han kommer att få all tid i världen att diskutera detta när det ligger en proposition på bordet. Utredningen är som sagt klar, och nu ska den gås igenom med alla remissinstanser och så vidare. Sedan kommer den ju, och ni får då världens chans, Linus Sköld, att prata om ert favoritämne, som ni tror ska förändra hela den svenska skolan.

Vi har sett alla de andra sakerna som kostar mångdubbelt mer än de pengar som ni har sagt att friskolorna kostar och som ni totalt negligerar. Detta har pågått i 30 år, och under de flesta av dessa år har ni suttit vid makten. Men ni har inte gjort ett dugg. Ni har bara låtit resultaten gå nedåt, och snart är vi nere under ytan. Det har ni låtit vara. Jag tycker att det är skrämmande.

Jag vill påpeka en sak till: Ni har ett tydligt agg mot friskolor, och det har ni rätt att ha om ni vill. Ni var ändå med och införde dem. Ni var också med och införde att de fick 100 procents ersättning, men det tycks ni ha glömt bort. Men ni ska veta att 400 000 elever går till friskolan varje dag av fri vilja. Det är inget fängelse de går till, utan det är skolor som de själva har valt av egen fri vilja.

(Applåder)

Anf. 82 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Jörgen Grubb som gäller Sverigedemokraternas tankar om en digitaliseringsstrategi för svensk skola. Vi har hört några detaljförslag kring hur det ska se ut i klassrum på olika nivåer och hur man ska använda datorer. Men det jag funderar på är om detta är en del av en större strategi för digitaliseringen av svensk skola eller för hur digitaliseringen av Sverige ska fungera.

Vi hade tidigare en digitaliseringsstrategi. Den bestod av tre delar: digital kompetens för alla, likvärdig tillgång till användande av digitala verktyg samt forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter.

Vi lever i en föränderlig omvärld, och digitaliseringen är en av de stora, globala megatrenderna som finns. Det hölls en forskningsdag i riksdagen i förra veckan som fokuserade på AI och på att det är viktigt med förståelsen för dessa digitala verktyg och att vi hittar sätt att prata om dem. Man skulle nästan kunna säga att det är som att lära sig ett nytt etiskt språk för att förstå den här verkligheten.

Jag undrar lite vad Sverigedemokraterna har för strategi för skolans och Sveriges digitalisering i ljuset av den här globala megatrenden.

Anf. 83 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Det är mycket intressant – jag tyckte att vi var ganska tydliga. Vi kanske inte var det.

Som det ser ut i dag har man kastat in datorer, Ipad och Chromebook ganska slumpmässigt i skolan. Man har också skrivit in att förskolebarn ska hålla på med detta. Det har visat sig vara väldigt kontraproduktivt.

Det som heter penna och papper är de viktigaste redskapen för kunskap. Detta, tillsammans med läroböcker och en bra utbildare, också kallat lärare eller pedagog, är fantastiskt. Det är det som fungerar allra bäst. Utöver detta kan man ha andra verktyg. Man kan ha film och teater. Man kan också ha olika it-verktyg för att hjälpa till och stötta upp. Men det får inte vara basen i en utbildning.

Därför sätter vi upp kanske för detaljerade men ändå ganska tydliga riktlinjer om hur vi ser på det. Vi har tittat i skolorna och sett resultaten. Läskunnigheten sjunker. Jättemånga elever har svårt att skriva en begriplig text. Det är ganska allvarliga saker.

Det finns en pedagogik i att skriva en text. Jag gissar att ledamoten Camilla Hansén vet att när man skriver något med en penna på ett papper går det rakt upp i huvudet mycket mer än när man sitter och knappar på några anonyma tangenter. Det är så våra kroppar fungerar, helt enkelt. Evolutionen har inte gått så fort att detta har förändrats på 20, 30 eller 40 år bara för att vi har fått fantastiska verktyg tack vare it.

Jag tycker att jag har redovisat tydligt att vi trappar upp användningen. Sedan använder naturligtvis ungdomarna it-verktyg i sina hem i olika bemärkelser och med olika intensitet.

Anf. 84 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Min fråga var vad Sverigedemokraterna har för syn på en nationell strategi för skolans digitalisering. Den gällde inte detaljer om vilka verktyg man ska använda vid vilken ålder, utan övergripande frågor: Hur ska kompetenshöjningen bland lärare gå till? Vilken kompetens behöver barn och elever och ungdomar när det gäller att använda it som ett

lärverktyg? Vad finns det för tankar kring forskning och uppföljning av detta?

Just nu har vi ingen nationell strategi för det här. Det är tomt. SKR uttryckte att det behövs en sådan strategi när de besökte oss för några veckor sedan. På riksdagens forskningsdag i förra veckan blev det tydligt att man behöver ha en plan för en kunskapshöjning i hela samhället.

Att vår hjärna är ålderstigen kommer vi att få leva med väldigt länge. Evolutionen tar mycket längre tid än vad de omvandlingar som händer nu gör. Jag är lärare i svenska, och jag känner till det här med handskrift och inlärn timer, åtminstone på grundläggande nivå. Men det som vi står inför nu är någonting annat. Det kräver en ledning och en styrning och ett gemensamt sätt att ta oss an det och hantera det. Då undrar jag: Vad är den övergripande strategin för att Sverige ska vara ett land i framkant av den globala megatrend som digitaliseringen är?

Anf. 85 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Den övergripande strategin är än så länge inte skriven av oss, men den är definitivt inte skriven av er, som i åtta år inte gjorde någonting.

Nu vill vi ta tag i och göra den här strategin. Men grundprinciperna utgår ändå från skolan. Som jag sa ska det också finnas ett nationellt nätverk. Vi har i dag kommuner som köper en typ och nästa kommun köper en annan typ – det finns kanske fyra, fem, sex olika för de 290 kommunerna att använda sig av. Vi vill ha en stringens där det finns ett system. De nationella proven, som nu ska göras digitala, kommer också att fungera bättre om man har ett enda system, och inte bara system som sägs kunna prata med varandra. Det är en viktig sak.

Strategin är i stora drag att man drar det uppåt. Det finns inte en enda elev som på något sätt, i nästan vilken ålder som helst, kan undvika it i dag. Bara telefonerna är ju datorer i sig själva. Men skolan måste också fokusera på att få in inlärn timer, och då är papper och penna det viktigaste. Det är skolan jag främst tänker på här – att man får en utbildning. Får man en utbildning kan man också ta hand om andra verktyg, men har man inte det är det svårare att hantera de här nya verktygen.

Vi har inte sett slutet på detta, för det kommer mer och mer sofistikerade verktyg. Ledamoten nämnde AI. Det är mycket intressant. Jag tror inte att vi riktigt vet möjligheterna med det. Det vete tusan om det finns någon som vet, men det kommer att explodera på något sätt – förhoppningsvis i en positiv utveckling, naturligtvis.

(Applåder)

Anf. 86 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Skolan är den viktigaste skyddsfaktorn mot kriminalitet, arbetslöshet och psykisk ohälsa. Det finns ingenting som minskar risken för utanförskap så mycket som att gå ut skolan med godkända betyg. Det är det bästa skyddet som Sveriges ungdomar kan få. Men tyvärr får en fjärdedel av alla ungdomar inte det skyddet. Var fjärde elev går ut årskurs 9 utan fullständiga betyg, och 16 procent gör det utan behörighet till gymnasiet. Det är helt enkelt inte tillräckligt bra.

Vägen framåt för att fler ska lyckas handlar inte om att sänka kunskapskraven. Svensk skola behöver i stället ha höga förväntningar på eleverna

och ha lärare som har mer tid för eleverna och som kan skapa arbetsro på lektionerna och trygghet i korridorerna. Det behövs också tidiga kunskapskontroller och stödinsatser för att fler barn ska få möjlighet att lyckas. Det handlar om stödinsatser i form av ökad undervisningstid, läxhjälp i skolan för de barn som inte kan göra läxorna i hemmet samt lovskola. Inte minst handlar det om speciallärarstödet och särskilda undervisningsgrupper. Familjerna och föräldrarna behöver också vara med och ta ansvar. Vi behöver också vända den djupt oroande utvecklingen med den växande psykiska ohälsan bland barn och unga.

Fru talman! När det gäller den psykiska ohälsan är siffrorna djupt oroande. Andelen ungdomar som uppger att de känner sig nere har fördubblats de senaste 20 åren. 25 procent av tjejerna mellan 16 och 25 år lider enligt Folkhälsomyndigheten av svåra besvär av ångslan, oro eller ångest. Tyvärr sticker Sverige ut när man jämför med våra grannländer. Hos Bris ökar samtalen till stödlinjen och är nu uppe i omkring 50 000 kurativa samtal per år – dubbelt så många som för bara tio år sedan. Det säger sig självt att ett barn som funderar på om man över huvud taget vill fortsätta leva får det svårt att koncentrera sig på SO-lektionen.

Det behövs många förändringar för att komma till rätta med det här. Det handlar naturligtvis om stärkt elevhälsa, stärkt vård och bättre tillgång till BUP. Men det handlar också om arbetsro på lektionerna, trygghet i korridorerna och evidensbaserat arbete mot mobbning. Skolan är en strategisk frontlinje när det gäller att mota den växande psykiska ohälsan, för ju tidigare vi lyckas stoppa detta, desto mindre är risken att problemen biter sig fast och följer med upp i vuxenlivet.

Fru talman! Sverige behöver också trygga familjer. I familjer som fungerar och har tid älskas vi villkorslöst. Där mäts inte ditt värde i antal lajks eller prissätts i märket på tröjan, utan där älskas du för den du är, inte för vad du presterar eller för hur du ser ut.

För barn som lider av psykisk ohälsa finns det ingen bättre plats att vara på än en trygg familj. Det bygger ett skyddsnät som är viktigare än någonting annat. Trygga familjer bygger trygga barn, och det bygger ett tryggare samhälle.

Elever behöver stöd hemifrån. Föräldrarnas och familjens betydelse för elevernas skolgång kan inte nog betonas. Hur kompensatorisk vi än vill att skolan ska vara, hur mycket vi än försöker ställa saker till rätta och hur mycket vi än önskar att familjebakgrunden inte skulle spela någon roll för skolresultaten kommer vi inte ifrån det faktum att föräldrar som involverar sig och bryr sig om sitt barns resultat i skolan är otroligt viktiga för barnens skolgång.

Föräldrar behöver därför få hjälp och stöd i att kunna hjälpa sina barn att klara skolans krav och mer aktivt involvera sig i barnets lärande. Detta kan ta sig uttryck på olika sätt. Det kan handla om att erbjuda föräldrarna konkreta verktyg för att stötta barnen. För vissa föräldrar kan det kanske hjälpa att på ett uppmuntrande sätt få höra hur viktigt det är att läsa högt för barnen varje kväll eller att få höra om betydelsen av att se till att barnen äter rätt, rör på sig, lägger sig i tid och gör läxorna.

Bara att tala om för barnen att i skolan lyssnar man på läraren och gör som fröken säger eller att varje dag fråga barnen hur de har haft det i skolan spelar roll för vilka signaler man sänder om hur viktig skolan är, vilket i förlängningen gör skillnad för skolresultaten. Skola och föräldrar behöver

helt enkelt samarbeta och hjälpas åt för att våra barn ska få så goda möjligheter som möjligt att lära sig så mycket som möjligt i skolan.

En sådan sak som förväntansdokument tror jag är ett bra steg på vägen – ett slags ansvarskontrakt mellan föräldrar, elev och skola som tydliggör förväntningarna på både eleven och föräldrarna, såklart när det kommer till att ta ansvar för studierna men också gällande ordningsregler, bemötande och vad föräldrarna kan göra för att stötta sina barn.

Fru talman! Ett annat problem som vi har varit inne på tidigare i debatten när det gäller elevernas förmåga att ta till sig kunskap är skärmarna. Många lärare som vi träffar ute i skolorna menar att detta har förändrats drastiskt bara de senaste tio femton åren, och det är lätt att koppla ihop den bristande koncentrationsförmågan med skärmarnas inträde i våra liv.

Skärmarna är en tidstjuv som saknar motsvarighet i världshistorien. Skärmarna påverkar den psykiska ohälsan och bidrar till ökad oro, ångest, stress och självskadebeteende samt till sämre skolresultat. Att ständigt vara uppkopplad, att ständigt få sitt värde mätt i lajks och att ständigt vara rädd att ha missat någonting är en livsstil som sliter på hjärnan. Det sliter också barnen från andra viktiga aktiviteter som rörelse, sömn, träning, familj, vänner, läsning och lek utomhus. Här behöver föräldrar få stöd, rekommendationer och råd om hur man ska hantera skärmarna hemma.

Elever får också allt svårare att göra sina läxor hemma. Bara en av fem gör sina läxor utan digital distraktion, och det är klart att det blir svårt att koncentrera sig på läxorna när man har all världens underhållning inom armlängds avstånd. I klassrummen får den spinnande Tiktokhjärnan som ständigt letar nya snabba kickar barnen att välja bort att läsa längre texter. De prioriterar ned svårare uppgifter.

När skärmar har den här effekten på barn är det lätt att dra slutsatsen att skolan inte ska vara med och bidra till det. Det har varit ett misstag att tvinga in skärmarna i klassrummen och skolorna. Den digitaliseringshysteri som har rått, där allt digitalt, oavsett innehåll, i modernitetens namn har ansetts vara bra, måste få ett stopp.

Det får det nu. Skolan blir en motvikt till skärmarnas dopaminsökande sekundlek med våra barns hjärnor. Det blir färre skärmar och fler fysiska läromedel, mindre distraktioner och mer mobilförbud, färre snabba kickar och mer tråkigt tragglande.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 87 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Jag måste börja med att säga att man verkligen blir rörd av Kristdemokraternas syn på familj och trygghet. Att detta enligt Kristdemokraterna inte gäller alla familjer utan bara vissa kan vi ha debatt om en annan dag.

När det kommer till skolan har Kristdemokraterna fått frågan om offentlighetsprincipen några gånger. Bland annat i september 2020 frågade Dagens Arena vad Kristdemokraterna ansåg om offentlighetsprincipen. Svaret då var att Kristdemokraterna tyckte att uppgifter om skolorna, oavsett om de är kommunala eller fristående, i och med att de finansieras offentligt också ska vara offentliga.

Kristdemokraterna fick samma månad en fråga från tidningen Skolvärlden om vad de ansåg om offentlighetsprincipen – ja eller nej, mycket enkelt. Kristdemokraterna svarade ja.

Nu står vi här, och då kan det vara bra för den som lyssnar att veta att vi ska rösta om offentlighetsprincipen i dag. För den som undrar handlar offentlighetsprincipen om att vi inte bara ska lämna miljarders miljarder till olika typer av friskolekoncerner utan att veta vad som händer med pengarna eller veta om skolans ägare är kriminell.

Om jag har förstått det hela rätt kommer Kristdemokraterna att rösta nej till offentlighetsprincipen i dag. Jag undrar varför. Går det inte emot det Kristdemokraterna tycker och har svarat?

Anf. 88 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag bortser från Daniel Riazats felaktigheter om både friskolesektorn och Kristdemokraterna som parti och svarar i stället på frågan om offentlighetsprincipen.

Offentlighetsprincipen syftar till att ge insyn i skolornas verksamhet och egentligen all offentlig verksamhet. Kristdemokraterna vill att man ska kunna jämföra och granska både friskolor och kommunala skolor. Vi vill att man ska ha insyn i deras verksamhet och kunna granska elevdata, räkenskapshandlingar, personalhandlingar och verksamhetshandlingar. Som Daniel Riazat är inne på har vi länge drivit att det ska gå att jämföra kommunala skolor och friskolor.

Detta är vi för, och därför behöver lagen ändras. Regeringen jobbar för att införa en ny lag, och jag kommer att rösta för det när regeringen lägger detta lagförslag på riksdagens bord.

Anf. 89 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Då måste jag ställa ännu en fråga till Mathias Bengtsson. Jag blir lite förvirrad; det verkade komma ett besked här att det ska läggas fram ett förslag om att införa offentlighetsprincipen. Det får Mathias Bengtsson väldigt gärna svara på, eftersom ledamoten precis sa att han kommer att rösta för förslaget när det läggs på riksdagens bord.

Det är väldigt glädjande. Då kan vi alla enas om att vi ska införa offentlighetsprincipen. Jag gratulerar också Kristdemokraterna och Liberalerna för att man har fått de andra partierna i Tidöavtalet att gå med på detta.

Jag undrar bara: Om man säger att man är för någonting, kan man då också rösta för det när det dyker upp här i riksdagen? Om två timmar ska vi rösta om offentlighetsprincipen här i kammaren. Kan då Kristdemokraterna rösta för det som Mathias Bengtsson precis här har sagt att man är för, nämligen ett tillkännagivande om att införa offentlighetsprincipen?

Om det är så att ni ska lägga fram detta kan det ju vara bra att kunna visa upp en riksdagsmajoritet som är för det. I slutändan utgår faktiskt makten i Sverige från riksdagen, och därför tycker jag att det kan vara bra att visa på vilka partier som menar det de säger. Annars blir det lite som det en ledamot från Centerpartiet nämnde tidigare: Man säger en sak före valet. Sedan kommer valet, och efter valet säger man en annan sak.

Det kan ni kanske lämna till Liberalerna. Kan inte ni i Kristdemokraterna hålla fast vid och stå upp för det ni har sagt?

Vi ska ha en offentlighetsprincip. Friskoleaktörer ska inte kunna dölja vad pengarna går till. De ska inte kunna dölja några uppgifter om skolor

som vi alla finansierar med våra skattemedel. Kan ni, snälla, lova att göra det?

Prot. 2023/24:105
24 april

Anf. 90 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamoten om att talaren enligt svensk parlamentarisk sed formellt riktar sig direkt till talmannen och indirekt till ledamöter, vilket innebär att ledamöter bör inleda sitt anförande med att säga ”herr talman” eller ”fru talman”. Bara ”talman” går också bra.

*Övergripande
skolfrågor*

Anf. 91 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt vad det är för bild som oppositionen försöker att skapa i inlägg efter inlägg. Daniel Riazat har helt enkelt fel – det är inget lagförslag riksdagen ska rösta om i dag, utan det är ett tillkännagivande. Sådana förslag dyker upp på riksdagens bord lite då och då, och regeringen brukar inte rösta för dem.

Jag vet inte om jag behöver upplysa Daniel Riazat om den demokratiska ordning vi har i Sverige. Jag vet inte ens om man kan lämna en sådan upplysning utan att bli anklagad för att använda härskarteknik.

Vi har helt enkelt en ordning där väljarna utser en riksdag, som väljer en statsminister, som utser en regering. Då behöver man ha regeringsförhandlingar där partierna förhandlar ihop sig. Regeringen lägger förslag på riksdagens bord som riksdagen röstar om.

Nu finns det, som Daniel Riazat mycket väl vet, en utredning som handlar om insyn i friskolor. Den kommer att skickas ut på en remissrunda och behandlas som brukligt, helt enligt konstens alla regler. Sedan kommer ett förslag från regeringen att landa på riksdagens bord. Det förslaget kommer jag att rösta för, eftersom jag vill ha insyn i friskolor. Jag vill att man ska kunna jämföra friskolor och kommunala skolor.

I sak är vi överens – man ska ha insyn och kunna jämföra friskolor och kommunala skolor.

Oppositionen försöker sig på en teateruppvisning, eller charad, om att vi i eftermiddag ska rösta om ett lagförslag. Det är helt enkelt inte korrekt. (Applåder)

Anf. 92 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Till att börja med skulle jag vilja göra en betraktelse över Kristdemokraternas, och uppenbarligen även Liberalernas, syn på maktförhållandena mellan riksdag och regering.

Under förra mandatperioden var det ju en minoritetsregering som styrde riket. Kristdemokraterna tillhörde oppositionen men samlade allt som oftast en majoritet för att rikta olika typer av tillkännagivanden till regeringen. Utbildningsutskottet riktade faktiskt flera stycken. Var det då så att Kristdemokraterna tyckte att detta var helt irrelevant och att regeringen bara kunde bortse från de ställningstaganden som det fanns majoritet för i riksdagen?

Det resonemang som Fredrik Malm och Mathias Bengtsson har fört i dag om motioner kontra propositioner betyder att de tycker att regeringen kan bortse från riksdagsmajoritetens vilja. Så fungerar ju inte vår demokrati. Att riksdagen riktar ett tillkännagivande om att offentlighetsprincipen ska införas binder regeringen vid att detta är riksdagsmajoritetens

uppfattning. Det är alltså ingalunda en oväsentlig omröstning vi ska ha i eftermiddag. Tvärtom är den helt avgörande.

Här har Mathias Bengtsson möjlighet att ta ställning. Jag tänker mig dock att det som egentligen är i görningen här är att Mathias Bengtsson inte vill införa offentlighetsprincipen i fristående skolor. Precis som resten av högermajoriteten står han på friskoleägarnas sida – inte på elevernas.

Anf. 93 MATHIAS BENGTSOON (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att ledamoten Linus Sköld är lite väl konspiratorisk. Han läser in någon sorts dolt motiv när jag bara så öppet och transparent som möjligt försöker att redogöra för min ståndpunkt i frågan.

Jag menar också att Linus Sköld bygger upp ett felaktigt motsatsförhållande mellan eleverna och friskoleägarna. Det motsatsförhållandet finns inte. De friskoleägare som driver mycket framgångsrika friskolor av mycket hög kvalitet är bra för eleverna. Det är någonting som gynnar eleverna.

(Applåder)

Jag går vidare till frågan om tillkännagivanden. Jag är inte emot tillkännagivanden som princip; de är rimliga att använda när de gör nytta. Men i det här fallet har vi ju en riksdagsmajoritet som är för att den utredning som lades på regeringens bord för en vecka sedan ska behandlas som alla utredningar behandlas innan de blir lagförslag, så att vi kan låta experterna säga sitt, så att vi kan ha remissrundan och så att regeringen kan få lägga ett lagförslag på riksdagens bord. I slutändan är det ju ett lagförslag som faktiskt gör skillnad för eleverna.

(Applåder)

Anf. 94 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Den utredning som vi talar om skisserar två alternativa vägar. Antingen ska man införa en insynslag – det som Tidöavtalet refererar till som en insynsprincip – eller så ska offentlighetsprincipen införas i fristående skolor. Skillnaden mellan dessa två är att offentlighetsprincipen gör att alla handlingar som finns inom verksamheten som huvudregel är offentliga, medan insynsprincipen säger att bara vissa handlingar är offentliga och att man kan vägra att lämna ut handlingar av viss karaktär.

En vägransgrund som insynsprincipen kommer att omfatta är affärs- och driftsförhållanden för huvudmannen. Vilka uppgifter är det Mathias Bengtsson vill hålla hemliga när han vill ha en insynsprincip i stället för en offentlighetsprincip? Jo, det är de uppgifter som huvudmannen hanterar som gäller affärs- och driftsförhållanden, alltså hur skattebetalarnas pengar används. Det är dessa uppgifter som Mathias Bengtsson inte vill ska bli offentliga.

Det är att stå på kapitalets sida. Det är inte att stå för en ordning där friskolornas förehavanden kan granskas, där allmänheten har insyn, där medierna kan granska och där eleverna kan få jämförbar information om offentliga och fristående verksamheter.

I sakfrågan handlar det om att välja om uppgifter om friskolor ska betraktas som affärshemligheter eller vara offentliga för alla. Detta är det sakpolitiska valet här. Även om Mathias Bengtsson, som Daniel Riazat påpekade tidigare, har gett uttryck för att han och hans parti tycker att uppgifterna ska vara offentliga har han rättat in sig i ledet. Sverigedemokrater-

na sitter här och ser nöjda ut. De nickar och är glada för att Kristdemokraterna rättar sig efter vad de tycker. Det är det som händer här.

Det blir ingen offentlighetsprincip; det är det Mathias Bengtsson säger nu. Tack för tydligheten!
(Applåder)

Prot. 2023/24:105
24 april

*Övergripande
skolfrågor*

Anf. 95 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Återigen hittar ledamoten Linus Sköld på en ståndpunkt som jag tydligen har. När jag försöker förklara och resonera om att jag tycker att utredningen ska ha sin gång, gå på remissrunda och ha den process som utredningar brukar ha innan det läggs fram lagförslag tolkar Linus Sköld det som att jag har satt ned foten om exakt vilken lagstiftning jag tycker att vi ska ha och exakt hur varje paragraf i den lagstiftningen ska se ut. Det har jag inte.

Jag vill ha insyn i friskolorna. Jag vill att man ska kunna jämföra friskolor och kommunala skolor. Jag vill att man ska kunna se elevdata, elevuppgifter, räkenskapshandlingar, personhandlingar och verksamhetshandlingar. Jag vill att man ska kunna jämföra friskolor och kommunala skolor.

Men jag vill också att processen ska vara så som processen alltid är: Det kommer en offentlig utredning som regeringen behandlar och skickar ut på remiss, och när lagförslaget kommer till riksdagen debatterar vi det.

Att dra så långtgående slutsatser om vilken produkt som kommer att läggas på riksdagens bord och om vad Kristdemokraterna skulle förespråka bara för att jag vill ha en ordentlig utredning är både felaktigt och ohyggligt.

(Applåder)

Anf. 96 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Bengtsson för ett viktigt anförande om många psykologiska och sociala aspekter på svensk skola. Många elever mår dåligt, och det är svårt att vara ung i dagens Sverige. Jag uppskattar att ledamoten presenterar denna bild. Ledamoten tar upp skärmproblematiken, men i Centerpartiet ser vi nog mer att betygssystemet kan leda till psykisk ohälsa. Unga som inte har det så lätt i skolan slås ut när de får ett underkänt betyg och därmed stämplas av samhället som underkända.

Fru talman! Denna debatt har kommit att handla ganska mycket om insyn och offentlighet i svensk skola och lika eller olika regler för olika skolhuvudmän. Efter att ha lyssnat på tidigare talare i debatten känner jag ett behov av ett förtydligande från Kristdemokraterna. Om jag förstått saken rätt finns det två positioner inom Tidöfamiljen. Den ena positionen är att det ska vara en inte särskilt långtgående insynsprincip som skapar olika regler för kommunala aktörer och friskoleaktörer. Den andra positionen, Liberalernas, är att man ska ha en offentlighetsprincip som skapar lika förutsättningar och lika insyn för kommunala aktörer och friskoleaktörer.

Av dessa två ytterligheter i insyn, var står Kristdemokraterna?

Anf. 97 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag kommer till svaret på frågan, men eftersom Anders Ådahl inleder med att resonera om betygen måste jag få kommentera det.

Det är korrekt att oro för betyget F kan leda till press, stress och ökad psykisk hälsa, och det kan finnas grund för att fundera på om man kan

förtydliga vilka kriterier som gäller för betyget F för att minska denna stress och press. Samtidigt finns det fördelar med att ha en lägsta gräns för vad som krävs för att bli godkänd. Det finns fördelar med betygen A, B, C, D och E också. Dessa betyg kan också skapa press och stress, men vi har dem för att de positiva effekterna överväger de negativa. Om Centerpartiet vill ta bort betyget F kan man undra vilka andra krav man vill ta bort. Vill man ta bort alla betyg? Vill man ta bort prov, läxor och allt annat som också skapar press och stress? Jag tror att vi bättre möter den växande psykiska ohälsan med andra åtgärder än att sänka kraven på eleverna.

När det gäller offentlighetsprincipen är min utgångspunkt att man ska kunna jämföra fristående skolor och kommunala skolor och att det ska vara så lika villkor som möjligt. Om en fullskalig offentlighetsprincip skulle skapa orimlig administration eller öppna för rättshaverister att begära ut sekretessbelagda handlingar mitt under sommarlov, vilket gör det svårt för en liten friskola, behöver det finnas undantag.

Det är därför jag inte vill sätta ned foten här och nu innan alla remissinstanser har sagt sitt. Men min utgångspunkt är att det ska vara så lika som möjligt för fristående och kommunala skolor.

Anf. 98 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag höll på att känna psykisk stress och press över att det var ämnesflykt på gång, men det ordnade sig mot slutet av repliken.

När jag lyssnar på ledamöterna från Tidögruppen blir det tydligt att de landar ganska olika i vilken typ av insyn de vill ha. Nu redogör Kristdemokraterna ganska tydligt och klart för att de vill ha en långtgående offentlighetsprincip. Det påminner ganska mycket om Liberalernas utspel men är samtidigt ganska långt från det Sverigedemokraterna sa.

I Sverige har vi gudskelov demokrati där vi söker majoriteter i riksdagen. Det hände ju alldeles nyligen att det fanns olika synpunkter på köns- och jämställdhetslagen där Moderaterna och Liberalerna hade samma ståndpunkt som oppositionen, vilket gjorde det möjligt att samla en majoritet i riksdagen. Nu har vi samma läge vad gäller offentlighetsprincipen. Två partier, Liberalerna och Kristdemokraterna, ansluter sig till oppositionens syn att offentlighetsprincipen ska gälla lika för alla skolor i Sverige oavsett om de är kommunala offentligt finansierade skolor eller fristående offentligt finansierade skolor.

Hur kommer ni att hantera detta inom regeringsunderlaget, ledamoten Bengtsson? Kommer ni att lägga fram en proposition eller gå skilda vägar i processen?

Anf. 99 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag delar inte ledamotens tankar om att regeringsunderlaget skulle vara splittrat. När jag pratar med mina kollegor inom Tidöpartierna upplever jag att det finns en stor samstämmighet om att det behövs en lagstiftning för att få insyn i fristående skolor så att man kan jämföra dem med kommunala skolor.

Det är ganska orimligt att jag innan remissrundan ens är avslutad och regeringsförhandlingarna slutförda ska kunna redogöra för hur denna lagstiftning kommer att se ut i detalj när den läggs på riksdagens bord. Jag kan bara redogöra för intentionen, och utifrån utredningen ska vi ha en

insyn som ger möjlighet att jämföra fristående skolor och kommunala skolor.

Jag är inte säker på att det finns så stora skillnader mellan Centerpartiet och regeringsunderlaget som Anders Ådahl försöker göra gällande, men det kommer väl att visa sig när vi har den slutgiltiga debatten efter att lagförslaget lagts på riksdagens bord.

(Applåder)

Anf. 100 DANIEL RIAZAT (V):

Kollegor och åhörare! Jag brukar alltid skriva ganska långa anföranden. Men när jag sedan går upp i talarstolen talar jag också utifrån sådant som har sagts under debatten, för jag tycker att det är rimligt att jag uppdaterar min retorik om jag får höra att någon har ändrat sig i en fråga.

I dag ska jag fokusera på en fråga där partier har ändrat sig, och det handlar om offentlighetsprincipen. Tidigare i dag kunde vi läsa i tidningen Vi lärare att Sveriges lärare kräver att offentlighetsprincipen införs för friskolor, och i går skrev Skolinspektionen att tillståndet återkallas för en ägare till en gymnasieskola. Hur hör dessa saker ihop, undrar ni. Jo, det är mycket enkelt. Om vi redan hade haft offentlighetsprincipen hade ägaren till denna gymnasieskola inte kunnat göra så att elever gång på gång missade att ta sin examen på grund av att skolan inte följer skollagen. Om det hade varit möjligt för oss som lagstiftare och för myndigheterna att få tillgång till alla uppgifter om skolor det offentliga är med och finansierar hade inte 14 elever bara i år på denna gymnasieskola i Täby blivit nekade att ta sin examen på grund av att skolan inte har gett dem tillräckligt mycket undervisningstid och inte låtit dem läsa moderna språk.

Detta är en av anledningarna till att vi ska ha offentlighetsprincipen, men det finns många andra.

En annan anledning handlar om kopplingarna mellan skolkoncerner och giriga skolägare och politiken. Det handlar om att kunna se hur kontakterna sker mellan företrädarna för skolkoncernerna och skolkoncernernas ägare. Det handlar om att kunna se om lagar förändras, eller snarare inte förändras, på grund av att det sker påtryckningar gentemot politiker. Det handlar om att en journalist ska kunna se hur många behöriga lärare det finns på en skola. Det handlar om att föräldrar ska kunna se detta när de ska välja skola till sina barn. Då ska de kunna veta vilken skola det är de väljer.

Offentlighetsprincipen kan i slutändan sammanfattas med att ha ett demokratiskt skolsystem. Tidigare var argumenten emot offentlighetsprincipen att mindre friskolor skulle missgynnas av den. Som ni har hört i dag är denna argumentation nu borta. Dels har de mindre skolornas riksförbund själva sagt att offentlighetsprincipen ska införas, dels har borgerligheten insett att detta inte längre är ett argument de kan använda. Folket vet sanningen: Offentlighetsprincipen gynnar även de mindre friskolorna, tvärt emot det som har sagts tidigare från den här talarstolen under många års tid.

Ett parti som under 30 års tid har varit med och förstört det svenska skolsystemet genom new public management, giriga vinstintressen och lagar för att se till att gynna ett fåtal riskkapitalbolag har nu ändrat sig i frågan och i en rad andra frågor. Jag tycker att det är positivt, och ja, jag talar om Liberalerna. Men det är inte vad man säger som räknas i slutändan utan

vad man gör. Klockan fyra i dag röstar vi om offentlighetsprincipen, och då kan Liberalerna välja att göra som de alltid gör i frågor som rör lag och ordning, migration och annat och helt enkelt rösta för offentlighetsprincipen – lika enkelt som de röstar för de förslag som de har lagt fram om hårdare migrationslagar och en hårdare justitiepolitik.

I slutändan handlar denna fråga, som jag sa, om demokrati. Det nuvarande skolfinansieringssystemet är också ett problem. Det finansieringssystem vi har med skolpeng, där varje elev är värd en viss summa, måste avskaffas för att öka likvärdigheten i skolan. Modellen har visat sig skapa incitament för större klasser så att skolkoncerner ska kunna tjäna pengar.

Kostnaderna för att bedriva undervisning är i princip desamma om man har 25 eller 30 elever, men skillnaden i finansiering mellan 25 och 30 elever kan i dag vara ungefär 500 000 kronor. Det gör att skolor som har färre elever i klassrummet och som kan se till att lärarna faktiskt hinner med undervisningen av barnen missgynnas av dagens skolpengssystem medan skolkoncerner som sätter i system att öka antalet elever i skolan för att tjäna pengar på det gynnas av systemet.

Därför menar vi att det vore bättre att gå över till ett förändrat skolfinansieringssystem med ett nationellt ansvarstagande. Man kan till exempel också kolla om det går att ha fast ersättning per skola eller klass med en viss möjlighet att införa socioekonomiska tillägg. Detta är någonting som har tidigare har föreslagits av lärarfacket.

Villkoren är inte lika för kommunala och vinstdrivande skolor just nu. Tidigare fanns ett skolpliktsavdrag, som innebar att kommunerna kunde göra ett avdrag från skolpengen innan den skickades vidare till de fristående skolorna. Ni kanske undrar varför man gjorde så. Det beror på att en kommun har ett mycket större ansvar än ett privat företag som har valt att starta en skola. En kommun har ett helhetsansvar för samtliga barn i kommunen och för deras utbildning. Det har inte de privata aktörerna, och därmed fanns tidigare ett skolpliktsavdrag.

I dag finns inte detta, och Vänsterpartiet menar helt enkelt att det bör införas igen. Vi ser klart och tydligt att vinsterna och vinstmarginalerna i dessa skolkoncerner är väldigt stora. Dessa pengar skulle kunna satsas på barn och elever i stället för att gå till riskkapitalbolag i länder utanför Europa.

Åhörare! Demokratiskt fattade beslut och behovsbedömning bör vara grunden för nyetablering av skolor så att inte skattemedel slösas bort på den överetablering som vi ser i dag. Skattemedel ska enbart kunna användas till den verksamhet som de är avsedda för. För att det inte ska finnas incitament att bedriva verksamhet på något annat sätt och med andra mål än alla elevers rätt till kunskap måste lagstiftningen förändras, vinstjakten och vinstuttagen förbjudas, aktiebolag tas ut från den svenska skolan en gång för alla och offentlighetsprincipen införas för hela det svenska skolväsendet.

Vissa menar här i dag att vi kan vänta ytterligare med ett demokratiskt skolsystem. Men för varje år vi väntar ser vi tusentals elever misslyckas i det svenska skolsystemet, inte för att det är de som är misslyckade utan för att vi har ett misslyckat skolsystem. Det är ett skolsystem som gynnar de elever som kommer från starka hem, som gynnar de företag som vill tjäna pengar på eleverna och som missgynnar alla andra elever, som faktiskt är

en majoritet. Det är de elever som inte kan få hjälp med läxorna hemma på samma sätt som de elever som har föräldrar med akademisk bakgrund.

Därför måste marknadsincitamenten bort. Nedsärningarna i den svenska skolan måste stoppas. Vi ska inte gå på de här pseudodebatterna där de blåbruna Tidöpartierna försöker ställa elever emot varandra exempelvis utifrån vilket modersmål de har. Det handlar också om rättigheten till tolk inom olika delar av välfärden etcetera. Låt oss inte gå på detta! Det är bara diskussioner för att ta fokus från vad det egentligen handlar om, nämligen att de här partierna företräder marknaden och inte eleverna eller skolorna.

Från Vänsterpartiets sida är vi glada för att vi kan göra det tillsammans i en enad opposition. Även om vi inte är överens om allt är vi i alla fall överens om att vi vill se ett demokratiskt skolsystem som går ut på att när vi skickar 50 miljarder, som det handlar om, till de fristående skolorna ska vi också kunna få ut mejl, kontakter och liknande för alla dessa 50 miljarder. Allt ska vara offentligt. Det är vad det handlar om för vår del.

Jag yrkar bifall till reservation 43, som handlar om offentlighetsprincipen och som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet står bakom.

(Applåder)

Anf. 101 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill återigen påminna ledamoten om tilltalet i kammaren. Enligt svensk parlamentarisk sed riktar vi talet till talmannen och indirekt till ledamöterna. Alla inlägg bör därför inledas med "herr talman", "fru talman" eller bara "talman". Jag hoppas att detta kan respekteras i fortsättningen, vilket görs av andra ledamöter.

Anf. 102 MONA SMEDMAN (C):

Fru talman! Centerpartiet vill se ett samhälle där ansvar belönas och där makt ska finnas så nära människan som möjligt – ett samhälle där varje människa får möjlighet att skapa sin egen livsresa. Den livsresan börjar i förskolan och skolan.

För några år sedan var jag på en konferens hemma i Värmland som anordnades av Nya perspektiv. Vad är då detta? Jo, det är ett samverkansforum mellan länets 16 kommuner och Region Värmland som i huvudsak arbetar med fyra områden: barnalivet, ungdomslivet, vuxenlivet och äldrelevet. Samarbetet är inne på sitt 19:e seminarium, och det har lett till en ökad förståelse och en minskad gråzon mellan kommunerna och regionen. Om ni inte har dess like hemma i era län kan jag varmt rekommendera er att se till att det blir av.

Nu var det inte meningen att jag skulle stå här och göra reklam för det fina samarbetet hemma i Värmland, även om jag med nöje gör det. Anledningen till att jag tar upp detta är att på en av de årliga konferenserna deltog en forskare, Bo Vinnerljung, som pratade om vikten av lyckad skolgång.

Vet ni vilken den enskilt viktigaste faktorn för att barn ska växa upp och bli hyggliga individer är? Ledamoten Bengtsson var inne på det här tidigare. Jo, det handlar om att de ska klara skolan med godkända betyg. I forskningen som presenterades fanns det barn med olika bakgrund. Det var barn som bodde i socioekonomiskt utsatta hem, barn som levde med missbrukande föräldrar, barn som bodde i medelklasshem, barn som växt

upp i familjer med annat modersmål än svenska och barn med ensamstående föräldrar – helt enkelt barn med olika förutsättningar, fru talman. Det gemensamma var att det ställdes förväntningar på eleverna och att de då, som jag sa nyss, klarade skolan med godkända betyg.

Hur kan då skolan och samhället finnas där för att stötta eleverna? I dag är skillnaderna mellan elever, klasser och kommuner alltför stora. Drygt var fjärde elev uppnår inte kunskapsmålen i ett eller flera ämnen och saknar därmed fullständiga betyg i grundskolan. Såväl högpresterande som lågpresterande elever – och alla däremellan – förtjänar att mötas av vuxna som utmanar dem att nå sin fulla potential, att bli sitt bästa jag.

Då kommer vi in på detta med en jämlik skola. En sådan ger alla barn och elever bättre förutsättningar att lyckas och är alltså en oerhört stark skyddsfaktor mot utanförskap och brottslighet. Vi behöver se till att unga inte lockas in i kriminalitet, och en lyckad skolgång är en del i det framgångsreceptet. Att bara prata hårdare tag och sätta barn i fängelse är som att hoppa över ett taggtrådsstängsel i kortbyxor: Du får sår som det måste sättas plåster på. I stället kan du helt enkelt ta bort taggtråden och därmed ha sår fria ben.

Fru talman! En förutsättning för en likvärdig skola är att alla elever ges tillräcklig tid för lärande. Sverige har det minsta antalet skoldagar i Norden och längst sommarlov, ungefär tre veckor längre än exempelvis Danmark. Studier visar att det långa sommarlovet gör att eleverna tappar i kunskaper, särskilt i läsförståelse. Det drabbar de elever som kämpar för att nå kunskapsmålen och i synnerhet elever med bristande språkkunskaper.

Det är dags att se över läsåret med hänsyn till elevernas möjlighet att nå kunskapsmålen. De långa sommarloven bygger mer på tradition än på forskning om elevers lärande. I syfte att ge alla elever bättre möjligheter att tillgodogöra sig kunskaper och färdigheter och därmed utvecklas maximalt bör ett långsiktigt arbete inledas för att förändra läsåret i grundskolan. Naturligtvis bör det ske stegvis av hänsyn till lärarbristen.

Jag undrar om min snart 15-åriga son nu kommer att prata med mig när jag kommer hem.

Trots att de ekonomiska förutsättningarna och bristen på behörig personal i dag begränsar möjligheterna till mindre klasstorlekar behöver vi kunna titta framåt. Ju fler elever det finns i klassrummet, desto svårare blir det att skapa en trygg miljö för eleverna där allas behov tillgodoses. Att minska klasstorlekarna skulle sannolikt stärka förutsättningarna för trygghet och studiero i skolan. Vi vill därför ge Skolverket i uppdrag att göra en kartläggning av klasstorlekar i grundskolan som kan utgöra ett underlag till hur rektorerna organiserar sina skolenheter utifrån vad som är lämpligt för olika årskurser.

Skolan är en samhällsbärande verksamhet. Då är det inte mer än rimligt att det finns en öppenhet i verksamheten på förskolor och skolor så att elever, föräldrar, pedagoger och allmänheten får en insyn i verksamheten.

Vid ett skolval är det extra viktigt att den information som finns tillgänglig om huvudmän och skolor går att lita på. I dag har inte Skolinspektionen några möjligheter att anmärka på skolor som sprider felaktig information om sin verksamhet, exempelvis i syfte att locka till sig elever. Därför, fru talman, måste utgångspunkten vara att förskolor och skolor oavsett huvudman ska lyda under offentlighetsprincipen. Det handlar om

att värna demokratins grundprincip om öppenhet. Alla ska ges möjlighet att göra en livsresa och uppnå sina livsdrömmar.

Jag yrkar bifall till reservation 3 under punkt 1.
(Applåder)

Anf. 103 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! I dag diskuterar vi en rad skolfrågor på övergripande nivå. Det är ett brett betänkande, men jag kommer att fokusera på några utvalda områden: marknadsskolan, offentlighetsprincipen och digitaliseringen.

Men för att börja med det viktigaste och lägga grunden: En skola som ger kunskap är en skola där skickliga lärare har tillräckligt med tid för sina elever. Det är en skola med en bred kunskapssyn där kunskap kommer till uttryck på flera olika sätt – som fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Dessa delar förutsätter varandra och samspelar med varandra. Det är en skola där elevernas rätt till utbildning står i fokus.

Ett land där många drömmer om att bli lärare kommer att vara en stark kunskaps- och bildningsnation.

Skolans syfte ska alltid vara utbildning, aldrig vinst. Därför hör aktiebolag med vinstsyfte inte hemma i skolan. Marknadsskolan har skapat en ny logik kring utbildningssektorn som ändrar villkoren inte bara för de vinstutdelande skolorna utan också för alla andra fristående och kommunala skolor. Om vi vill skapa ett samhälle som håller ihop måste skolan vara en del av den lösningen och inte någonting som ökar skillnaderna mellan grupper i samhället.

Marknadsskolan har försvårat arbetssituationen för rektorer och lärare eftersom den gjort elever till intäkter och föräldrar till kunder. Dessutom har vi en utveckling mot större och större detaljreglering av skolan för att vissa skolbolag inte ska kunna skära ned på kvaliteten för att göra större vinst. Det drabbar lärarna eftersom det ökar deras administrativa börda och krymper deras professionella utrymme till det som är lätt att mäta och lätt att jämföra.

Miljöpartiet har alltid välkomnat fristående skolor som drivs utan vinstsyfte utifrån alternativ pedagogik eller som lokala mindre skolor på landsbygden och i skärgården.

Förväntningarna på all utbildning är att den bedrivs på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet av utbildade lärare som har tillräckligt med tid för sina elever. Det gäller på samma sätt för alla skolor. Det är dock stor skillnad på att driva en skola med elevens bästa i fokus och att driva den i syfte att dela ut vinst. Sverige har hundratals idéburna skolor som har helt andra förutsättningar för sin verksamhet än vad de vinstutdelande friskolekoncernerna har. Det är skillnad på att driva en skola för elevernas skull och att göra det för aktieägarnas skull.

I dag presenterar Idéburna Skolors Riksförbund och Räddningsmissionen en rad förslag om hur den idéburna utbildningssektorn kan stärkas. Jag tror att det kommer att bli intressanta samtal om detta framöver.

Vi är med rätta stolta över välfärden i vårt land. Den generella välfärden är den starkaste omfördelande kraft vi har. Den gör på ett sätt Sverige rättvist och unikt, men vi ser också att klyftorna ökar.

Marknadsexperimenten i skolan har gått för långt. Den svenska marknadsskolan är världsunik med att tillåta obegränsade vinster på våra gemensamma medel. Drivkraften att tjäna pengar har fått stå i centrum i stäl-

Prot. 2023/24:105
24 april

*Övergripande
skolfrågor*

let för det som välfärden är till för. Marknadsskolan leder till att resurserna till skolan inte används effektivt. Möjligheten att göra vinst i skolan skapar incitament för oseriösa aktörer att söka sig till skolsystemet. Skattepengar används till expansion och uppköp och delas ut till riskkapitalbolags aktieägare i stället för att användas till fler skolböcker och fler anställda lärare.

Skolor ska fokusera på barnens lärande, inte på vinstjakt. Vi vill stoppa vinsterna i skolan, och det har vi faktiskt en majoritet av svenska folket med oss för. Vi vill fortsätta att ha friskolor och möjlighet till ett skolval, men ett rättvist sådant. I svensk skola ska fokus ligga på kunskap och bildning. Därför är det hög tid att förbjuda de vinstutdelande aktiebolagsskolorna och få bort marknadslogiken ur skolan. Det är därför vi föreslår att vinstuttag ur skolan ska förbjudas.

En del av marknadens logik är affärshemligheter. I konkurrenssituationer är det inte märkvärdigt att man vill hemlighålla recept på framgång, men i ett offentligt finansierat utbildningssystem är det inte bara märkvärdigt utan skadligt och orättvist.

Det finns inget skäl att inte omedelbart återinföra offentlighetsprincipen på alla skolor i Sverige. Sverige har en lång tradition av öppenhet och transparens när det gäller myndighetsutövning. Skolor ägnar sig åt myndighetsutövning och förvaltar stora mängder skattepengar, och det är helt oacceptabelt att friskolor inte omfattas av offentlighetsprincipen.

I dag finns det möjlighet för riksdagen att rikta ett tydligt tillkännagivande till regeringen om att detta är ett arbete som är prioriterat och behöver skyndas på.

Vad gör då marknadsskolan med vårt utbildningssystem? När vinstutdelning är syftet, offentlig statistik kallas affärshemligheter och skolpeng och skolval är orättvisa slits Sverige som kunskapsnation isär.

Fru talman! Vår samtid präglas av ett antal så kallade globala megatrender som påverkar hur vårt system för utbildning och forskning behöver organiseras för att stärka vårt samhälle. Bland dessa globala megatrender brukar nämnas klimatförändringarna, globaliseringen, digitaliseringen och den oerhört snabba tekniska utvecklingen som vi står mitt i.

Det är av yttersta vikt att digitaliseringen är baserad på forskning och beprövad erfarenhet och att beslut om det pedagogiska arbetet fattas i klassrum och på förskolor av förskollärare och lärare – kompetenta pedagoger som arbetar med barn och elever i vardagen.

Digitaliseringen lägger ett helt nytt raster över samhället och utbildningen. Vi ska inte tappa grunden i den pedagogiska verksamheten och den kunskap som finns om barns utveckling och inlärninng när vi samtidigt tar oss an framtidens kunskapsutveckling med de förutsättningar som råder nu.

Sverige som land behöver en strategi för hur vi tar oss an digitaliseringen av skolväsendet på ett ansvarsfullt sätt, en strategi som stärker Sverige nu och för dem som lever här i framtiden. Det är nu vi ger oss de verktygen.

Nu står vi utan en plan för hur svensk utbildning ska hantera den globala megatrend som digitaliseringen utgör. Vi behöver en nationell strategi för skolans digitalisering.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den gemensamma reservation 38 från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet som handlar om att förbjuda vinstuttag i svensk skola.

(Applåder)

Anf. 104 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Mona Smedman höll huvudanförandet för Centerpartiet.

Jag vill här meddela att om vi ska kunna behålla kraften i mångfalden och valfriheten i svensk skola måste friskolesektorn styras upp bättre.

Där är nu Liberalerna eniga med oss. Oseriösa aktörer har inget i svensk skola att göra. Vi står för att offentlighetsprincipen ska gälla för alla skolor med jämlika spelregler för alla skolhuvudmän.

Med Liberalernas besked finns det nu en majoritet i riksdagen. Min uppmaning till er liberaler är att ni ska stå för era ord. Rösta för en jämlik skola! Rösta för offentlighetsprincipen! Stöd reservation 43!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

Prot. 2023/24:105

24 april

*Övergripande
skolfrågor*

§ 10 Arbetsmiljö och arbetstid

*Arbetsmiljö och
arbetstid*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU8

Arbetsmiljö och arbetstid

föredrogs.

Anf. 105 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Vi debatterar nu alltså AU8 *Arbetsmiljö och arbetstid*. Jag inleder med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Arbetsmiljöfrågorna är viktiga frågor som påverkar och involverar väldigt många arbetstagare, arbetsgivare och parter. En säker och utvecklande arbetsmiljö är central för en väl fungerande och livskraftig arbetsmarknad och välfärd. En god arbetsmiljö är också viktig för ett tryggare Sverige. Detta gäller för såväl den enskilde som samhället i stort. Utvecklingen av arbetsmiljön på våra arbetsplatser påverkar såväl tillväxt och sysselsättning som möjligheterna till god, jämlik och jämställd hälsa. Arbetsmiljön har också stor betydelse för hur länge människor kan, orkar och vill arbeta. Det är viktigt med tanke på den demografiska utveckling vi nu har i Sverige.

Det finns frågor som vi följt under många år. Jag talar då om dödsolyckor på våra arbetsplatser. Tyvärr kan vi inte se några förbättringar inom det området.

Av Arbetsmiljöverkets statistik framgår det att hela 63 personer omkom på grund av dödsolyckor i arbetet i Sverige under 2023. Till de branscher som är mest olycksdrabbade hör bygg med 17 av 63 dödsfall. De 5 som omkom i en hissolucky norr om Stockholm är inräknade där trots att de egentligen ingår i metallegogruppen. Således var det 12 inom bygg och anläggning. Skogs- och jordbruk hade 6 avlidna, transport 9 och tillverkningsindustrin 7. Dessa grupperingar räknas också till de mest olycksdrabbade.

Jag har under snart sex år i arbetsmarknadsutskottet inlett mina anföranden med följande: Ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete. Varje dödsolycka är en tragedi för de inblandade och deras anhöriga. En arbetsplatsolycka med dödlig utgång är oacceptabel i ett modernt arbetsliv.

För Moderaterna och den moderatledda regeringen är detta en viktig fråga. Kraftfulla åtgärder krävs för att vi ska kunna se en minskning av antalet dödsfall i arbetslivet. Regeringen har därför intensifierat arbetet mot arbetsplatsolyckor. Jag skulle vilja ge några exempel.

Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag att utföra fler oanmälda fysiska inspektioner. Anslaget har höjts, och fler inspektörer rekryteras och utbildas nu. Dock är fokus inte bara på antal kontroller utan också på att man besöker rätt företag. Fokus ligger nu på små och medelstora företag.

Arbetsmiljöverket har även fått i uppdrag att utreda hur man får fler att vilja engagera sig som skyddsombud. Det gäller alla skyddsombud. Samverkan sker under processen med arbetsmarknadens parter.

En utredning gällande de regionala skyddsombuden och deras verksamhet pågår. Remissförfarandet har skett, och ärendet bereds nu på Regeringskansliet.

Regeringen fortsätter med den förra regeringens arbetsmiljöstrategi för 2021–2025. I den inryms en så kallad nollvision mot dödsolyckor. Nollvisionen byggs ut med att ingen ska avlida på grund av jobbet.

Arbetsmiljöforum där arbetsmarknadens parter och myndigheter samverkar fortsätter sitt arbete.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap utreder sanktionsavgiftssystemet. Detta planeras vara klart under 2024.

Leverantörskontrollutredningen har granskat möjligheterna att till exempel begränsa antalet underleverantörer. Betänkandet bereds nu på Regeringskansliet. Finansdepartementet och Erik Slottnér är ansvariga.

Vi tittar också på utökat rådighetsansvar. Detta bereds på Regeringskansliet.

En straffreformutredning har initierats och presenteras i maj 2025. Polis, åklagare och Arbetsmiljöverket samverkar och har tagit fram myndighetsgemensamma rutiner.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har initierat ett projekt för arbetsmiljökunskap i grund- och gymnasieskolan. Det är ett nordiskt samarbete.

En ny regelstruktur har tagits fram av Arbetsmiljöverket där 67 föreskrifter och allmänna råd minskas till 15, vilket blir tydligare och lättare att utläsa. Det är också målet med åtgärden. Detta införs den 1 januari 2025.

En proposition om en ny lag om uppgiftsskyldighet är lämnad.

Regeringen fortsätter också arbetet med den förra regeringens strategi mot arbetslivskriminalitet och har därigenom förlängt uppdraget för nio myndigheter att samverka mot just arbetslivskriminaliteten. I dag finns sju arbetskrimcenter som är bemannade. En samordnare finns på varje kontor i landet. Lägg därtill två nationella samordnare och 32 inspektörer kopplade till a-krim.

Delegationen mot arbetslivskriminalitet har fått ett nytt uppdrag att analysera de upplägg som används inom så kallade utsatta företag. De ska komma med förslag på åtgärder.

Listan på regeringens åtgärder på arbetsmiljöområdet kan göras lång, och de insatser jag nu har nämnt är bara några exempel.

Arbetsmiljöregelverket innebär att arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljön är och ska vara stort. Man ska se till att arbetsmiljöarbetet ingår naturligt i verksamheten. Det är en viktig del. Den svenska arbetsmiljölagstiftningen bygger också på att arbetsgivaren samverkar med arbetstagarna i

syfte att skapa en trygg och bra arbetsmiljö. Det systematiska arbetsmiljöarbetet är även fortsatt grunden till en god arbetsmiljö.

Ytterligare något som oroar är dock att arbetsolyckorna ökar. Statistiken visar att antalet anmälda arbetsolyckor både med och utan frånvaro ökade under 2023, som är det senaste helåret med fullständig statistik, jämfört med 2022. Det totala antalet ökade från 35 000 till 38 000 år 2023. Den vanligaste orsaken till arbetsolyckor med frånvaro för män var att man förlorade kontrollen över maskin, verktyg eller transportutrustning. Bland kvinnorna var fallolyckor den vanligaste orsaken till frånvaro.

Glädjande är dock att antalet arbetssjukdomar minskat till totalt knappt 12 000 anmälningar. Sett till yrke och näringsgren var dock sysselsatta inom vård och utbildning särskilt utsatta för besvär till följd av arbetet. Bland undersköterskor hade nära varannan – 48 procent – besvär till följd av arbetet.

Den demografiska utvecklingen kräver ytterligare många fler anställda till vårdsektorn, och om rekrytering till de här viktiga sektorerna ska kunna vara möjlig måste arbetsmiljöförhållandena förbättras avsevärt. Moderaterna har via kommittémotioner under många år fört fram att vi vill se ett ökat antal inspektioner och uppföljningar av arbetsmiljöarbetet, möjligheter till sanktioner och förstärkta utbildningsinsatser inom just den här sektorn. Att lyssna till personalen som dagligen befinner sig i sektorn är också väldigt angeläget. I Tidöavtalet finns skrivningar om att arbetsmiljöförbättringar ska ske inom vårdsektorn.

Företag och andra verksamheter vill göra rätt, men de behöver också handledning i detta. Det påtalas vid många av de företagsbesök som jag själv har utfört. Kunskapsnivån om lagstiftning, regler och relevanta åtgärder för att förbättra arbetsmiljön är ibland väldigt låg. Här finns förbättringspotential, då många vill ha och behöver stöd i arbetet.

Fru talman! Arbetsmiljöfrågorna är ständigt aktuella. Trots ett svårt läge är det bra att de får alltmer utrymme i samhällsdebatten. Regeringen tar frågorna på största allvar och fortsätter sitt offensiva arbete för att alla ska kunna, vilja och orka arbeta.
(Applåder)

Anf. 106 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! I december lade vi socialdemokrater fram vårt förslag om en kriskommission som skulle göra en total genomlysning av byggbranschen och ta fram åtgärder för att förhindra fler dödsfall på de arbetsplatserna. Vi ville få regeringen att agera snabbt och kraftfullt.

Svenska Byggnadsarbetareförbundet har också krävt en kriskommission, och de om några har ju insyn i hur situationen i byggbranschen ser ut. Även de menar att det krävs en granskning av hela branschen för att komma åt systemfelen som år efter år leder till allvarliga olyckor och dödsfall. Alla oppositionspartierna ställde sig bakom vårt förslag, men regeringspartierna och Sverigedemokraterna ville inte ha en kriskommission.

Varför var det så viktigt för Moderaterna att urvattna och göra vårt förslag om en kriskommission helt verkningslöst? Vad var det som gjorde att ni var tvungna att förhala beslutet i fyra månader? Även Moderaterna måste ju se att byggbranschen har särskilda utmaningar som behöver åtgärdas för att skapa säkrare arbetsplatser.

Anf. 107 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! När man hör Johanna Haraldsson skulle man kunna tro att det höga antalet dödsolyckor är något nytt. Det var ett mörkt år 2023. Dödsolyckorna är alldeles för många. I snitt har det varit ett dödsfall i veckan genom åren.

Vi har alla intresse av att det här åtgärdas. Den förra regeringen, S-regeringen, gjorde faktiskt många bra insatser. Vi har fortsatt med dem, men uppenbarligen har det inte räckt till. Vi har sett att arbetssjukdomarna har ökat med 50 procent och att dödsolyckorna ligger på i snitt en i veckan. Det finns pågående, bra insatser.

Varför ta upp en kriskommission som bara skulle centrera sig kring byggbranschen? Vi vet att till exempel området bygg och anläggning hade tolv dödsfall, transport nio, jord och skog sju och industri sex. Många andra branscher är alltså också utsatta för dödsolyckor. Varför då ensidigt genomlysna byggbranschen?

Man kan leka med ord. Jag undrar varför det var så viktigt att det skulle heta kriskommission. I vårt förslag säger vi ju att vi vill att regeringen vidtar åtgärder för att belysa de bakomliggande orsakerna till det ökade antalet dödsolyckor i arbetslivet. Vi vill att man tar med alla branscher som är utsatta. Vi hade en betydligt bredare skrivning eftersom vi vet att dödsolyckor förekommer i hög utsträckning även på andra områden.

Varför koncentrerade Socialdemokraterna sig bara på byggsidan? Vi ville ju samma sak, men vi moderater hade en bredd och använde ordet belysa i stället för att kalla det kriskommission. Ledamoten får gärna svara på det.

Anf. 108 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Man kan också fråga sig varför det var så viktigt för Moderaterna och regeringspartierna att inte kalla det en kriskommission. Det är faktiskt fritt fram för regeringen att tillsätta en kriskommission för den hårt drabbade byggbranschen, som vi vet har särskilda utmaningar. Vi vet att man har korta byggtider, företag utan egna anställda, långa kedjor av underentreprenörer, upphandlingar som prioriterar lägsta pris med mera. Det har visat sig göra byggarbetsplatser mycket farligare än alla andra arbetsplatser. Regeringen kan ju både tillsätta en kriskommission och öka fokus – eller hur det nu var Moderaterna ville uttrycka det – på andra branscher.

Jag tycker att det är problematiskt. Vi skulle ju ha kunnat komma överens om en bred lösning. Vi socialdemokrater sträckte ut handen och ville kompromissa med regeringspartierna om hur en sådan här kriskommission skulle kunna verkställas. Men det var uppenbarligen viktigare att hålla ihop regeringspartierna än att gå oss till mötes och gå till botten med problemen i byggbranschen.

Det framstår i debatten som att ämnet säkerhet på landets arbetsplatser inte är speciellt högt prioriterat. Skulle det kunna vara så att företagens frihet och vinster är viktigare än att städa upp i byggbranschen och stoppa dödsolyckorna? Jag återkommer till frågan varför det var så viktigt att stoppa vår kriskommission.

(Applåder)

Anf. 109 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Johanna Haraldsson för detta.

Jag måste repetera det som jag sa i mitt förra inlägg. Skillnaden var alltså ordet kriskommission och att vi bara centerade via ert förslag på byggbranschen.

Jag repeterar att byggbranschen har haft tolv dödsfall, transportbranschen har haft nio, jord- och skogsbranschen har haft sju. Det är alltså flera branscher som skulle behöva en genomlysning. Det var vårt förslag – en betydligt bättre och bredare ansats än Socialdemokraternas.

Jag håller med ledamoten om att det är oerhört centralt att vi jobbar med just säkerhetsfrågorna. Då måste jag komma tillbaka till att regeringen nu satsar oerhört stora resurser och verkligen försöker få till att vi får fler skyddsombud. Skyddsombuden har en väldigt viktig funktion på arbetsmarknaden.

Socialdemokraterna har stridit väldigt mycket för de regionala skyddsombuden och kopplingen till facket men inte för lokala skyddsombud. Vår regering har nu gett ett uppdrag till Arbetsmiljöverket att se hur vi kan få fler lokala skyddsombud. Det är viktigt i detta sammanhang. Vilka insatser gjorde den socialdemokratiska regeringen för att få fler lokala skyddsombud? Jag vet att ledamoten inte kan svara på det nu. Men det är ändå någonting som ledamoten kan ta med sig, och vi kanske kan ta upp detta i ett senare replikskifte.

Men regeringen gör, som jag sa i mitt anförande, mängder av insatser. Och vi tycker att vi fick ett bredare anslag i vår skrivning med fler branscher, där det är nästan samma storleksordning på antalet dödsfall. Socialdemokraterna hade en smalare variant. Jag finner det nog mer märkligt att vi inte fick stöd för vårt förslag. Men det var viktigare för Socialdemokraterna med just en kriskommission än att vi skulle få en bred belysning av antalet dödsolyckor.

Anf. 110 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 12.

Ingen ska behöva dö på jobbet. Detta är en kraftfull och viktig påminnelse om vikten av en god arbetsmiljö, säkerhet och trygghet. Vi bör sträva efter att skapa arbetsplatser där alla kan arbeta säkert och hälsosamt samt förbättra arbetsvillkoren och minska risken för olyckor och skador på arbetsplatsen. Och här, fru talman, spelar det lokala skyddsombudet en viktig roll.

I likhet med utskottet ser vi positivt på att regeringen har gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att lämna förslag på åtgärder, tillvägagångssätt, initiativ eller liknande som kan leda till att fler arbetstagare vill engagera sig i rollen som skyddsombud, då det i dag saknas på åtskilliga arbetsplatser.

Vi kunde ta del av ett reportage i tidningen Arbetet där det enligt Arbetsmiljöverket saknas lokala skyddsombud vid sex av tio inspektioner. Det är skrämmande siffror som visar att vi har ett allvarligt problem på svensk arbetsmarknad. Varför blir det så här? Var är skyddsombuden? Är politisk makt över arbetsplatsen viktigare än arbetsmiljöarbetet? Frågorna är många, och de kräver svar.

Fru talman! Enligt dagens modell har socialdemokratiskt styrda fackförbund företrädesrätt att utse lokala skyddsombud, vilket tyvärr leder till att ett stort antal löntagare utestängs från att axla rollen som skyddsombud.

Vi sverigedemokrater vänder oss emot denna politisering av arbetsmiljöarbetet och ser allvarligt på den politiska diskriminering som våra och andra politiska företrädare utsätts för efter att de valts till förtroendeuppdrag av sina medarbetare. Det händer ofta över hela landet.

Ingen har sagt att fackförbunden inte spelar en viktig roll i arbetsmiljöarbetet och ska givetvis vara en del av det även framöver. Starka fackförbund är viktiga för vår svenska arbetsmarknadsmodell. Detta råder det inga tvivel om, och ingen har påstått någonting annat, även om vissa påstår det.

Men tyvärr kan det tydligt konstateras att man inte har klarat av att tillgodose behovet av lokala skyddsombud, som är en direkt följd av den vikande organisationsgraden inom framför allt LO-förbunden. Och anledningen till det vet de flesta.

Allt fler arbetare väljer i dag att rösta på ett annat parti än Socialdemokraterna. Givetvis vill de då inte att deras förbund ska kräva socialistiska värderingar för att man ska bli skyddsombud, något som är rent befängt. För det är väl inte färgen på partiboken som avgör om du har kompetensen eller inte? Det handlar väl om vad dina medarbetare vill och vilket engagemang och intresse som du har i frågorna?

Fru talman! Då måste man våga lyfta blicken och se på kompletterande lösningar, vilket är grunden till det förslag som nu ligger på bordet och utreds. Det ska ses som ett komplement till nuvarande arbetsordning.

Sverigedemokraternas fokus ligger på löntagare runt om i landet som riskerar sina liv när de går till arbetet. Vårt fokus ligger på de anhöriga som får besked om arbetsplatsolyckor som hade kunnat undvikas.

Tvärtemot Socialdemokraterna sätter vi ingen politisk prestige i detta då det är självklart för oss. Det lokala arbetsmiljöarbetet måste genomföras på varje arbetsplats i hela landet. Det måste få gå före socialdemokratisk, cynisk partipolitik, där effekten tyvärr visat att det blir ett försämrat arbetsmiljöarbete. Detta är bristen på lokala skyddsombud ett väldigt starkt kvitto på. Det saknas tusentals lokala skyddsombud i Sverige. Varför är det på det viset?

Det är inte nog med det. På sikt sätter man den svenska modellen på spel med sitt agerande, en modell som bygger på jämbördiga parter. Minskad organisationsgrad försvagar den ena parten, och där ligger ansvaret på LO:s ledning att få fler att engagera sig. Antingen väljer man att stå upp för alla sina medlemmar, eller också väljer man Socialdemokraternas krympande köttgrytor. Svårare än så är det inte.

Fru talman! Kampen mot arbetslivskriminaliteten måste stärkas, och verktygen måste bli fler. Men först måste man ställa sig frågan: Varför blev det så här, och varför är byggbranschen så pass utsatt? Det har sin grund i flera saker.

EU-inträdet 1995 underlättade den fria rörligheten, och den fick en helt ny innebörd 2004 när tio nya länder, främst från Östeuropa, blev medlemmar i unionen.

Den efterföljande extrema högkonjunkturen ledde till en enorm efterfrågan på billig arbetskraft som helt okontrollerat vällde in i Sverige. Som tur är fick vi en skärpning via lex Laval och en bättre kontroll över utsta-

tionerad arbetskraft, trots ett starkt motstånd från vissa partier i denna kam-
mare. Det är bara att beklaga. Jag är glad över att Sverigedemokraterna var
tungan på vågen i den omröstningen.

Konsekvenserna blev då tyvärr att de stora byggföretagen ändrade ar-
bets sätt, slimmade sin organisation och i högre grad förlitade sig på under-
entreprenörer och utstationerad arbetskraft. Det är ett arbetssätt som tyvärr
har levt kvar.

Fru talman! Arbetet har påbörjats, och mycket har hänt: a-krimcenter,
minskad sekretess mellan myndigheter och skärpta regler vid arbetskrafts-
invandring. Men vad kan man mer göra? Det kan handla om Arbetsmiljö-
verkets tillsyn av anmälningar till utstationeringsregistret och ökade krav
på huvudentreprenören att detta hanteras rätt.

Det kan handla om ett utökat ansvar gällande ID06 och elektroniska
personalliggare samt oannonserade kontroller vid misstanke om fusk.
I dag meddelas arbetsplatsen ofta i förväg när det är dags för en kontroll.
Det är en arbetsordning som vi absolut inte kan ha.

Det kan också handla om att se över och skärpa regelverket för att kun-
na utesluta oseriösa arbetsgivare, samtidigt som kraven på offentliga upp-
handlare skärps.

Fru talman! Sverigedemokraterna håller med Socialdemokraterna om
att man ska se över regelverket gällande de långa kedjorna av underentre-
prenörer. Men att som Socialdemokraterna föreslå endast två är inte seriöst
i dagsläget då många byggföretag inte kan tillhandahålla alla de tjänster
som krävs på en större byggentreprenad. Här måste regelverket först skär-
pas så att samma ansvar vilar på såväl huvudentreprenören som under-
entreprenörerna.

Kravet på huvudmannskapet måste skärpas. Frågan om regelverk gäl-
lande underentreprenörer måste utredas noga då ett sådant förslag, som det
formuleras i dag, skulle slå hårt även mot många seriösa svenska småföre-
tagare. I dag handlar mycket på en svensk byggarbetsplats om specialister
och specialistföretag, och de växer inte på träd. Det måste därför tas in
underentreprenörer, och det kommer aldrig att räcka med bara två. Det
handlar helt enkelt om att skärpa kraven.

Den stundande lagen om rapporteringsplikt gällande illegala invand-
rare kommer också att bli ett hjälpmedel, då vi vet att många företag i grå-
zonen utnyttjar illegala invandrare i sin verksamhet. Kan man komma åt
detta missbruk försvårar man för dessa företag att kunna existera och verka
i Sverige. Socialdemokraterna var på bollen där en gång, men de drog till-
baka detta förslag. Det är bara att beklaga. Annars hade det kunnat vara
genomfört i dag.

Ge myndigheterna en chans att lagföra de kriminella företagen! Här är
utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott en viktig aspekt. Det är i
grunden ett socialdemokratiskt förslag som man nu röstar nej till enbart
för att Sverigedemokraterna driver frågan. Det kunde också ha varit på
plats för länge sedan. Det hade underlättat väldigt mycket.

Fusk och missbruk ska ovillkorligt leda till näringsförbud i Sverige.
Utländska företag som fuskar ska ut ur landet. Det är inte ens förhandlings-
bart.

Det ligger även ett stort ansvar på parterna att se över kollektivavtalen
och göra dem transparenta och enkla att hantera och att minska kryphålen
så att de inte utnyttjas för fusk. I dag använder man faktiskt kollektivavta-

len för att fuska när det gäller lägstanivå på löner med mera, och det är bara att beklaga.

Fru talman! Vi ska prata lite om arbetstid också, och det är en viktig och aktuell fråga.

Vi noterar att EU:s arbetstidsdirektiv skapar problem på svensk arbetsmarknad. Direktivet reglerar dygnsvilan och är tänkt som ett skydd för arbetstagarnas hälsa och säkerhet. Men samtidigt är det många svenska verksamheter som är uppbyggda kring kollektivavtalade arbetstider som bryter mot direktivet.

EU-kommissionen har ifrågasatt om sådana kollektivavtal är förenliga med EU:s arbetstidsdirektiv. Till skillnad från utskottet anser vi att det finns skäl för regeringen att vara betydligt mer aktiv, så att de svenska parternas överenskommelser kan gälla oinskränkt i Sverige.

Vi anser därför att regeringen bör vidta åtgärder för att bistå arbetsmarknadens parter i betydligt större utsträckning än i dag och agera i både Sverige och Bryssel för ett nationellt och permanent undantag från EU:s arbetstidsdirektiv.

Fru talman! Sänkt arbetstid är en fråga som debatteras flitigt i dag. Många partier och även fackförbund driver på för att det ska lagstadgas i frågan. Och det hade väl varit perfekt i den bästa av världar, för alla vill väl jobba mindre och tjäna mer. Så är väl människan skapad. Men är lagstiftning rätt väg att gå i dagsläget? Hur kommer det att fungera i kommuner och regioner som redan i dag brottas med dålig ekonomi och personalbrist?

Det är redan i dag fritt fram för privata företag att sänka arbetstiden med bibehållen lön om man vill. Även kommuner och regioner kan själva inom sina verksamheter förhandla fram sänkt arbetstid med bibehållen lön om man vill.

I dag regleras mycket via partsförhandlingarna. Hur mycket ska vi inskränka i den svenska modellen? Det är många frågetecken som behöver rätas ut. Ett sådant här förslag måste grundligt utredas och inte användas som rent valfläsk inför ett stundande val. Det är frågan alldeles för komplex och komplicerad för.

Anf. 111 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt ställa en annan fråga till Magnus Persson, men jag känner mig nödgad att svara lite på de svador som kom från Magnus Persson från talarstolen när det gäller den facklig-politiska samverkan.

Sverigedemokraterna anser alltså att den facklig-politiska samverkan får folk att inte vilja bli skyddsombud. Det är inget som man verkligen vet, befarar eller ens tror, utan det är någonting som man tycker.

Att hävda att den samlade arbetarrörelsens organisering gör svenska arbetsplatser farligare, som Magnus Persson gör från talarstolen, är faktiskt så märkligt att det knappt går att bemöta. Men till skillnad från Sverigedemokraterna och Magnus Persson finns det de som har tittat på vilka de faktiska orsakerna är till att folk inte vill bli skyddsombud eller avsäger sig uppdraget.

LO har genomfört enkäter med 14 000 svar, och där träder en helt annan bild fram. Anledningarna till att folk inte vill bli skyddsombud eller avsäger sig uppdraget är rädsla för repressalier från företaget, att man inte får rätt förutsättningar och tid för uppdraget från arbetsgivaren, att

arbetsgivaren inte förstår uppdraget och heller inte uppmuntrar folk att bli skyddsombud, trots att man ska samverka kring arbetsmiljön, att arbetstagen inte vet vad uppdraget innebär och att man har en otrygg anställning.

Det är dessa anledningar som framkommer när man frågar skyddsombuden själva, så jag undrar vad Magnus Persson hoppas att Arbetsmiljöverkets utredning ska komma fram till.

Prot. 2023/24:105
24 april

Arbetsmiljö och
arbetstid

Anf. 112 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Johanna Haraldsson för frågan.

Jag tror att vi vill nå samma mål, men min tanke och vision är att vi ska få fler människor att engagera sig och bli skyddsombud.

Johanna Haraldsson nämner att LO har skickat ut en enkätundersökning till skyddsombuden. Ja, men jag lyssnar på alla dem som inte är skyddsombud och som kanske skulle vilja bli skyddsombud men inte har en chans att bli det.

I dag exkluderas man ju på svensk arbetsmarknad från att bli skyddsombud om man har en annan politisk inriktning än Socialdemokraternas. Det är ingen hemlighet. Så ser det ju ut i dag, för i dag kopplar man samman det fackliga förtroendemannauppdraget med skyddsombudsuppdraget, att det är exakt samma sak. Jag vet själv, för jag har gått på partiskola på Rönneberga och har haft den här debatten jättemånga gånger. Så ser det ut.

Hade man släppt den kopplingen hade fler kunnat bli skyddsombud. LO skickar ut en enkät till sina medlemmar och får de svar som de vill ha. Ja, men det är ungefär samma svar som de fick från de regionala skyddsombuden. De fick de svar som de ville ha men kanske inte de som riktigt stämde överens med verkligheten.

Jag tror att man måste se bredare på den här frågan för att människor ska engagera sig, för det ser inte ut som det gjorde på 70- och 80-talen i Sverige. Den svenska arbetsmarknaden har förändrats, organisationsgraden minskar och allt färre är beredda att ta uppdrag med de premisser som ställs för att få uppdragen. Det är detta det handlar om, och då måste man titta på det ur ett bredare perspektiv. Att man lägger fram det här förslaget nu är för att man vill få fler att engagera sig.

Hur vill Socialdemokraterna att fler ska kunna engagera sig som lokala skyddsombud? Vad är er lösning för att fler ska bli lokala skyddsombud? Det saknas ju tusentals, och det är vi överens om. Hur vill Socialdemokraterna lösa detta? Det skulle vara jätteintressant att få veta det, för det har jag inte hört.

Anf. 113 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Man kan ju börja med att titta på det som framkommer i enkätundersökningen.

Hur kan vi stärka skyddsombudens ställning på arbetsplatsen? Förutom att man kan stämma företag som hindrar ett skyddsombud på arbetsplatsen från att delta i skyddsarbetet borde man också kunna utdöma sanktionsavgifter när man inte får delta. Fokus behöver vara på hur vi stärker de lokala skyddsombuden på arbetsplatserna för att folk ska våga ta på sig uppdraget och kunna utföra det på bästa sätt.

Magnus Persson vet precis lika väl som jag hur viktigt det är att facken står bakom skyddsombuden. Det framkommer också i Sverigedemokrater-

nas motioner att man tycker att det är viktigt att facken står bakom skyddsombuden. Det är avgörande att ha ett starkt stöd från en organisation för sin utbildning och stöd i arbetet för att kunna utföra sitt arbete på bästa sätt.

Jag tycker att det är så märkligt att företrädare för regeringspartierna och Sverigedemokraterna lyfter fram frågan om utredningen som Arbetsmiljöverket ska göra. Man är så stolt över ett initiativ som har upprört hela den samlade fackföreningsrörelsen, inte bara LO utan också SACO och TCO. Man blev ju så upprörd därför att förtroendet för regeringspartierna och Sverigedemokraterna är drivet i botten i frågan om arbetsmiljön. I detta har också Magnus Persson och Sverigedemokraterna en skuld, för de enda frågor som ni tidigare har drivit kopplade till skyddsombuden är att skilja skyddsombuden från facken och att avskaffa de regionala skyddsombuden. Det är något som skulle skapa en mycket sämre situation på våra arbetsplatser i fråga om arbetsmiljö.
(Applåder)

Anf. 114 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det framgår tydligt nu i debatten med Johanna Haraldson vad grundproblemet är. Det handlar om att man helt enkelt är livrädd för att släppa in aktörer på arbetsplatserna för att bedriva arbetet som skyddsombud som inte kommer ur de socialdemokratiska fackliga leden. Man är rädd för att tappa makten över svenska arbetsplatser.

Sedan är en aspekt att allting är företagens fel. Varför kan man inte samarbeta i frågorna?

Här ligger en utredning där man sträcker ut en hand och vill samarbeta brett. Det handlar inte om att skjuta fackförbunden i sank. Det är ingen som har sagt att man ska skjuta fackförbunden i sank och ta någonting ifrån dem, utan att man ska titta på andra lösningar och samarbeta brett.

Så fort Socialdemokraterna tar upp den här frågan säger de att allting är företagens fel. Det är aldrig fackförbundens fel, och det är aldrig Socialdemokraternas fel. Det är alltid någon annans fel. Problemet är att vi saknar tiotusentals lokala skyddsombud i Sverige, och Socialdemokraterna har absolut inget svar på den frågan.

Anf. 115 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar nu arbetsmiljö och arbetstid. Det är viktiga ämnen.

Fru talman! Av Arbetsmiljöverkets statistik framgår att 55 personer omkom på grund av dödsolyckor i arbetet under 2023. Motsvarande siffra för 2022 var 40 personer, och 2021 omkom 39 personer. Detta är otroligt allvarligt. Vi vet att vi haft en trend med minskande arbetsplatsolyckor över tid, men vi måste reagera när denna utveckling bryts.

Utskottet föreslår därför ett tillkännagivande till regeringen: ”Regeringen bör vidta åtgärder för att belysa de bakomliggande orsakerna till det ökande antalet dödsolyckor i arbetslivet, med prioritet på byggbranschen och andra branscher som är särskilt utsatta. Slutsatserna ska beaktas i berörda myndigheters arbete och i genomförandet av arbetsmiljöstrategin.”

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande, inklusive vårt gemensamma förslag till tillkännagivande avseende åtgärder för att minska riskerna för dödsolyckor i arbetslivet.

Fru talman! Det är bra att regeringen i sitt regleringsbrev har gett Arbetsmiljöverket ett uppdrag med ett återrapporteringskrav på att redovisa vilka åtgärder myndigheten vidtagit för att öka andelen oanmälda fysiska inspektioner. Redovisningen ska ske i samband med myndighetens årsredovisning 2024.

Fru talman! Det är arbetsgivarna som tillsammans med arbetsmarknadens parter och skyddsombuden är de viktigaste aktörerna för att skapa säkra och trygga arbetsplatser. Samtidigt är det viktigt att staten också tar sitt ansvar i form av bra lagar och väl fungerande inspektioner. Det är därför bra att regeringen fattat beslut om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att lämna förslag på åtgärder som kan leda till att fler arbetstagare vill engagera sig i rollen som skyddsombud.

Arbetsmiljöverket ska även redovisa det nuvarande antalet skyddsombud i Sverige samt utvecklingen över tid. Redovisningen ska innehålla en jämförelse mellan branscher med en uppdelning för kvinnor och män. Myndigheten ska även analysera vilka faktorer som kan avhålla personer från att bli skyddsombud. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2024, vilket är rätt snart.

Utöver detta har regeringen avsatt resurser för att Arbetsmiljöverket ska kunna genomföra fler inspektioner, vilket under 2023 resulterade i att Arbetsmiljöverket ökade antalet inspektioner jämfört med föregående år. Ökningen 2023 var drygt 12 procent jämfört med 2022. Även myndighetsgemensamma kontroller mot arbetslivskriminalitet har ökat, vilket är positivt.

Regeringen fortsätter att förstärka rättsväsendet, vilket i sin förlängning även kommer att få effekter på arbetslivskriminaliteten. Regeringen har också tillsatt en utredning som syftar till att det ska vara lättare att utbyta information inom och mellan myndigheter i syfte att komma åt kriminella strukturer.

Fru talman! Innan jag lämnar arbetsplatsolyckorna och kommenterar arbetstid vill jag ännu en gång säga att jag personligen tror att det vore bra om Statens haverikommission tittade på fler arbetsplatsolyckor över tid för att se om det finns något mer som vi kan göra på systemnivå för att minska antalet arbeskraftsolyckor.

Fru talman! Arbetstid och arbetsvillkor regleras av EU-direktiv, svensk lag samt kollektivavtal. Generellt sett är vi som kristdemokrater nöjda med dagens ordning. Det finns dock situationer där dessa olika beslutsnivåer och processer kolliderar med varandra.

Ett sådant exempel är arbetstidsdirektivet, som bland annat reglerar dygnsvila. Detta direktiv har skapat stor oro inom vård, LSS och räddningstjänst. Vi från Kristdemokraterna har hela tiden hävdat att det finns möjlighet till undantag förutsatt att parterna hittar gemensamma lösningar på detta. Enligt den information vi fått har parterna nu hittat ett nytt sätt att arbeta med detta, vilket bör fungera för de flesta som jobbar med enskilda personer och inom vården. Men inom räddningstjänsten kvarstår problem som parterna behöver arbeta vidare med.

Det är positivt att parterna försöker lösa ut de problem som finns, men då arbetstidsdirektivet i kombination med tidigare förhandlingar har skapat stora problem kommer vi att följa frågan. Detta har varit en stor diskussion under det senaste året.

Fru talman! Det är även bekymmersamt att EU på olika sätt fattar beslut som påverkar vår arbetsmarknadsmodell. Då vår modell har tjänat oss väl och skapat en väl fungerande arbetsmarknad med delaktighet och få strejker kommer vi att fortsätta att bevaka detta, så att vi framgent kan fortsätta med vår lagstiftnings- och förhandlingsmodell.

Fru talman! En annan fråga som återkommande dyker upp i debatten är frågan om generell arbetstidsförkortning. Från kristdemokratiskt håll är vi tydliga med att vi inte tror på generell arbetstidsförkortning. Våra skäl för detta är delvis ekonomiska, men det är också ett faktum att vi är på väg in i en situation med arbetskraftsbrist. Om man då genomför en generell arbetstidsförkortning kommer bristerna att bli ännu större. Vi ser således inte att det finns några möjligheter att genomföra en generell förändring.

Samtidigt har vi stor respekt för arbetsmarknadens parter och att det mycket väl kan finnas yrkesgrupper eller arbetsplatser där man kan förhandla fram en arbetstidsförkortning eller andra sätt att lösa en uppgift. I dessa fall anser vi inte att det är en fråga som politiken ska överpröva, utan vår grunduppfattning är att det är arbetsmarknadens parter som äger den typen av förändringar via avtal.

Fru talman! Vi ser också att arbetsmarknaden håller på att förändras. Vi har digitala företag, så kallade appföretag, som skapar en viss problematik. Vem är arbetsgivare och vem är arbetstagare? Hur hittar vi en trygghet på den arbetsmarknaden, som är växande?

Ett fenomen som jag tror att alla vi här i rummet har gemensamt med många egenföretagare och andra är att det är oklart när jobbet börjar och när det slutar. Det händer nog mer än en gång att man svarar på ett mejl klockan tio, elva eller tolv på kvällen och att man kanske svarar på ett annat mejl fem på morgonen. Det här skapar givetvis en situation där det blir svårt att se när jobbet pågår och när jobbet slutar.

Det här är frågor som inte är så lätta att reglera, fru talman. Det handlar om en arbetskultur som man bygger upp och om ett beteendemönster. Ofta är det yrken där man har stor frihet och äger sin egen arbetstid. Men det är fortfarande frågor som vi behöver följa för att se vilka konsekvenserna kan bli över tid.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande i dess helhet.

Anf. 116 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Människor utsätts dagligen för risker på arbetet. Därför är det avgörande att man på arbetsplatsen ständigt jobbar med arbetsmiljön. Genom att bedöma risker och åtgärda det som krävs kan arbetsgivaren verka förebyggande, så att ingen av de anställda blir en av de alldeles för många svenskar som förkortar sitt liv på jobbet.

Under förra året dog 63 människor på sin arbetsplats. Tyvärr har inte detta år börjat bättre. Det är redan 16 personer som har dött på arbetet i år. Lägg därtill ungefär 3 000 som varje år dör till följd av arbetet. Detta är en tragedi och något som är helt oacceptabelt, och det kräver att vi gör större insatser på arbetsmiljöområdet.

Värst drabbade av dödsolyckor är som så många gånger tidigare de som jobbar i byggbranschen. Därför lade vi socialdemokrater redan i december förra året fram ett förslag till utskottsinitiativ om att tillsätta en kriskommission för att få ned antalet dödsolyckor inom just byggbran-

schen. Vi gjorde det för att tvinga regeringen att agera snabbt och kraftfullt. Korta byggtider, företag utan egna anställda, långa kedjor av underentreprenörer, ottydliga kunskapskrav på arbetsgivare, otillräcklig kontroll och upphandlingar som prioriterar lägsta pris över allt annat är en cocktail som uppenbarligen gör byggarbetsplatser farligare än andra. Lägg därtill en utbredd arbetslivskriminalitet. Det är en fråga som min partikamrat Patrik Lundqvist kommer att tala mer om i sitt anförande.

Det behövs mer genomgripande åtgärder för att få ordning på arbetsmiljön inom byggbranschen. Därför vill vi ha en specifik kommission för byggbranschen med uppdrag att granska hela den organisatoriska strukturen som leder till dödsolyckor inom sektorn. Det handlar inte enbart om att se över enskilda företeelser utan om en total genomlysning av hela sektorn.

Vi föreslår att en kommission ledd av Arbetsmiljöverket och polisen tillsammans med andra relevanta myndigheter, experter och arbetsmarknadens parter, ska få frihet att självständigt planera sitt arbete utifrån målet att identifiera orsakerna och formulera åtgärder för att förhindra ytterligare dödsolyckor.

När vi lade fram vårt förslag gick utskottet med på att fortsätta att bereda frågan. Men regeringen och Sverigedemokraterna lade fram ett motförslag som inte innebär någon kriskommission utan att myndigheterna ska få i uppdrag att belysa de bakomliggande orsakerna till dödsolyckorna i fler branscher. Det är ett uppdrag som de redan har i dagsläget. Vi upplever det som en total urvattning av vårt förslag. Man har heller inte varit villig att kompromissa, trots att vi har försökt.

Dessutom bestämde sig Sverigedemokraterna och regeringspartierna för att det inte var särskilt bråttom med kriskommissionen. Det är mer än fyra månader sedan vi lade fram vårt förslag, och utskottet kunde ha gjort sitt tillkännagivande för flera månader sedan. Men det formella beslutet om initiativet fattas nu i dag. Det är uppenbart att regeringspartierna och Sverigedemokraterna inte vill ha en kriskommission.

Fru talman! Regeringspartierna har gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att utöka antalet oanmälda inspektioner på arbetsplatserna. Det är något som kan vara bra. Men problemet var att man inte sköt till mer resurser för arbetet. Vi oroar oss för att denna ökning kommer att tränga undan andra insatser, och då särskilt de inspektioner där det krävs förankringen för att inspektionen ska kunna genomföras på ett bra sätt.

Vi vill inte att de oanmälda inspektionerna ska ske på bekostnad av kontrollen av arbetsmiljön på kvinnodominerade arbetsplatser. Det är arbetsplatser där problemen ofta är av en annan art, där stress och hög arbetsbelastning allt oftare gör människor sjuka.

Den organisatoriska och sociala arbetsmiljön måste tas på mycket större allvar. Därför bör vi på olika sätt skärpa kraven på arbetsgivaren. Det gör vi bland annat genom att se till att arbetsgivare kan få sanktioner om de struntar i att undersöka de anställdas arbetsbelastning eller om de inte lever upp till kravet om att den som har ansvar för arbetsmiljöfrågor har tillräcklig kompetens för uppdraget.

Fru talman! Alla vi som någon gång har haft ett jobb vet att på vissa arbetsplatser funkar arbetsmiljöarbetet väldigt bra. Du får utbildning i vilka risker som finns med olika moment i ditt arbete, arbetsgivaren köper in hjälpmedel som behövs, och man anpassar arbetsplatsen för att du ska

kunna göra det du är satt att göra. Det är arbetsplatser där arbetsgivaren kontinuerligt följer upp arbetsbelastning och upplevelse av stress hos de anställda.

Min arbetsgivare installerade en lyft vid maskinen där jag jobbade för att jag och mina arbetskamrater inte skulle behöva lyfta tunga verktyg upp för en trappa och på så sätt riskera överbelastning eller att tappa balansen och trilla ned. Man byggde in andra maskiner för att minska bullret, och man ändrade arbetssätt och rutiner för att minska risken för skador.

Allt det var ett resultat av systematiskt arbetsmiljöarbete i samverkan med skyddsombud och de anställda. Trots att fabriken och många av maskinerna har varit desamma under flera årtionden hittade man ständigt nya förbättringar på arbetsplatsen.

Men det finns också arbetsplatser där arbetet inte prioriteras, där kunskapen är låg om vad som bör göras och där det systematiska arbetsmiljöarbetet inte existerar. Lägg därtill arbetsplatser där man systematiskt bryter mot regler och struntar i löntagarnas hälsa och säkerhet. Man viftar bort skyddsombuds och de anställdas oro för att någon ska skada sig eller bränna ut sig, om de ens vågar påpeka riskerna för sin arbetsgivare.

Våra lagar och förordningar på arbetsmiljöområdet är omfattande och tydliga. Arbetsgivaren bär hela ansvaret för arbetsmiljön och ska göra det som krävs för att ingen ska skada sig eller förolyckas på arbetet.

Reglerna talar också om för oss att arbetet ska ske i samverkan med de anställda. Skyddsombuden som väljs av de anställda är avgörande för att den samverkan ska fungera. Det är grundläggande att de skyddsombuden är kunniga och starka och kan trycka på den arbetsgivare som kanske inte är fullt lika engagerad eller saknar kunskapen.

För att skyddsombuden ska ha kraft att ställa krav på sin arbetsgivare krävs att de har utbildning och stöd i sitt viktiga arbete. Det får skyddsombuden genom sitt fackförbund. Det skyddsombud som inte är utsett av facket på arbetsplatsen kan inte sätta den kraft som ofta krävs bakom orden. Men med en fackförening i ryggen står skyddsombuden starka och vet att de kan få det stöd som krävs om de blir motarbetade i sitt uppdrag.

Förståelsen för hur arbetsmiljöarbetet fungerar på arbetsplatser verkar svikta hos regeringspartierna, menar jag. Det blev tydligt när man lämnade uppdraget till Arbetsmiljöverket om att se över hur man ska kunna få fler skyddsombud oavsett om dessa är organiserade eller inte.

Hela den samlade fackföreningsrörelsen – allt från tjänstemän och akademiker till arbetare – reagerade starkt mot uppdraget, eftersom de vet vilken effekt fler oorganiserade skyddsombud skulle få på skyddsarbetet. Med svagare skyddsombud utan stöd skulle arbetsmiljöarbetet på våra arbetsplatser bli sämre och löntagarna stå utan företrädare i en livsviktig fråga som skydd mot olyckor och ohälsa på jobbet.

Fru talman! Precis som man på många arbetsplatser dagligen jobbar med att öka säkerheten och skapa trygga och hälsosamma arbetsplatser behöver vi i riksdagen och regeringen ta vårt ansvar och ta initiativ för att göra det vi kan. Jag menar att regeringen inte tar det ansvaret tillräckligt.

Det finns flertalet färdigutredda förslag på regeringens bord som om de genomfördes skulle bidra till bättre arbetsmiljöarbete och som ligger helt i linje med arbetsmiljöstrategin. Vi socialdemokrater lyfter fram flera av dessa förslag i våra motioner och reservationer.

Det handlar om:

- Utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud. Fler löntagare i Sverige särskilt på mindre arbetsplatser skulle behöva det stöd och den uppföljning av arbetsmiljön som de regionala skyddsombuden står för.
- Sanktionsavgifter för fler brister i arbetsmiljön. Det måste straffa sig att inte bry sig om de mest grundläggande arbetsmiljöreglerna.
- Utökad rådighetsansvar för att förtydliga ansvaret för arbetsmiljön på arbetsplatser där flera arbetsgivare är inblandade, och kanske kunna förbättra situationen lite grann för matbuden, vilkas arbetsmiljö ingen tar ansvar för i dagsläget.
- Förstärkt användning av företagshälsovård.
- Ratificering av ILO-konventionen om hot och våld i arbetslivet.

Men regeringen och Sverigedemokraterna fortsätter att ducka på punkt efter punkt, och propositionslistan är väldigt ödslig.

Det verkar nästan som att allt annat är viktigare än ett tryggare arbetsliv. I stället för att göra upp med den vilda västern-liknande ordningen som råder inom byggbranschen upplever jag att man sitter på händerna.

Det här är beklagligt, fru talman. Det är inte rimligt att så många människor varje dag riskerar liv och hälsa bara för att de går till jobbet. Vi socialdemokrater har i våra motioner lagt fram flera förslag för hur vi i Sverige ska kunna förstärka arbetsmiljön och det förebyggande arbetet på våra arbetsplatser. Vi vill mer!

Jag vill avslutningsvis lova att jag och Socialdemokraterna kommer att fortsätta att jaga på för att de här frågorna ska högre upp på agendan.

Fru talman! Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tidsvinning yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 30.

(Applåder)

Anf. 117 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! När det gäller en sak kan jag hålla med Johanna Haraldsson. Jag instämmer i kritiken att propositionslistan från Arbetsmarknadsdepartementet är tunn. Det håller jag med om. Det är bara att beklaga.

Jag vill säga några ord om något som vi diskuterade lite i det förra replikskiftet. Det gäller hur Sverigedemokraterna ser på en kriskommision. Det är viktigt att också får med det i diskussionen. Det låter hela tiden som att vi är en del av regeringen.

När förslaget kom på bordet och jag läste det väldigt snabbt tyckte jag till en början att det såg ganska bra ut. Men man hade haft lite bråttom när man skrev det. I min värld hade man kanske i det läget kunnat ställa sig bakom Ciczie Weidbys och Vänsterpartiets reservation.

De har drivit frågan om en kommission för att belysa arbetsplatsolyckorna i väldigt många år. Det är en väldigt bra motion, får jag lov att säga, som jag också nämner i ett särskilt yttrande.

När jag läste igenom det förslag som Socialdemokraterna hade lagt tyckte jag att det var väldigt snävt och hafsigt gjort. Man fick intrycket av att det var en paniklösning som skulle skapa rubriker.

Det stämmer inte riktigt som Johanna Haraldsson säger att man bjöd in de andra partierna att förhandla och göra upp i frågan. Vi ska vara väldigt tydliga med – och detta är viktigt – att Socialdemokraterna inte får göra upp med Sverigedemokraterna i någon fråga över huvud taget. Det finns beslut på detta inom socialdemokratins, och det gäller både i riksdagen och på regional och kommunal nivå. Så är det.

Min dörr stod öppen hela tiden, men det var ingen från Socialdemokraterna som kom in till Sverigedemokraterna för att över huvud taget diskutera detta med oss som enskilt parti. Min fråga till Johanna Haraldsson blir därför: Tycker Johanna Haraldsson att det är problematiskt att Socialdemokraterna inte får diskutera sakfrågor med Sverigedemokraterna, frågor där vi i mångt och mycket är överens?

Anf. 118 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Det som Magnus Persson hävdar stämmer inte. Vi öppnade på utskottssammanträdet upp för att komma överens om ett kompromissförslag när det kom till vårt förslag om kriskommission. Vi såg att det fanns delar av det förslag som regeringspartierna och Sverigedemokraterna lade fram som på ett bra sätt skulle kunna komplettera vårt förslag. Vi sa därför att det vore bra om vi kunde komma överens om ett gemensamt förslag om en kriskommission där man särskilt skulle titta på byggbranschen, för det är där de allra största problemen finns. Hela organisationen skapar på något sätt grogrund för fusk och utnyttjande, och de långa underentreprenörskedjorna gör att ansvaret för arbetsmiljön verkar försvinna.

Det stämmer alltså inte att vi inte ville förhandla och kompromissa. Det ville vi visst!

Vi har ju vid flera tillfällen sett att Sverigedemokraterna har kunnat bryta sig loss lite från Tidösamarbetet och gå fram med andra förslag och driva frågor mot regeringspartierna. Men i den här frågan kunde man alltså inte göra det. Vad beror det på?

Anf. 119 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Frågan kvarstår. Min dörr stod öppen, men det kom inte in någon från Socialdemokraterna och ville diskutera den här frågan. Vi kunde ju ha fått majoritet för ett gemensamt förslag. Vi kunde ha kört över regeringen i den här frågan. Men ni var inte intresserade.

Ni får ju inte förhandla med Sverigedemokraterna. Det är viktigt att berätta det för dem som lyssnar på debatten. Ofta beskyller man Sverigedemokraterna för att svika arbetarna i den ena eller andra frågan, men det gör vi inte. Det är Socialdemokraterna som sviker arbetarna när de vägrar förhandla och diskutera med det näst största partiet i Sveriges riksdag.

Vi kunde ha fått igenom massvis med frågor redan förra mandatperioden. När ni styrde i minoritet kunde ni ha gjort upp med Sverigedemokraterna i jättemånga frågor: preskriptionstiderna för arbetsmiljöbrott, arbetslivskriminalitetsfrågor och hur många andra frågor som helst. Men ni vägrar förhandla och göra upp med Sverigedemokraterna.

I en förhandling är man två parter som diskuterar och gör upp. Då är det inte meningen att den ena parten rätt av ska köpa det koncept som ligger på bordet.

Så länge som Socialdemokraterna stänger dörren till Sverigedemokraterna och vägrar förhandla i sakfrågorna är inte kritiken mot Sverigedemo-

kraterna trovärdig över huvud taget. Då är det bara ett politiskt spel från Socialdemokraterna. Det är bara att beklaga. De som drabbas mest är de svenska löntagarna på våra arbetsplatser.

Prot. 2023/24:105
24 april

Arbetsmiljö och
arbetstid

Anf. 120 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Här verkar det mer handla om hur man förhandlar än om att man förhandlar över huvud taget.

Hade Magnus Persson svarat på den utsträckta handen i frågan om hur vi skulle formulera kriskommissionen hade det varit en förhandling, men det gjorde han inte.

Det är fritt fram för Sverigedemokraterna att i dag rösta för en kris-kommission om man verkligen tycker att det är bra att vi gör en rejäl genomgång av byggbranschen, i stället för att rösta på det urvattnade förslag som regeringspartierna står bakom.

Det finns givetvis andra frågor där vi tycker lite lika, och det framhåller gärna Sverigedemokraterna titt som tätt. Men gång efter gång visar det sig att det är viktigare att hålla ihop regeringsalternativet än att faktiskt rösta på de frågor som man tycker är viktiga.

(Applåder)

Anf. 121 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! I det här betänkandet har vi en stor mängd motioner som hanterar arbetsmiljö och arbetstid. Samtidigt visar betänkandet att regeringen redan arbetar med frågorna och att en stor mängd processer är igång. De kommer under de närmaste åren till riksdagen för beslut. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Samhällsdebatten har de senaste månaderna fokuserat mycket på byggbranschen och den förfärliga olycksstatistik vi sett. Det som har hänt i byggbranschen och många andra branscher de senaste åren är helt oacceptabelt. När något får rättmätigt stor uppmärksamhet hamnar andra problem lätt i skymundan. Ingen ska förolyckas på arbetet, och ingen ska heller bli sjuk av sitt arbete.

I Arbetsmiljöverkets rapport *Arbetsorsakade besvär 2022*, som avser besvär av olika slag, till exempel fysiska och psykosomatiska besvär, anges att den vanligaste orsaken till besvär förutom olyckshändelser är för hög arbetsbelastning. Det är särskilt vanligt med besvär av denna sort hos kvinnor som är anställda i offentlig verksamhet inom kommun och region.

Detta är lätt att se med egna ögon. Arbetsbelastningen i den offentliga sektorn är ofta problematisk, och det är svårt att locka kompetens till yrkena, vilket skulle ge medarbetarna fler arbetskamrater. Inte sällan finns resurser för anställningar men arbetskraften saknas.

Jag vill uppmärksamma att det händer saker utanför kammaren, och jag vill lyfta fram det arbete som görs av våra regionala kollegor på sjukhus och vårdcentraler över hela landet. I Skåne, där jag tidigare varit verksam som politiker, har man fattat modiga beslut kring användandet av bemanningsföretag.

Fru talman! År 2020 hade Skånes Universitetssjukhus ett arbetssätt som innebar att ingen fick ta in hyrpersonal såvida det inte var obekvämt arbetstid, för en mycket kort period och alla andra alternativ var provade. Detta gjorde att den totala kostnaden för bemanningsföretag var 2,5 procent, vilket är SKR:s definition av att man är hyrpersonalsoberoende.

Men sanningen är att andelen på enskilda vårdavdelningar var betydligt högre. När covidpandemin kom ändrades förutsättningarna. Helt plötsligt så en del av bemanningsföretagen att de endast kunde bemanna vardagar, med följd att den ordinarie personalen fick arbeta längre pass, nätter och helger.

Att inhyrd personal nu ersätts med fast personal innebär på sikt en förbättring av arbetsmiljön. Att hyrstoppet dessutom har finansierat ett kraftigt höjt ob-tillägg torde uppskattas av alla som arbetar där.

Låt mig vara tydlig: Hyrpersonal vid en topp, vid sjukdom eller för att täcka arbetstider som är oattraktiva för befintlig personal är utmärkt. Men när andelen som väljer att jobba som bemanningspersonal ökar och den befintliga personalen är så fåtalig avstannar kompetensutvecklingen och kvalitetsarbetet, och trivseln på arbetsplatsen sjunker. Kort sagt: Arbetsmiljön försämras.

Färre fast anställda genererar arbetsmiljöproblem, som i sin tur genererar att fler väljer bemanningsföretag. Den nedåtgående spiralen accelererar, och det drabbar arbetsmiljön för de sjuksköterskor, undersköterskor och annan vårdpersonal som drar det stora lasset. Därför krävs det att någon är modig nog att sätta ned foten.

Den här typen av åtgärder är viktiga, men under omställningen är det tufft. Man tvingas dra ned på vårdplatser. Man tvingas öka utlokaliseringen av patienter och komplettera med mobila team.

Jag hoppas att Arbetsmiljöverket ser den långsiktiga nyttan med arbetet och att man inte kommer med sanktionsavgifter under omställningsarbetet. Jag hoppas också att fackförbund och arbetsgivare kan gå arm i arm, så att man får resultat så snabbt som möjligt. Målet är jag övertygad om att man delar, men just nu är det en skumpig väg där fackföreningarna är oroliga för det dagliga arbetet. I Skåne har man börjat fastanställa sjuksköterskor igen, men det behövs fler. De och alla andra vårdarbetare ska ha möjlighet till kompetensutveckling, karriär och vettiga arbetsförhållanden.

Nu gäller det att hålla i och hålla ut.

Sist i anförandet vill jag lyfta debatten om generell arbetstidsförkortning. Jag vill förtydliga att Liberalerna inte har något gemensamt beslut ännu. Detta är inget som vi har haft uppe och diskuterat på landsmöten eller dylikt, men diskussionerna pågår givetvis i korridorerna.

Jag kan konstatera att det inte är någon liberal tanke att vi måste jobba åtta timmar om dagen – tvärtom är det väldigt liberalt om man får mer tid att själv förfoga över. Däremot är det liberalt att man kan försörja sig själv, att man är en del av samhällsbyggnaden och att man är en del av arbetslinjen för vår gemensamma välfärd. Samtidigt står vi inför stora förändringar på arbetsmarknaden på grund av AI eller vad som kommer utöver AI, när den sjunker, och vad det kommer att innebära för vår produktivitet.

Med det sagt är det svårt att se att vi inom en överskådlig framtid har möjlighet att generellt dra ned arbetstiden med eller utan bibehållen lön.

I dag sker överenskommelser mellan parterna, och många yrkeskategorier har ett heltidsmått som är lägre än 40 timmar. Samtidigt kommer överenskommelser mellan parterna att innebära att det blir olika möjligheter till flexibel arbetstid mellan olika arbeten och olika yrkeskategorier. I många välfärdsyrken kan man inte jobba hemifrån någon dag i veckan eller stämpla ut tidigare. När det gäller yrken där arbetstiden är mer oflexi-

bel måste vi diskutera vad som kan göras för att man ska välja den typen av karriär.

Vilka kvaliteter ska kompensera för en stelbenthet i fråga om arbetstiden? Kanske skulle man se över arbetstiden just för dessa yrken i framtiden. När det gäller omsorgsyrkena vet vi att vi står inför ett gigantiskt arbetskraftsbehov. Vi måste både bli fler och ändra arbetssätt för att möta framtiden. Om vi inte gör detta kommer färre att välja patient- och medborgarnära yrken, och det blir allt svårare att rekrytera till vård- och lärarutbildningar. Den utvecklingen är jag övertygad om att vi alla vill förhindra.

Anf. 122 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Vänsterpartiet har under många år framställt krav på åtgärder för att vända den negativa utvecklingen när det gäller dödsolyckor i arbetslivet. Det är självklart välkommet att samtliga partier nu visar ett intresse för att göra något åt detta centrala samhällsproblem och att frågan om ett utskottsinitiativ har väckts i utskottet.

Under beredningens gång visade jag intresse för och ställde mig bakom Socialdemokraternas förslag. Vårt krav var att frågan skulle beredas skyndsamt i ett separat betänkande. Men en majoritet i utskottet har dessvärre inte alls ett behov av en skyndsam hantering utan har låtit förslaget till utskottsinitiativ hanteras och beredas i samma betänkande som det där min motion, med ett yrkande om en statlig kriskommission mot dödsolyckor i arbetslivet, behandlas.

Det motionsförslag som Vänsterpartiet under en lång tid har förespråk- at är mycket mer omfattande än de olika förslag till initiativ som har debatterats i utskottet. Eftersom mitt motionsförslag finns med i detta betänkande väljer jag att inte ansluta mig till något annat förslag. Jag yrkar avslag på förslaget om utskottsinitiativ.

I likhet med utskottet konstaterar jag att 2023 blev ett väldigt mörkt år på den svenska arbetsmarknaden, med fler än 60 personer som dog på jobbet. Den negativa utvecklingen har fortsatt under inledningen av 2024, med dödsolyckor i en skrämmande stor omfattning. Det kan självfallet aldrig accepteras att människor dör på jobbet. Varje enskilt dödsfall är givetvis en tragedi för de anhöriga, för arbetsgivaren och för samhället.

Att döden på jobbet inte uppmärksammas i samhällsdebatten på ett sätt som står i proportion till antalet drabbade menar jag är en följd av att vi lever i ett klassamhälle. Företagens vinstjakt är ofta grunden till arbetsplatsolyckor med dödlig utgång. Jakten på vinst och höga överskott leder till en dålig arbetsmiljö, slarv med skyddsutrustning och undermåliga arbetsredskap.

För att man ska komma till rätta med arbetsplatsolyckor behövs det ett samhälle där människornas bästa prioriteras framför företagets vinster. Just därför har Vänsterpartiet under många år lyft frågorna om dödsolyckor i arbetslivet i riksdagen. Under nuvarande riksmöte har bland annat en särskild debatt med anledning av det höga antalet dödsolyckor hållits i kammaren, på just Vänsterpartiets begäran.

Jag noterar under debatten att det tas vissa steg i rätt riktning och att man är medveten om och debatterar frågorna. Men jag kan också konstatera, i likhet med många olika fackförbund, att det krävs ytterligare åtgärder för att vända den negativa utvecklingen. Den nollvision mot dödsolyck-

or som riksdagen har beslutat om kräver faktiskt mycket skarpare åtgärder än dem som hittills har vidtagits.

Jag tycker verkligen att det är beklagligt att en majoritet i utskottet har ställt sig bakom ett förslag som framstår som väldigt kraftlöst och en ordning som innebär att det blir en väldigt trög hantering av detta ärende.

Jag anser att regeringen bör tillsätta en statlig kriskommission som tar ett helhetsgrepp om alla dödsolyckor i arbetslivet och att man bör komma med konkreta åtgärder för att vända utvecklingen.

Det är positivt att läsa att Sverigedemokraterna i ett särskilt yttrande talar väl om vår motion och att de egentligen hade kunnat tänka sig att ställa sig bakom den. Jag hörde även Saila Quicklund, i ett replikskifte mellan henne och Johanna Haraldsson, säga: Det här förslaget är liksom alldeles för snävt. Vi skulle ha ett mycket bredare tag om detta.

Återigen: Man får jättegärna ställa sig bakom Vänsterpartiets motion om en statlig utredning och om en kriskommission för samtliga dödsolyckor.

Fru talman! Precis som flera fackförbund kan jag konstatera att lagstiftningen om arbetsmiljöbrott i dag är otillräcklig. Att brister i arbetsmiljö som orsakar dödsfall och allvarliga skador inte bestraffas är fullständigt oacceptabelt. Det är fundamentalt att arbetsgivare som missköter sitt arbetsmiljöansvar ställs till svars och straffas.

Tyvärr kan man konstatera att den ändring av regelverket om företagsbot som infördes 2020 inte har fått avsedd effekt. Trots att både propositionen och ministrarna utlovade höjda böter vid arbetsmiljöbrott har det i praktiken inte hänt någonting. En granskning som gjordes av Dagens Arbetsmiljö visar att snittbeloppet för en företagsbot är helt oförändrat även efter denna ändring. Företag som begår upprepade arbetsmiljöbrott döms inte hårdare, och företag kan till och med få rabatt på böterna. Det kan väl ändå inte ha varit avsikten med lagändringen?

Fru talman! Ett stort problem när det gäller arbetsmiljöbrott är den utspridda lagstiftningen. Bestämmelser av betydelse finns spridda i brottsbalken, arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets författningssamling. När lagstiftningen är så utspridd bidrar det till att utredningar om arbetsmiljöbrott försvåras och att relativt få åtal väcks.

I Norge, till exempel, är den genomsnittliga handläggningstiden på detta område ungefär hälften så lång som i Sverige. Ett skäl till det är just en mer enhetlig lagstiftning med en egen arbetsmiljöbalk, som underlättar utredningsarbetet. Detta tycker Vänsterpartiet är ett jättebra förslag. Vi menar att vi borde införa en enhetlig lagstiftning om arbetsmiljön och underlätta utredandet av arbetsmiljöbrott.

Fru talman! Dagens arbetsliv präglas för många människor av en ökad intensitet och stress och ett högt tempo. De senaste decennierna har arbetsplatserna slimmats och i väldigt stor utsträckning effektiviserats. De som har jobb har ofta svårt att kombinera sitt förvärvsarbete med föräldraskap, familj och fritid; tiden räcker helt enkelt inte till. Många arbetstagare tvingas dessutom att jobba övertid – samtidigt som hundratusentals människor går arbetslösa eller arbetar ofrivillig deltid.

Det rimliga måste såklart vara att det är möjligt för både kvinnor och män såväl i arbetaryrken som i tjänstemannayrken att kombinera heltidsarbete med föräldraskap, familj och fritid utan att slita ut sig.

I en debattartikel undertecknad av Transports, Handels och Kommunals förbundsordförande i Dagens Arena den 19 mars skriver man att man gläds åt att arbetstidsförkortning i praktiken redan är möjlig för vissa grupper – de som har möjlighet att jobba flexibelt och som kan lämna lite när som helst på förskolan, jobba på pendeltåget eller bussen, gå hem en timme tidigare från jobbet eller ta helg tidigare på fredagar – men att medlemmarna i deras förbund jobbar tuffa pass inom vården, transportsektorn och inom handeln, där arbetstiden är hårt kontrollerad. Möjligheten att åka hem ens tio minuter tidigare för att hämta på fritis är mycket begränsad.

Fru talman! I ett hushåll med två arbetare går det obetalda hushållsarbetet liksom inte ihop om båda jobbar heltid. Då blir det väldigt ofta, som av en märklig slump, kvinnan som får gå ned i arbetstid för att få det hela att fungera. Jag undrar om det finns en vilja att på allvar ha en modern och jämställd arbetsmarknad, för i så fall måste vi också modernisera arbetstidsmåttet.

Naturligtvis håller jag med utskottet om att arbetsmarknadens parter har en central roll i hanteringen av arbetstidsfrågor, men det behövs tydligare stöd i lagstiftningen som grund för förhandlingar och avsteg i kollektivavtal. Jag hör här i debatten att man sjunger parternas lov, men då glömmar man ganska ofta att alla våra kollektivavtal såklart utgår från en lagstiftning. I grunden finns en lagstiftning, som sedan förbättras genom avtal.

Jag yrkar därför bifall till reservation 40 om att ta ett första steg mot att tillsätta en utredning med uppdraget att belysa möjligheterna till en generell arbetstidsförkortning. Jag står alltså inte här och säger att vi i morgon ska lagstifta om 30 timmars arbetsvecka.

Fru talman! Den 1 maj 1890 var kravet på åtta timmars arbetsdag den viktigaste frågan. I dag, 134 år senare, är frågan om arbetstid fortfarande precis lika aktuell. Från att ha varit bara ett fåtal fylls nu listan på med fackförbund som vill ha en arbetstidsförkortning.

Ett kortare heltidsmått löser givetvis inte alla problem i arbetslivet. I många yrken behövs mer resurser, fler kollegor och en bättre organisering av arbetet. Men kortare arbetstid är en central pusselbit för att skapa ett mer hållbart arbetsliv där fler orkar och vill arbeta ända till pensionen. Många andra länder har redan insett det – i Norge, Danmark, Tyskland och Frankrike är arbetsveckan redan kortare, och storskaliga försök och satsningar på arbetstidsförkortning har gjorts i exempelvis Island, Spanien, Japan, Storbritannien och Nya Zeeland.

Fru talman! Ska Sverige verkligen vara sist ut? Det folkliga stödet finns, och det fackliga stödet finns. Det är dags att utreda och modernisera arbetstiden.

(Applåder)
(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 april

CU9 Familjerätt

Punkt 2 (Könsneutral föräldrabalk)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

291 för utskottet

16 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 15 L, 2 -

För res. 1: 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 1 L

Anna Starbrink (L) anmälde att hon avsett att vara frånvarande men markerats att röstat ja.

Punkt 6 (Barnets hörande i vårdnadsmål)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

243 för utskottet

64 för res. 4

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 16 MP, 15 L, 1 -

För res. 4: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 1 L

Anna Starbrink (L) anmälde att hon avsett att vara frånvarande men markerats att röstat ja.

Punkt 7 (Juridiskt biträde för barn)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V, C, MP)

Votering:

155 för utskottet

152 för res. 5

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 17 KD, 15 L, 1 -

För res. 5: 92 S, 21 V, 22 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 1 L

Anna Starbrink (L) anmälde att hon avsett att vara frånvarande men markerats att röstat ja.

Prot. 2023/24:105

24 april

Punkt 10 (Vissa frågor om namnbyte)

1. utskottet

2. res. 10 (V)

Votering:

264 för utskottet

21 för res. 10

22 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 17 KD, 16 MP, 15 L, 2 -

För res. 10: 21 V

Avstod: 22 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 1 L

Anna Starbrink (L) anmälde att hon avsett att vara frånvarande men markerats att röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU6 Idrott och friluftsliv

Punkt 1 (Idrott för alla)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

176 för utskottet

92 för res. 1

38 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 15 L, 1 -

För res. 1: 91 S, 1 -

Avstod: 22 C, 16 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 1 L

Anna Starbrink (L) anmälde att hon avsett att vara frånvarande men markerats att röstat ja.

Punkt 2 (Idrott i utsatta områden)

1. utskottet
2. res. 4 (MP)

Votering:

289 för utskottet

17 för res. 4

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 4: 1 S, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Louise Thunström (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Trygga idrottsmiljöer)

1. utskottet
2. res. 5 (V)

Votering:

269 för utskottet

21 för res. 5

16 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 5: 21 V

Avstod: 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 14 (Långsiktiga satsningar på friluftsliv)

1. utskottet
2. res. 13 (C, MP)

Votering:

268 för utskottet

38 för res. 13

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 13: 22 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

176 för utskottet

130 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 21 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 2 (Grundlagsskydd)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

289 för utskottet

17 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 2: 1 S, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Louise Thunström (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 5 (Internationalisering)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

285 för utskottet

21 för res. 5

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 2 -

För res. 5: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 6 (Universitets och högskolors uppgifter)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

Votering:

176 för utskottet

93 för res. 6

37 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 6: 92 S, 1 -

Avstod: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 7 (Universitetsstatus)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

242 för utskottet

64 för res. 8

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 8: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 8 (Tillgänglighet)

1. utskottet

2. res. 10 (C)

Votering:

263 för utskottet

22 för res. 10

21 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 17 KD, 16 MP, 14 L, 2 -

För res. 10: 22 C

Avstod: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 12 (Utbildningens genomförande)

1. utskottet

2. res. 16 (V, MP)

Votering:

205 för utskottet

37 för res. 16

64 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 22 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 16: 21 V, 16 MP

Avstod: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU17 Kriminalvårdsfrågor

Punkt 10 (Avhopparverksamhet för unga personer)

1. utskottet

2. res. 10 (S, C)

Votering:

191 för utskottet

115 för res. 10

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 10: 92 S, 22 C, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 14 (En plan för utbyggnad av Kriminalvården)

1. utskottet

2. res. 13 (S)

Votering:

213 för utskottet

93 för res. 13

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 13: 92 S, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 16 (Översyn av Kriminalvårdens organisation och verksamhet)

1. utskottet

2. res. 15 (V)

Votering:

285 för utskottet

21 för res. 15

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 2 -

För res. 15: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU19 Unga lagöverträdare

Punkt 4 (Lättade sekretessregler)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

3. res. 5 (C)

Förberedande votering:

92 för res. 4

23 för res. 5

191 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

190 för utskottet

93 för res. 4

22 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 4: 92 S, 1 -

Avstod: 22 C

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 7 (Projekt mot nyrekrytering av barn och unga)

1. utskottet

2. res. 8 (V)

Votering:

285 för utskottet

21 för res. 8

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 2 -

För res. 8: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU20 Straffrättsliga frågor

Punkt 2 (Fridskränkingsbrott)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

176 för utskottet

23 för res. 2

107 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 2: 22 C, 1 MP

Avstod: 91 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Leila Ali Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Kontrollerande beteende)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, C, MP)

Votering:

154 för utskottet

151 för res. 4

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 1 C, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 4: 92 S, 21 V, 21 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 3 L

Martina Johansson (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Camilla Mårtensen (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU12 Naturvård

Punkt 1 (Övervakning av vatten)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

225 för utskottet

16 för res. 2

64 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 2: 16 MP

Avstod: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 3 L

Jakob Olofsgård (L) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Övervakning av invasiva främmande arter)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

268 för utskottet

22 för res. 3

16 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 3: 22 C

Avstod: 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 4 (Arbetet med att revidera strandskyddsregelverket)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

Votering:

175 för utskottet

93 för res. 6

37 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 6: 92 S, 1 -

Avstod: 21 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Martina Johansson (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 18 (Efterbehandlingsansvar för förorenade områden m.m.)

1. utskottet

2. res. 25 (SD)

Votering:

184 för utskottet

64 för res. 25

58 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 1 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 25: 63 SD, 1 -

Avstod: 20 V, 22 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Ida Gabrielsson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 19 (Rening av avloppsvatten)

1. utskottet
2. res. 31 (V)

Votering:

128 för utskottet
22 för res. 31
156 avstod
43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L
För res. 31: 1 SD, 21 V
Avstod: 92 S, 62 SD, 2 -
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU13 Övergripande miljöfrågor

Punkt 3 (Effektiva tillståndprocesser)

1. utskottet
2. res. 3 (S)

Votering:

175 för utskottet
93 för res. 3
38 avstod
43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 1 -
För res. 3: 92 S, 1 -
Avstod: 22 C, 16 MP
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 8 (Offentlig upphandling)

1. utskottet
2. res. 12 (C)

Votering:

175 för utskottet
22 för res. 12
109 avstod
43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 1 -
För res. 12: 22 C
Avstod: 92 S, 16 MP, 1 -
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 12 (Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar)

1. utskottet

2. res. 16 (V)

3. res. 17 (MP)

Förberedande votering:

22 för res. 16

16 för res. 17

268 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 16.

Gudrun Brunegård (KD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

268 för utskottet

21 för res. 16

16 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 16: 21 V

Avstod: 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU28 Stärkt skydd för vissa polisanställda

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

285 för utskottet

21 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 2 -

För res. 1: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 2 (Utvärdering)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Votering:

202 för utskottet

93 för res. 2

11 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 10 V, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 2: 92 S, 1 -

Avstod: 11 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Maj Karlsson och Malcolm Momodou Jallow (båda V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2023/24:105

24 april

SoU23 Ytterligare anpassningar till EU:s förordningar om medicin-teknik

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU9 Spelfrågor

Punkt 8 (Spel på kredit)

1. utskottet

2. res. 11 (SD)

Votering:

242 för utskottet

64 för res. 11

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 11: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 10 (Lotterier för allmännyttiga ändamål)

1. utskottet

2. res. 14 (V, MP)

Votering:

183 för utskottet

37 för res. 14

86 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 14: 21 V, 16 MP

Avstod: 63 SD, 22 C, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 11 (Reglering av politiska partiers lotterier)

1. utskottet
2. res. 16 (S, V, MP)

Votering:

176 för utskottet

130 för res. 16

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 22 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 16: 92 S, 21 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 13 (Nationellt spelinstitut och nationell spelstrategi)

1. utskottet

2. res. 21 (C)

3. res. 22 (MP)

Förberedande votering:

24 för res. 21

16 för res. 22

266 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 21.

Camilla Mårtensen (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

204 för utskottet

22 för res. 21

80 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 21: 22 C

Avstod: 63 SD, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU10 Kultur för alla

Punkt 1 (Scenkonstens villkor)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

Votering:

197 för utskottet

109 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Prot. 2023/24:105

24 april

Punkt 3 (Tillgång till kultur och kulturutövning)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

175 för utskottet

22 för res. 4

109 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 4: 22 C

Avstod: 92 S, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 5 (Kulturpolitik och kulturmyndigheter)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

135 för utskottet

64 för res. 9

106 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 58 M, 21 V, 22 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 9: 63 SD, 1 -

Avstod: 90 S, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Ulrika Heindorff (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 7 (En samisk nationalscen)

1. utskottet

2. res. 11 (V, C, MP)

Votering:

247 för utskottet

59 för res. 11

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 11: 21 V, 22 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

UbU9 Övergripande skolfrågor

Punkt 1 (Jämlik och likvärdig skola)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

155 för utskottet

22 för res. 3

129 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 1 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 3: 22 C

Avstod: 92 S, 20 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Ida Gabrielsson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 14 (Förbud mot kötid som urvalsgrund)

1. utskottet

2. res. 29 (S, V, C, MP)

Votering:

154 för utskottet

152 för res. 29

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 29: 92 S, 21 V, 22 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 18 (Förbud mot vinstuttag)

1. utskottet

2. res. 38 (S, V, MP)

Votering:

154 för utskottet

130 för res. 38

22 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 38: 92 S, 21 V, 16 MP, 1 -

Avstod: 22 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

1. utskottet
2. res. 43 (S, V, C, MP)

Votering:

154 för utskottet

152 för res. 43

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 43: 92 S, 21 V, 22 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

24 april

Punkt 24 (It i skolan)

1. utskottet

2. res. 48 (SD)

Votering:

204 för utskottet

64 för res. 48

38 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 48: 63 SD, 1 -

Avstod: 22 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 2 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 (forts. från § 10) **Arbetsmiljö och arbetstid** (forts. AU8)

*Arbetsmiljö och
arbetstid*

Anf. 123 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Arbetsmiljön på svenska arbetsplatser står sig väldigt väl internationellt sett, men trots allt förblir antalet arbetsplatsolyckor alldeles för stort i vissa särskilt hårt drabbade branscher, som vi har hört här i dag. Inte minst talar den dystra statistiken det senaste året sitt tydliga språk. Många unga män befinner sig i riskzonen för allvarliga tillbud, och samtidigt är antalet anmälningar om arbetssjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem konstant högt.

Det behövs specifika satsningar och bättre förutsättningar för arbetsgivare att bedriva ett förebyggande arbetsmiljöarbete med speciellt fokus på små företag, eftersom de har mer begränsade resurser än stora företag. Satsningarna kan innebära kunskapsspridning, rådgivning eller bättre verktyg för att underlätta det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Dessutom är det av största vikt att förenkla regelverket. Kraven på arbetsmiljöområdet kan variera, och de måste anpassas för att på bästa sätt säkra arbetsmiljöresultatet. Men det råder ingen tvekan om var ansvaret ligger. Det ligger hos arbetsgivaren.

En förbättrad arbetsmiljö för kvinnor är en viktig del i att minska sjukfrånvaron, inte minst i ljuset av det ovan nämnda ökade antalet arbetssjukdomar. Skyddsutrustning och skyddskläder måste finnas tillgängliga. Jag kan tycka att det är lite lama skrivningar i betänkandet, liksom när det kommer till andra grupper som upplever att de är marginaliserade och inte inkluderade.

Sedan coronapandemin och med hjälp av teknikutvecklingen i allmänhet har arbete hemifrån, på distans, prövats väldigt mycket, och det har ökat mycket den senaste tiden. Det har visat på utmaningar och risk för negativa effekter, bland annat att personer har riskerat att bli isolerade socialt. Men det har också visat på väldigt många fördelar, såsom minskat behov av transporter och mindre tid som går åt till att pendla – vilket underlättar livspusslet och ger barnen större tillgång till sina föräldrar, liksom minskade kostnader för kontor och en breddad rekryteringsbas för arbetsgivare som också innebär att stad och land binds ihop.

Utvecklingen av distansarbete ligger i tiden och är en del i utvecklingen av digitaliseringen. Det gör arbetssituationen mer flexibel för fler arbetstagare och arbetsgivare, och vips uppstår bättre förutsättningar för boende på annan ort som får hela Sverige att växa och utvecklas.

Fru talman! Det behövs fler incitament så att fler människor med rätt kompetens vågar flytta dit där de behövs. Därför fortsätter Centerpartiet att driva frågan om att möjligheten till distansarbete måste underlättas för att främja att fler ges möjlighet att bosätta sig i Sveriges landsbygder. Därför bör man överväga att införa en särskild distansarbetslagstiftning.

Det är bra att myndigheten Mynak nu har fått i uppdrag att utvärdera distansarbetet, inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv. Även här saknas det skrivningar i betänkandet om ett hela-landet-perspektiv när det kommer till distansarbete, och detta tycker jag är beklagligt. Regelverket för arbetsmiljö och Arbetsmiljöverkets råd och stöd måste följa med i tiden och anpassas efter distansarbete.

Fru talman! Centerpartiet vill uppnå ett samhälle där kvinnor och män har lika möjlighet till makt och inflytande över sin egen situation – ett samhälle som bidrar till att kvinnor och män kan försörja sig själva och inte är ekonomiskt beroende av en partner.

En kvinna förväntas av många arbetsgivare stanna hemma mer, och en man förväntas i större utsträckning prioritera jobb framför barn. Oavsett om vi vill det eller inte hänger dessa värderingar kvar.

En del i att strukturella löneskillnader finns är att kvinnodominerade yrken värderas lägre än mansdominerade yrken. Centerpartiet vill att lönekartläggningar ska göras vart tredje år, men mer ordentligt och med skarpa resultat, som ett led i att synliggöra löneskillnader. Vi kanske inte kan vänta hur länge som helst och acceptera detta. Om lönekartläggningarna inte ger de resultat och leder till de åtgärder som vi faktiskt ser gör skillnad kanske de måste göras oftare.

Vi har även förslag om att exempelvis statliga myndigheter ska utjämna de oförklarliga löneskillnaderna, att all individbaserad statistik ska vara könsuppdelad och att fortsätta insatser för jämställdhetsintegrering ska göras som en del i detta.

Vi behöver också jobba med rådgivning och rådgivningsinstrument som nudging och också med åtgärden dubbla nomineringar till styrelser. Att män i snitt tjänar mer än kvinnor över livet måste upphöra.

Löneskillnaderna beror också på mängden arbetad tid, vilket påverkas av bland annat föräldraledighet, vab, deltidsarbete, bransch, karriär och sjukskrivningar. Deltidsarbete försvårar karriär och löneutveckling, och deltidsnormen är ett problem för många kvinnor. Centerpartiet arbetar för att deltidsnormen för kvinnor ska brytas på arbetsmarknaden.

Målet om lika lön för likvärdigt arbete är viktigt, och Centerpartiet menar att vi likt andra nordiska länder behöver fortsätta att arbeta med att ta nya steg och utreda nya sätt för att minska lönegapet mellan kvinnor och män.

Fru talman! Låt mig prata lite om människohandel. Plattformen Civila Sverige mot Människohandel har de senaste åren upplevt en ökad tillströmning av offer för människohandel och exploatering i Sverige. Merparten av dessa har inte identifierats av myndigheter, vilket oftast betyder att individerna inte får sina rättigheter tillgodosedda.

Sverige har flera gånger, bland annat av Riksrevisionen och Europarådets expertkommitté, kritiserats för att ha varit alldeles för dåligt på att proaktivt identifiera, leta upp, hitta och identifiera särskilt sårbara brottsoffer, såsom papperslösa och ensamkommande, som utnyttjas i arbete genom människohandel.

Det finns helt enkelt för lite uppsökande verksamhet från socialtjänsten och polisen för att hitta dessa personer. Detta är lite beklagligt eftersom det bara är dessa två myndigheter som i dag får ansöka om brottsoffers konventionsstadgade grundläggande rättighetspaket, som det står i rättigheterna, det vill säga reflektionstid – en 30 dagars betänketid. Centerpartiet tycker att fler myndigheter och också ideella organisationer ska ha rätt att ansöka om sådan betänketid, för det är framför allt de ideella organisationerna som hittar brottsoffren. Så fungerar det i England, och det är väldigt bra.

Ett av de enklaste och viktigaste verktygen för att utsatta ska få information om sina rättigheter är att installera en nationell hotline, ett förslag som bland annat plattformen jobbar för. De flesta länder i Europa har en nationell hotline.

I våra grannländer Finland och Norge finns en statligt finansierad 24 timmars nationell telefonjour med information, hjälp och stöd även till allmänheten och till sårbara brottsoffer. Grannar och arbetskamrater som tror eller misstänker att något inte står rätt till men som kanske inte är redo att ringa direkt till polisen kan ringa till en hotline och fråga om råd.

Sverige måste leva upp till de internationella åtagandena för offer för människohandel och säkerställa att de identifieras och får tillgång till information, skydd och stöd utan att det, som det är i dag, är villkorat till medverkan i en rättsprocess.

Brottsoffer har rätt till vila och återhämtning för att sedan avgöra om de vill åka hem, om de inte är från Sverige, eller medverka i en rättsprocess för att sätta dit dem som begår brottet, det vill säga människohandlarna. Detta är en oerhört viktig fråga för att bekämpa denna kriminalitet. Centerpartiet vill ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att införa en sådan hotline som är bemannad dygnet runt.

Jag saknar lite denna poäng och detta perspektiv i skrivningarna från regeringen i betänkandet. Man pratar om myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet där människoexploatering sker, och man pratar om att Delegationen mot arbetslivskriminalitet har fått ett tydligt uppdrag. Ja, men detta gäller människohandel för arbete, inte människor som är utsatta för trafficking och sexuellt arbete.

Regeringen hänvisar i betänkandet också till den nya lag om uppgiftsskyldighet som nyligen har överlämnats till riksdagen. Den är bra, men den berör ju i första hand uppgiftsskyldighet mellan myndigheter. Med den når man inte explicit andra civila föreningar som kan vara en stor hjälp i detta.

Man skriver att utskottet kommer att fortsätta att följa detta arbete noga, men att regeringen följer det noga ger inga fler identifierade brottsoffer. Men det kan en nationell hotline ge.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 16.

Anf. 124 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner ledamoten om att språket i kammaren är svenska. Engelska uttryck som man använder ska översättas till svenska så att alla som lyssnar har lika möjligheter att delta.

Anf. 125 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! I dag har vi förmånen att diskutera ett betänkande som rör två centrala aspekter av arbetslivet och i förlängningen också samhället i stort: arbetsmiljö och arbetstid.

Jag kommer först att rikta uppmärksamheten mot arbetsmiljöfrågorna, och senare kommer jag att gå in på arbetstidsfrågan.

Fru talman! En dålig arbetsmiljö innebär en fara för de anställda, och som vi alla har tagit del av kan detta leda till fysisk och psykisk ohälsa och till och med dödsfall. Detta kan aldrig tillåtas vara ett konkurrensmedel för oseriösa arbetsgivare.

Vi behöver komma åt cynismen hos vissa arbetsgivare som uppenbarligen struntar i att förebygga arbetsskador. De tycks tänka att det går så länge det går och att det blir billigare att betala sanktionsavgifter än att göra de förebyggande insatser som krävs. Att strunta i arbetsmiljön är att bryta mot lagen, och detta måste tas på stort allvar.

Vi i Miljöpartiet ser behovet av att klara upp fler arbetsmiljöbrott, och regeringen behöver tillsätta resurser för detta. Straffskalorna för denna typ av brott behöver ses över. Det måste finnas konsekvenser om man bryter mot lagen.

Vi vill också ge de regionala skyddsombuden tillträde till alla arbetsplatser med kollektivavtal, även om det saknas fackligt anslutna på arbetsplatsen. Jag är därför djupt bekymrad över att Tidöpartierna inte ser med allvar på den senaste utvecklingen för fysisk och psykisk ohälsa och skadehändelser med dödlig utgång på arbetsplatser.

Tidöpartierna avfärdar utskottsinitiativet om en kriskommission för byggbranschen, som initierats av Socialdemokraterna och som stöds av Miljöpartiet och Centerpartiet. I stället går de fram med ett betydligt vagare och ärligt talat svagare alternativ.

År 2023 var det dödligaste året på arbetsmarknaden sedan 2018, och byggbranschen fortsätter att vara den bransch där flest arbetare förlorar sina liv på grund av skadehändelser med dödlig utgång.

Alla dödsfall är självklart lika tragiska, oavsett vilken sektor av arbetsmarknaden de inträffar inom. Men med tanke på att byggbranschen år efter år har det högsta antalet olyckor ser vi ett akut behov av specifika åtgärder för att identifiera och adressera de underliggande orsakerna.

Det är därför djupt beklagligt att Tidöpartierna säger nej till det särskilda utskottsinitiativet för en kriskommission för byggbranschen, vars syfte är att minska antalet dödsolyckor.

Fru talman! I dag står vi inför en viktig debatt i samhället om kortare arbetstid. Anledningarna är desamma i dag som för 50 år sedan, då 40 timmars arbetsvecka infördes. Man såg att samhället inte höll ihop och att det fanns en obalans mellan arbetsliv och hälsa.

Kortare arbetstid är en fråga som länge har varit en central del av Miljöpartiets politik. Trots att vi tidigare har mötts av motstånd och ibland betraktats som verklighetsfrånvända gläder det mig att se att resten av samhället nu också börjar inse vikten av denna fråga.

Flera fackförbund har öppnat för att diskutera kortare arbetstid, vilket visar att tiden är mogen för förändring. Flera arbetsgivare har också testat förkortad arbetstid, och efter en utvärdering har de bestämt att införa förkortad arbetstid permanent.

Historiskt sett har arbetstidsförkortning varit en nödvändig och naturlig del av samhällsutvecklingen. När 40-timmarsveckan infördes var det en betydande förändring, och det är viktigt att komma ihåg att 40-timmars arbetsvecka inte är någon naturlag. Det var först 1919 som åtta timmars arbetsdag infördes i lagstiftningen, och det dröjde ända till 1970 för beslutet om vår nuvarande 40 timmars arbetsvecka. Förändringarna gjordes för att ge människor mer tid för vila och återhämtning och för att främja hälsosammare och mer balanserade liv.

Nu – över 50 år senare – är det dags för oss att ta de nödvändiga stegen för att möta behoven i det moderna samhället för att återigen främja ett mer hälsosamt och balanserat liv. De höga sjuktalen på grund av stress talar ett tydligt språk.

Vi har den materiella rikedom som krävs för att sänka arbetstiden, och människor behöver en bättre balans mellan arbetslivet och fritiden. Den höga nivån av sjukskrivningar på grund av stress och den skenande psykiska ohälsan är ett tydligt tecken på att något måste göras.

Genom att införa kortare arbetstid kan vi minska stressrelaterade sjukdomar och främja en bättre psykisk hälsa. En balans mellan arbete och fritid är avgörande för vårt välbefinnande, både som individer och som samhälle.

Detta handlar också om social rättvisa. Genom att ge alla människor möjlighet till en bättre balans mellan arbete och privatliv kan vi öka jämlikheten och skapa ett mer rättvist samhälle.

Det är dags att agera. Det är dags för kortare arbetstid. Med det sagt vill jag yrka bifall till reservationerna 25 och 41.

Anf. 126 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! *Arbetsmiljö och arbetstid* heter det avsnitt som vi debatterar i dag. Tyvärr går de här delarna av arbetslivet hand i hand med livskriminaliteten. Det är inte en slump att de branscher där människor dör, skadas och far illa också ofta är hårt drabbade av kriminalitet.

En stor anledning till att staten har tappat kontrollen över alltför stora delar av arbetsmarknaden är det fokus som funnits på förenklingar och den blinda fläck som funnits för vad som ges möjlighet till när staten slutar kontrollera vad som sker och vem som får tillstånd till vad.

Det handlar till exempel om att ta bort krav på auktoriserade revisorer, sänka kraven på kapital för att bilda aktiebolag och skära ned på Arbetsmiljöverkets inspektioner. Det handlar också om att staten under den förra alliansregeringen gav enskilda företag makten att själva bedöma om det råder arbetsbrist inom deras bransch och därmed också avgöra om det är nödvändigt att rekrytera arbetskraft utifrån i stället för att behöva anställa inom Sverige. Det handlar också om det nuvarande systemet med nystartsjobb som inte kontrolleras eller som i bästa fall kontrolleras bristfälligt.

Jens Nylander, en entreprenör från mitt län som en gång i tiden startade företaget Jens of Sweden och som numera arbetar med AI och dataanalys, har granskat utbetalningar och de bolag som fått del av till exempel nystatsjobben. Han har också gjort annat, bland annat kontrollerat kommuner och deras faktureringar och utbetalningarna – otroligt intressant!

För att återgå till nystatsjobben har han till exempel hittat bolag som inte ens har haft verksamhet 2022 utan legat vilande. Bolaget har bytt ägare fyra gånger på ett år, men 2023 när man säger sig vilja starta upp verksamheten igen får man direkt ut en halv miljon i nystatsbidrag. I bästa fall kommer väl företaget att ha en redovisning för 2023 och en verksamhet som gör att de har varit berättigade till nystatsbidragen, men man kan väl ställa sig lite tveksam till hur det här fungerar.

I november 2023 formulerade Riksrevisionen sig så här: ”Riksrevisionens granskning visar att stödets utformning kan underlätta missbruk och att delar av kontrollen är ineffektiv.”

Fru talman! Det här får man ändå säga är rejält svidande kritik från Riksrevisionen, en myndighet som i allmänhet är ganska återhållsam i hur man uttrycker sig, precis som det ska vara.

Det här sker därför att man har haft skygglappar inför vad som faktiskt rör sig där ute i näringslivet bredvid de skötsamma och beundransvärda individer som driver företag och naturligtvis utgör majoriteten. Från höger sida vill man inte se att bredvid dem finns också de här kriminella som ser sin chans att enkelt få del av kakan som de inte har rätt till.

Enkelt och smidigt är såklart jättebra för dem som sköter sig men riskerar på det här viset att bli en dammlucka för dem som inte har minsta ambition att sköta sig utan i stället ser chansen att snuva det offentliga på pengar och konkurrera ut seriösa företag med svarta pengar, allt med hjälp av en flexibel inställning till de lagar och regler som gäller. Samtidigt får de en fot in i den vita ekonomin för att tvätta vinster från till exempel knarkförsäljning och annan kriminell verksamhet.

Den här naiva inställningen till alla som driver bolag eller kan beskrivas som entreprenörer har helt klart förvärrat situationen på svensk arbetsmarknad. Det har kostat det offentliga miljarder och släppt in kriminella. Med ett rejält kapital från brottsvinster konkurrerar man med byggföretag, omsorgsgivare, krögare och andra som gör rätt för sig och vill bidra till ett starkt Sverige.

Fru talman! Arbetslivskriminaliteten är ett gift som sprider sig i samhället, oavsett om ett företag sparar in på skyddsutrustning, utnyttjar människor från andra delar av världen och betalar dem slavlöner och fuskar med bidrag, skatter eller avgifter eller om det ”bara” handlar om att tvätta kriminella pengar från andra verksamheter. Man kan alltså aldrig prata om att det här bara rör sig om brott mot staten eller brott utan brottsoffer. Hur illa statliga bedrägerier än är finns det också andra offer som förlorar sin födkrok eller sitt livsverk eller tvingas riskera sin egen hälsa.

Fru talman! Det här syns inte minst när större byggbolag i Sverige vinner upphandlingar från det offentliga och sedan tappar kontrollen över byggarbetsplatserna. Trots att de ofta bedyrar att de vill ha en sjyst byggbransch där alla följer avtal, regler och lagar återfinns de stora, gamla, traditionella byggbolagen ofta i toppen av avancerade upplägg med väldigt långa entreprenörskedjor och i verkligheten väldigt dålig koll på vilka som faktiskt finns på byggarbetsplatserna.

De som utför själva bygget tjänar ofta väldigt dåligt, och även om de har hyggliga löner får de ibland betala tillbaka pengarna till chefer och arbetsgivare som är mindre nogräknade. Ibland sker detta via att de får betala överpriser för boende, mat och annat som de får levererat till sig. Ibland är det en ren muta för att över huvud taget få stanna i Sverige och ha kvar jobbet och möjligheten att ändå tjäna lite pengar.

Nu när byggbranschen går in i en lågkonjunktur kan man fundera över vilka det egentligen är som kommer att få ha jobben kvar framöver. Är det de som arbetar på seriösa företag, följer svenska regler, sköter sig och försöker försörja sin familj här i Sverige? Eller är det de som kanske inte ens finns registrerade, som flyr från byggena när Arbetsmiljöverket kommer på inspektion? Jag är rädd att det kommer att vara de senare, och det är inte en utveckling jag vill se i Sverige.

Fru talman! Det syns också i assistansbranschen, där pengar för enskildas möjlighet att leva ett fullgott liv utgör ganska stora belopp och blir ett starkt incitament att fuska och luskas. Hans Brun, analytiker på polisens nationella bedrägericentrum, liknade förra året kopplingarna mellan kriminella gäng och assistansbranschen vid en begynnande maffiastruktur som växer fram i Sverige. Enskilda upplägg kan handla om 20–30 miljoner. Då förstår man snabbt varför det lockar att ge sig in i den här branschen både för att ta del av statliga pengar och för att tvätta pengar snabbt och i stora mängder.

Hans Brun sa vidare att det system som våra politiker – naturligtvis med gott uppsåt – skapat för att det ska vara lättanvänt, kundvänligt, icke-byråkratiskt och välfungerande är lätt för kriminella att utnyttja och tjäna pengar på. Det, fru talman, är ganska lätt att instämma i. Det finns en naivitet som ligger bakom att kontroll och efterlevnad av lagar väger lätt i de här sammanhangen. Balansen mellan enkelt och under samhällets kontroll har gått förlorad i alltför mycket enkelhet.

Krogbranschen är en annan bransch som är hårt drabbad av den organiserade arbetslivskriminaliteten. Där kombineras svartarbete, penningtvätt, utpressning och narkotikaförsäljning alltför ofta. Upplägg med momssnurror, falska fakturor, skenanställningar, bulvaner och avancerade bolagskonstruktioner blir allt vanligare när kontanthanteringen minskar och man inte längre kan tjäna pengar i den delen.

Inte sällan sker detta med hjälp av jurister som säljer färdiga upplägg som kriminella kan använda för att starta krogar och få ut sina pengar i den vita ekonomin. Polisen benämnde de här konsulterna professionella penningtvättare i en rapport från i mars i år.

Denna typ av kriminalitet kanske inte får samma uppmärksamhet som de gängrelaterade skjutningarna, men det är pinsamt uppenbart att de båda går hand i hand. Som Hans Brun påpekade ser vi konturerna av en svensk maffia, och det är en utveckling vi inte vill se.

Vi har fortfarande möjlighet att stoppa detta innan det får fäste, men då måste fokuset på arbetslivskriminaliteten och denna typ av brottslighet öka. Staten måste återta kontrollen över arbetsmarknaden och sparka ut dem som inte vill spela efter de regler och lagar som gäller i Sverige.

Jag inser att jag har tagit ganska mycket mer tid till det här inlägget än vad jag hade uppgett, och för det ber jag om ursäkt. Detta är ett så viktigt ämne att jag inte kunde låta bli.

(Applåder)

Anf. 127 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Regeringen vill se fler skyddsombud, oavsett om de är fackligt anslutna eller inte. Det betyder inte att vi vill koppla bort skyddsombuden från facken. Skyddsombuden har en jätteviktig roll för att skapa trygga och säkra arbetsplatser, vilket har nämnts här tidigare i dag. De företräder alla arbetstagare på arbetsplatsen, oavsett om de är fackligt anslutna eller inte.

För att minska risken för olyckor och sjukdomar är det jätteviktigt att vi får fler skyddsombud. Detta var också orsaken till att regeringen i september gav Arbetsmiljöverket i uppdrag att utreda hur vi kan få fler skyddsombud. Det ska utformas inom gällande författningar, och arbetsmiljölagens regler ska fortsatt gälla. Där ingår också reglerna för hur skyddsombuden utses.

Min fråga till ledamoten är: Vad är analysen av att den socialdemokratiska regeringen trots denna brist inte lyckades öka antalet lokala skyddsombud? Vilka insatser gjordes under de åtta åren i regeringsställning?

Tidigare hörde vi ledamoten Johanna Haraldsson tala om en enkät med kända faktorer som gjorde att det var svårt att rekrytera. Om dessa faktorer var så kända, varför lyckades inte regeringen åtgärda den här delen?

Anf. 128 PATRIK LUNDQVIST (S) replik:

Fru talman! Det var spännande och intressanta frågor. Jag var själv skyddsombud innan jag kom hit till riksdagen. Jag vet vilket jobb det är och hur tungt och motigt det kan vara beroende på vilken arbetsgivarpart man har.

Jag tycker att det är ganska intressant att jag får frågor om detta, som Saila sa att hon tidigare i dag diskuterade med Johanna Haraldsson, trots att jag i mitt anförande över huvud taget inte pratade om det. Jag hade en helt annan ingång och pratade om en annan del av det ärende som vi nu debatterar.

Det är klart att det är viktigt att se till att vi får fler skyddsombud ute på arbetsplatserna. Det handlar inte minst om att se till att de regionala skyddsombud som finns, som faktiskt har som uppgift att finnas på de arbetsplatser där det saknas skyddsombud, får möjlighet att vara ute och hjälpa till och se till att man får lite skjuts i arbetsmiljöarbetet på arbetsplatserna. Kanske får man på så sätt också ett litet incitament för att människor sedan ska kunna ta över lokalt och jobba vidare.

Jag tror att det hade varit en utomordentligt bra väg att gå för att i praktiken visa hur skyddsombuden jobbar och att arbetsplatserna kan göra detta på ett betydligt mer effektivt sätt om de engagerar sig lokalt, utser ett skyddsombud, börjar gå arbetsmiljöutbildningar och så vidare och tar tag i det här. Jag tror att det hade varit en jättebra väg att gå. Det är också den väg som regeringen hade tankar på under förra mandatperioden. Detta stoppades dock här i kammaren.

(Applåder)

Anf. 129 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Nu svarade Patrik Lundqvist inte på min fråga. Den handlade om vad Socialdemokraterna gjorde i regeringsställning under åtta år. Det var mycket nutid som Patrik Lundqvist hänvisade till.

Vi har brist på skyddsombud, som har nämnts flera gånger. Samtidigt får skyddsombud, som har ett stort intresse för dessa frågor, ett stort kunnande.

I denna kammare finns det två ledamöter som har 10 års erfarenhet av att vara skyddsombud och 25 år inom byggbranschen. På grund av medlemskap i Sverigedemokraterna fick de dock inte vara skyddsombud längre. Detta är ganska vanligt förekommande; även kristdemokrater har blivit avstängda från sitt uppdrag på grund av att de inte haft rätt partitillhörighet.

I dag har vi stora brister. Jag talar om människor som har gedigen erfarenhet och kunskap och som är utbildade. Ändå får de inte utföra sitt uppdrag. Vi pratar allihop om att vi måste få fler skyddsombud, och så bromsar partitillhörigheten.

Hur ser ledamoten på att personer som vill vara skyddsombud och skulle vara bra sådana tack vare lång erfarenhet utestängs på grund av partitillhörighet?

Anf. 130 PATRIK LUNDQVIST (S) replik:

Fru talman! Den första frågan svarade jag på. Jag pratade om arbetet som den förra regeringen gjorde med de regionala skyddsombuden och hur detta skulle kunna motivera och engagera människor att bli lokala skyddsombud. Jag vet inte hur otydligt det var, men nu hoppas jag att det var tydligt att detta var en bra åtgärd som den förra regeringen försökte genomföra men som stoppades i kammaren av bland annat ledamotens parti.

Vi har föreningsfrihet i Sverige, och fackföreningar är föreningar med möjlighet att själva besluta om stadgar, principer och arbetssätt. Man är också fri att själv utse sina förtroendevalda. Denna princip tycker jag inte att man ska nagga på, för den är viktig. Vi behöver ha fristående fackföreningar som tar till vara medlemmarnas intressen, och då är det också upp till dessa att utse sina förtroendevalda. Vi kan givetvis ge incitament, öka intresset och ge möjligheter härifrån. Till exempel borde vi kanske ha betydligt mer stöd till fackliga utbildningar; det skulle jag tycka var en bra grej för att få fler att vilja engagera sig. Det är ett exempel, men det finns många saker att göra.

Men jag förstår inte varför man i denna kammare antyder att vi ska börja lägga oss i vilka företrädare ideella föreningar utser.
(Applåder)

Anf. 131 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! Jag ska bara yrka på rätt reservationer: 10 och 41.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 april.)

§ 15 Extra ändringsbudget för 2024 – Åtgärder i samband med rekonstruktion av SAS AB

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU35

Extra ändringsbudget för 2024 – Åtgärder i samband med rekonstruktion av SAS AB (prop. 2023/24:134)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 132 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att detta är en historisk dag. Svenska staten har varit delägare i SAS sedan 1946. Men nu tar det slut, och jag är den enda från finansutskottet som håller ett anförande om det.

I maj är det 58 år sedan jag flög för första gången. Det var SAS som tog mig från Bromma flygplats till Ängelholm. Planet var ett litet propellerplan, och jag minns fortfarande att jag kräktes under hela resan. Det var tur att jag under den flygningen var ovetande om att detta skulle bli mitt sätt att pendla mellan hemmet och riksdagen, men numera med flygbolaget Bra och utan illamående.

Sverige, Danmark och Norge grundade SAS efter andra världskriget. Då fanns det inte tillräckligt med privata resurser för att tillgodose Skandinavien med lokala flyglinjer som sträckte sig ned i Europa och västerut till USA och Kanada.

År 1984 var SAS vd, Jan Carlzon, i New York för att ta emot priset för världens bästa flygbolag. Hela Skandinavien jublade av stolthet. Året därpå kom Jan Carlzon ut med boken *Riv pyramiderna!* som blev en måste-läsa-bok världen över. Han redogjorde för sin syn på ledarskap och varför SAS gick så bra.

Samma år hade jag turen att hamna bredvid Carlzon på en middag. I dag är det kanske svårt att förstå hur stor Jan Carlzon var, men jag kan inte komma på någon annan svensk jag hellre hade suttit bredvid 1985. Han berättade att det var en särskild sak som låg bakom SAS framgång, och det var att alla inom SAS visste varför de gjorde det de gjorde. Alla visste varför SAS var bättre och annorlunda än konkurrenterna. Carlzons tes var att personal som inte vet varför de jobbar på just det bolag de jobbar på aldrig kommer att ha förmågan att ta bolaget till höjder, och där var SAS.

Sedan kom 90-talet med bank- och fastighetskris och en svidande låg-konjunktur, och SAS resultat och status kraschade.

Fru talman! ”Om du vill bli miljonär, starta med en miljard och lansera sedan ett nytt flygbolag.” Richard Bransons ord stämmer skrämmande bra in på SAS. Ägarna har inte blivit rika, tvärtom. Flygbolaget har varit en dyr historia för skattebetalarna. År 2009 bemyndigade riksdagen regeringen att vid lämplig tidpunkt minska ägandet i SAS. Många regeringar senare kan vi konstatera att det har gått så där. Sverige äger idag 21,8 procent värdelösa aktier. Vi äger alltså något mer i dag jämfört med vad vi ägde 2009, när regeringen fick i uppdrag att minska ägandet. Aktiekursen var dessutom betydligt bättre 2009 jämfört med i dag. På detta har skattebeta-larna för att undvika konkurs behövt trycka in miljardbelopp vid flera till-fällen.

Sverigedemokraterna är skeptiska till flera av statens bolagsinnehav, särskilt där staten agerar som minoritetsägare i börsbolag. Vi har därför vid flera tillfällen påmint om bemyndigandet om att minska innehavet i SAS.

Fru talman! SAS gick från att vara världens bästa flygbolag med en personal som älskade sin arbetsplats till att bli flygbolaget som många gånger har behövt hantera en mycket osvensk strejkkultur, vilket starkt bi-dragit till att omöjliggöra för bolaget att komma till rätta med problemen och nå lönsamhet. Professor Hans Sjögren har studerat SAS och räknat ut att bolaget på 17 år, fram till 2015, hade 176 konflikter, vilket är 10 kon-flikter årligen. Hela 147 av dem var olovliga.

Troligtvis har det statliga ägandet bidragit till konflikterna genom att fackföreningarna känt att de har haft politiskt stöd trots olovliga strejker. Samtidigt har också facken pressat på i vetskap om att statligt ägande allt-för lätt möjliggör påfyllnad i kassan. Många gånger har också politik gått före ekonomisk lönsamhet. Detta visar att samägande mellan flera stater är utmanande.

Denna sura cocktail har resulterat i att SAS i decennier misslyckats med att sänka sina kostnader och öka produktiviteten i paritet med vad konkurrenterna gjort.

Fru talman! I juli 2022 nådde bolaget en ny botten och ansökte i USA om konkursskydd. Med ett efterlängtat godkännande av detta gick SAS vidare och ansökte i slutet av förra månaden om rekonstruktion här hem-

ma. Det gör att regeringen behöver agera skyndsamt för att rädda den del av statens fordringar som går att rädda. Dessvärre kommer det att handla om stora avskrivningar för staten för att få till en framtid för SAS som bolag.

Om planen för SAS går i lås kommer staten att kliva av som ägare. Det lilla av våra fordringar som vi kan räkna med att få tillbaka kommer att vara som aktier i nya SAS. Och eftersom staten inte är en långsiktig ägare i SAS, vilket är en förutsättning för aktierna i nya SAS, är lösningen att tilldelade aktier läggs i en stiftelse.

När Sverige avvecklar sitt ägande medför det att SAS kommer att ha Kastrup som sitt huvudnav eftersom danska staten planerar ett fortsatt ägande. Det innebär inte att vi kommer att stå utan flyglinjer. Privatägda flygbolag kommer nu att kunna konkurrera på mer lika villkor.

Kanske ännu viktigare är att vi bör passa på att ta till vara våra möjligheter till något bättre. Jag tänker då närmast på att Arlanda är ett nav för vidare resor inom hela landet och att den lågt värderade kronan bidrar till att göra Sverige attraktivt för utländska turister. Jag tänker också på den viktiga frågan om att ta bort den skadliga flygskatten, något som Sverige-demokraterna driver i Tidösamarbetet.

I stället för att oroa oss för SAS minskning på Arlanda borde vi arbeta för att öka turismen i Sverige. Det bidrar både till en levande landsbygd och till fler arbetstillfällen.

Fru talman! Förhoppningsvis kommer SAS att pånyttfödas genom rekonstruktionen och åter bli flygbolaget där såväl ledning som personal vet varför just SAS är unikt. Det är en förutsättning för att resenärer ska känna lojalitet med bolaget och därigenom bidra till lönsamhet.

Men för svensk, statlig, del har vi kommit till vägs ände som ägare i SAS. Med det avslutar jag med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 25 april.)

§ 16 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändring av direktivet om harmoniserade flodinformationstjänster på inre vattenvägar

Trafikutskottets utlåtande 2023/24:TU21

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändring av direktivet om harmoniserade flodinformationstjänster på inre vattenvägar (COM(2024) 33)

föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 25 april.)

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2023/24:133 Sveriges tillträde till vissa Natoavtal

Motioner

med anledning av prop. 2023/24:124 Nya regler om hållbarhetsrapportering

2023/24:2866 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD)

2023/24:2870 av Katarina Luhr m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2023/24:126 Natura 2000-tillstånd i samband med ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen

2023/24:2872 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V)

2023/24:2874 av Elin Söderberg m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2023/24:114 Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

2023/24:2873 av Håkan Svenneling m.fl. (V)

2023/24:2880 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD)

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 23 april

2023/24:712 Svenskt bistånd och arbetstagares rättigheter i Ukraina

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet *Johan Forssell* (M)

2023/24:713 Kinesiskt ägande av vindkraft i Sverige

av *Jessica Stegrud* (SD)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 23 april

2023/24:831 Utredningen om ungdomskriminalitetsnämnder

av *Marcus Wennerström* (S)

till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2023/24:832 Fristående kurser

av *Niklas Sigvardsson* (S)

till utbildningsminister *Mats Persson* (L)

2023/24:833 Fristående kursers påverkan på omställningsstudiestödet
av *Niklas Sigvardsson* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:834 Svensk kompensation för avskaffad finsk folkpension
av *Peter Hultqvist* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:835 Antalet kurser av hobbykaraktär
av *Niklas Sigvardsson* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

§ 20 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 23 april

2023/24:803 Driftsstödet till icke-statliga flygplatser

av *Angelica Lundberg* (SD)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.23.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 12 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 49 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 77 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 117 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Stärkt skydd för vissa polisanställda.....	2
Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU28.....	2
Anf. 1 KATJA NYBERG (SD)	2
Anf. 2 PETTER LÖBERG (S)	4
Anf. 3 LOUISE MEIJER (M).....	6
Anf. 4 GUDRUN NORDBORG (V).....	8
Anf. 5 LOUISE MEIJER (M) replik	9
Anf. 6 GUDRUN NORDBORG (V) replik.....	10
Anf. 7 LOUISE MEIJER (M) replik	10
Anf. 8 GUDRUN NORDBORG (V) replik.....	11
Anf. 9 ULRIKA LILJEBERG (C).....	11
Anf. 10 TORSTEN ELOFSSON (KD)	12
Anf. 11 MARTIN MELIN (L)	13
(Beslut fattades under § 13.).....	16
§ 6 Ytterligare anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik	16
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU23	16
(Beslut fattades under § 13.).....	16
§ 7 Spelfrågor	16
Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU9	16
Anf. 12 CARL NORDBLOM (M)	16
Anf. 13 RICKARD NORDIN (C) replik	17
Anf. 14 CARL NORDBLOM (M) replik	17
Anf. 15 RICKARD NORDIN (C) replik	18
Anf. 16 CARL NORDBLOM (M) replik	18
Anf. 17 AMANDA LIND (MP).....	18
Anf. 18 PETER OLLÉN (M) replik	20
Anf. 19 AMANDA LIND (MP) replik.....	20
Anf. 20 PETER OLLÉN (M) replik	21
Anf. 21 AMANDA LIND (MP) replik.....	21
Anf. 22 ROLAND UTBULT (KD)	21
Anf. 23 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	23
Anf. 24 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	23
Anf. 25 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	23
Anf. 26 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	24
Anf. 27 RICKARD NORDIN (C) replik	24
Anf. 28 ROLAND UTBULT (KD) replik	24
Anf. 29 RICKARD NORDIN (C) replik	25
Anf. 30 ROLAND UTBULT (KD) replik	25
Anf. 31 AZADEH ROJHAN (S).....	25
Anf. 32 CARL NORDBLOM (M) replik	27
Anf. 33 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	27
Anf. 34 CARL NORDBLOM (M) replik.....	28

Anf. 35	AZADEH ROJHAN (S) replik	28
Anf. 36	ROBERT HANNAH (L).....	28
Anf. 37	VASILIKI TSOUPAKI (V).....	29
Anf. 38	RICKARD NORDIN (C).....	31
Anf. 39	JONAS ANDERSSON (SD).....	33
Anf. 40	RICKARD NORDIN (C) replik.....	35
Anf. 41	JONAS ANDERSSON (SD) replik	35
Anf. 42	RICKARD NORDIN (C) replik.....	36
Anf. 43	JONAS ANDERSSON (SD) replik	36
Anf. 44	PETER OLLÉN (M)	37
	(Beslut fattades under § 13.)	37
§ 8	Kultur för alla.....	37
	Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU10.....	37
Anf. 45	KRISTINA AXÉN OLIN (M)	37
Anf. 46	AMANDA LIND (MP).....	38
Anf. 47	LARS MEJERN LARSSON (S).....	41
Anf. 48	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	43
Anf. 49	VASILIKI TSOUPAKI (V).....	44
Anf. 50	CATARINA DEREMAR (C)	47
Anf. 51	ROBERT HANNAH (L).....	48
Anf. 52	AMANDA LIND (MP) replik	49
Anf. 53	ROBERT HANNAH (L) replik	49
	(Beslut fattades under § 13.)	49
§ 9	Övergripande skolfrågor	49
	Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU9.....	49
Anf. 54	FREDRIK MALM (L).....	49
Anf. 55	LINUS SKÖLD (S) replik	51
Anf. 56	FREDRIK MALM (L) replik.....	51
Anf. 57	LINUS SKÖLD (S) replik	52
Anf. 58	FREDRIK MALM (L) replik.....	52
Anf. 59	ANDERS ÅDAHL (C) replik	53
Anf. 60	FREDRIK MALM (L) replik.....	53
Anf. 61	ANDERS ÅDAHL (C) replik	54
Anf. 62	FREDRIK MALM (L) replik.....	54
Anf. 63	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	54
Anf. 64	FREDRIK MALM (L) replik.....	55
Anf. 65	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	55
Anf. 66	FREDRIK MALM (L) replik.....	56
Anf. 67	DANIEL RIAZAT (V) replik	56
Anf. 68	FREDRIK MALM (L) replik.....	57
Anf. 69	DANIEL RIAZAT (V) replik	57
Anf. 70	FREDRIK MALM (L) replik.....	58
Anf. 71	LINUS SKÖLD (S).....	58
Anf. 72	NORIA MANOUCHI (M).....	61
Anf. 73	LINUS SKÖLD (S) replik	62
Anf. 74	NORIA MANOUCHI (M) replik.....	63
Anf. 75	LINUS SKÖLD (S) replik	63
Anf. 76	NORIA MANOUCHI (M) replik.....	63
Anf. 77	JÖRGEN GRUBB (SD).....	64
Anf. 78	LINUS SKÖLD (S) replik	66
Anf. 79	JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	66

Anf. 80 LINUS SKÖLD (S) replik.....	67
Anf. 81 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	67
Anf. 82 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	68
Anf. 83 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	68
Anf. 84 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	68
Anf. 85 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	69
Anf. 86 MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	69
Anf. 87 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	71
Anf. 88 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	72
Anf. 89 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	72
Anf. 90 ANDRE VICE TALMANNEN.....	73
Anf. 91 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	73
Anf. 92 LINUS SKÖLD (S) replik.....	73
Anf. 93 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	74
Anf. 94 LINUS SKÖLD (S) replik.....	74
Anf. 95 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	75
Anf. 96 ANDERS ÅDAHL (C) replik	75
Anf. 97 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	75
Anf. 98 ANDERS ÅDAHL (C) replik	76
Anf. 99 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	76
Anf. 100 DANIEL RIAZAT (V).....	77
Anf. 101 ANDRE VICE TALMANNEN.....	79
Anf. 102 MONA SMEDMAN (C).....	79
Anf. 103 CAMILLA HANSÉN (MP)	81
Anf. 104 ANDERS ÅDAHL (C).....	83
(Beslut fattades under § 13.).....	83
§ 10 Arbetsmiljö och arbetstid.....	83
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU8.....	83
Anf. 105 SAILA QUICKLUND (M)	83
Anf. 106 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	85
Anf. 107 SAILA QUICKLUND (M) replik	86
Anf. 108 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	86
Anf. 109 SAILA QUICKLUND (M) replik	87
Anf. 110 MAGNUS PERSSON (SD)	87
Anf. 111 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	90
Anf. 112 MAGNUS PERSSON (SD) replik	91
Anf. 113 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	91
Anf. 114 MAGNUS PERSSON (SD) replik	92
Anf. 115 MAGNUS JACOBSSON (KD)	92
Anf. 116 JOHANNA HARALDSSON (S)	94
Anf. 117 MAGNUS PERSSON (SD) replik	97
Anf. 118 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	98
Anf. 119 MAGNUS PERSSON (SD) replik	98
Anf. 120 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	99
Anf. 121 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	99
Anf. 122 CICZIE WEIDBY (V).....	101
(forts. § 14).....	103
Ajournering.....	103
Återupptaget sammanträde.....	104
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 april.....	104

CU9 Familjerätt.....	104
KrU6 Idrott och friluftsliv	105
UbU14 Högskolan.....	107
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 22 april.....	109
JuU17 Kriminalvårdsfrågor.....	109
JuU19 Unga lagöverträdare.....	110
JuU20 Straffrättsliga frågor.....	110
MJU12 Naturvård.....	111
MJU13 Övergripande miljöfrågor.....	113
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	114
JuU28 Stärkt skydd för vissa polisanställda	114
SoU23 Ytterligare anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik.....	115
KrU9 Spelfrågor.....	115
KrU10 Kultur för alla.....	116
UbU9 Övergripande skolfrågor.....	118
§ 14 (forts. från § 10) Arbetsmiljö och arbetstid (forts. AU8).....	119
Anf. 123 HELENA VILHELMSSON (C)	119
Anf. 124 TREDJE VICE TALMANNEN.....	122
Anf. 125 LEILA ALI ELMİ (MP)	122
Anf. 126 PATRIK LUNDQVIST (S).....	124
Anf. 127 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	126
Anf. 128 PATRIK LUNDQVIST (S) replik	126
Anf. 129 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	127
Anf. 130 PATRIK LUNDQVIST (S) replik	127
Anf. 131 LEILA ALI ELMİ (MP)	128
(Beslut skulle fattas den 25 april.).....	128
§ 15 Extra ändringsbudget för 2024 – Åtgärder i samband med rekonstruktion av SAS AB	128
Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU35	128
Anf. 132 CHARLOTTE QUENSEL (SD).....	128
(Beslut skulle fattas den 25 april.).....	130
§ 16 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändring av direktivet om harmoniserade flodinformationstjänster på inre vattenvägar	130
Trafikutskottets utlåtande 2023/24:TU21	130
(Beslut skulle fattas den 25 april.).....	130
§ 17 Bordläggning.....	131
§ 18 Anmälan om interpellationer	131
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	131
§ 20 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	132
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.23.	132